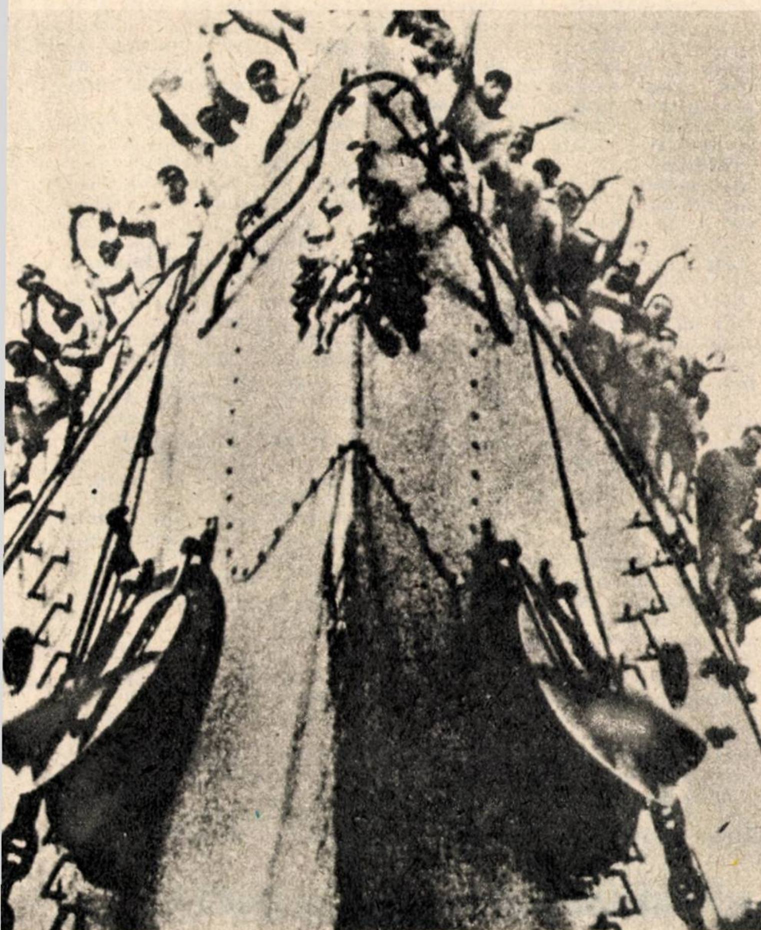
BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ROMÂNIA — PĂMÎNT AL SPERANŢEI

Sub această titulatură **Almanahul estival** al revistei **Luceafărul** a tipărit prima parte a serialului scris de Ioan Grigorescu despre TRENUL DE AUR. Este vorba despre odiseea tezaurului polonez evacuat din Polonia sfîşiată de trupe străine. În această situaţie dramatică pentru Polonia cînd toţi vechii ei prieteni i-au întîrziat ajutorul, România i-a deschis graniţele pentru a-şi evacua populaţia, armata, tezaurul naţional. Graţie acestui gest mîntuitor tezaurul vecinilor noştri a fost salvat. Dar n-a fost salvat numai un tezaur ci şi o posibilitate de supravieţuire a Poloniei ocupate.

România a fost totdeauna un teritoriu de refugiu pentru vecinii aflaţi în dificultate. Ea şi-a deschis porţile oricui i-a cerut ajutorul. Sub titlul **România pămînt al speranţei**, **Almanahurile** revistei vor publica episoade semnificative din istoria acestei fraternizări a românilor cu cei aflaţi în dificultate. În prezent acest episod se numeşte **Potemkiniada** şi e închinat primirii în România a marinarilor răsculaţi de pe crucişătorul ţarist Potemkin.

POTEMKINIADA

Halucinant periplu. Peste 700 de oameni la bord. Matrozi. Furioşi. Oameni şi tunuri. Şaisprezece tunuri de 152 milimetri, alte patrusprezece de 75. Şi, ca şi cînd atîtea guri de foc ar fi fost prea puţine, la bordul crucişătorului se mai aflau patru giganţi capabili să scuipe obuze de 305 milimetri în diametru. Şi tot era puţin. Drept care, puterii navei i se mai adăugau cîteva lansatoare de torpile şi o puzderie de tunuri de mic calibru. Totul concentrat pe o suprafaţă de 113 metri lungime şi 22 metri lăţime. Atît. Oţel. 12 maiştri şi 20 de ofiţeri. 16 noduri pe oră, adică o viteză de croazieră de 500 metri pe minut. La prova un nume care avea să intre în legendă: „Potemkin". Numele unui prinţ: Kneazul Potemkin de Taurida, cel ce intrase şi el în „legendă" după ce scosese în calea ţarinei Ecaterina a II-a, supranumită „Semiramida Nordului", celebrele „sate potemkiniste" — bunăstarea în butaforie festivă —, pentru sensibilul ochi al suveranei care nu suporta mizeria supuşilor ei.

„Crucişătorul Potemkin" — numele unui film celebru. Numele unei tragedii optimiste

IOAN GRIGORESCU

93264

din zorii tragediilor optimiste. „Rubiconul revoluţiei ruse" — cum avea să numească Lenin răscoala de pe „Potemkin". Lista echipajului cuprindea 740 de nume. Cum putea să încapă atîtea suflete pe o navă cu o punte de mai puţin de un pogon ? Mai multe încap pe „Scara Potemkiniştilor" din Odessa, care urcă din port către esplanada dominată de statuia lui Richelieu. Aici Einsenstein a reconstituit pentru pelicula filmului său un moment de vîrf al dramei potemkiniştilor. Cine, din cîţi au văzut „Crucişătorul Potemkin" — film socotit de majoritatea filmologilor drept cea mai bună operă cinematografică din toate timpurile —, a putut uita secvenţa în care un cărucior cu un prunc în el coboară în zigzag treptele acestei scări sub tirul armelor ?

Periplul răsculaţilor ? O demenţială goană pe Marea Neagră cu speranţa că celelalte nave ale flotei ţarului vor aborda pavilionul roşu al demnităţii. Cărbuni puţini, apă dulce pentru setea oamenilor şi pentru cazanele de aburi, pe sponci. De la Odessa — pe care tunurile crucişătorului ar fi putut-o nimici —, la Constanţa, unde, la 20 iunie 1905, marinarii răsculaţi au lansat omenirii două patetice mesaje : „Către întreaga lume civilizată" şi „Către toate statele europene". Apoi din nou goană, pînă la Feodosia care le-a refuzat aprovizionarea cu cărbuni şi apă, şi, din nou, la Constanţa. Ultimul drum...

Despărţirea matrozilor de nava lor după unsprezece zile de Republică proclamată la 15 iunie, cînd scînteia care a dinamitat mînia îndelung stratificată în cugete a fost... o halcă de carne putredă, plină de viermi, din care s-a pregătit borşul marinarilor, „gustat" de medicul navei, Smirnov, şi declarat cu seninătate : „Un borş minunat, nici urmă de viermi în el !..." Şi pentru că nimeni n-a vrut borş cu viermi, marinarilor li s-a servit borş cu gloanţe. A căzut „capul instigatorilor", matrozul Vakulinciuk. Ofiţerii ucigaşi au fost aruncaţi peste bord. Apoi a urmat deruta. Revenirea în portul Odessei, înmormîntarea lui Vakulinciuk, tentativa de ridicare a oraşului. Flota de război cu ţevile tuturor tunurilor îndreptate către crucişătorul rebel. Somaţiile. Ultimatumurile. Isprăvirea cărbunilor şi a apei dulci. Şi ultimul drum spre speranţă — Constanţa. Peste 700 de neînvinşi părăsindu-şi crucişătorul ale cărui cazane de aburi fuseseră scoase din uz din cauza folosirii apei de mare în locul apei dulci refuzată de Odessa şi Feodosia.

...Cînd nava pustie a fost recuperată de amiralitatea ţaristă şi trasă la remorcă pînă la Sevastopol, un popă a fost adus să slujească o sfeştanie, stropind cu aghiasmă în toate ungherele colosului de oţel pentru a-l alunga pe „diavol". După noua blagoslovire, „ereticul" crucişător „Prinţul Potemkin de Taurida" a fost rebotezat dîndu-i-se numele de „Sfîntul Pantelimon" pentru ca pînă şi amintirea stindardului său să piară... Numai că sfîntul Pantelimon nu este patronul uitucilor. Se ştie totul, s-a aflat totul, s-a spus... aproape totul.

Nu vom insista aici asupra epopeii crucişătorului „Potemkin". Ea este cunoscută. Evocarea îmi este prilejuită de un popas la monumentul potemkiniştilor din Odessa, la 27 iunie 1982, exact la 77 de ani din ziua cînd matrozii de pe legendarul crucişător debarcaseră la Constanţa. Oameni turnaţi în bronz de sculptorul B. Bogdanov, grup avîntat ca într-o erupţie vulcanică ce se înalţă de pe un piedestal de granit pe care sînt săpate cuvintele : „Potemkiniştilor — urmaşii". Monumentul a fost desvelit tot într-un 27 iunie, la 60 de ani de la răscoala de pe „Potemkin", pentru a da consistenţă amintirii şi suport zicerii lui Lenin, care glăsuieşte : „Crucişătorul Potemkin a rămas un teritoriu neînvins al revoluţiei". Cuvinte scrise pe monumentul oamenilor de bronz.

Am cunoscut vreo treizeci dintre potemkinişti, prin 1955, cînd au fost strînşi laolaltă, atîţia cîţi mai rămăseseră în România, pentru cinstirea împlinirii unei jumătăţi de veac de la acel teribil iunie 1905. Nu mai erau tineri. Nu semănau cu neîngenunchiaţii oameni de bronz din piaţa Odessei. Nu mai semănau nici cu ei înşişi, cei ce fuseseră cîndva, cu 50 de ani în urmă. Erau bătrîni. Şi totuşi, aveau în gesturile lor, în vorbele lor, în sclipirile ochilor care-şi pierduseră culoarea tinereţii ceva din nepieritorul duh al „lupilor de mare", ce nu dispare nici din înfăţişarea unui marinar mort. Astăzi, cred că nici unul dintre ei nu mai este în viaţă. Mi-au rămas de la ei cîteva fotografii şi un carnet de note cu filele îngălbenite de trecerea timpului. Am văzut atunci o listă cu numele tuturor celor ce au format echipajul. Unele duse în uitare, altele intrate în legendă. Cel al lui Vakulinciuk, cel al lui Afanasie Matiuşenko, alături de numele marinarilor din comitetul revoluţionar alcătuit ad-hoc : Kulik, Şestidesiatii, Rodin, Reznicenko, Saprikin, Dimcenko, Denisenko, Kortenko, Alexeev... Dar lista celor peste 700 cuprindea şi nume a căror rezonanţă nu lăsa nici un dubiu cu privire la originea etnică a celor ce le purtau : Vasile Negrescu, Mihai Neguriţă, Puică Ştefan, Mocan Pavel, Ciucea Mihai, Grigoraş Pantelei, Burlea Nicolae, Borcean Alexandru, Sandu Roman, Ţăran Vasile... Mai trebuie oare să ne întrebăm cine o fi fost matrozul care, în acel ceas al disperării neîngenunchiate, cînd „Potemkin" reuşise să spargă blocada escadrei de nave ce îl înconjurase în faţa Odessei, şi cînd în magaziile sale nu se mai afla cărbune decît pentru cel mult o zi de navigaţie, a strigat : „Constanţa !" ? Nume sinonim atunci cu unica speranţă de salvare. „Să mergem la Constanţa !"

Peste 700 de oameni istoviţi de nesomnul celor unsprezece nopţi de coşmar, suflete condamnate la moarte... Adevărul acesta a fost ulterior confirmat. Puţinii matrozi care, după debarcarea la Constanţa, s-au întors pocăiţi în imperiul „tătucului ţar", convinşi că li se va acorda iertarea, ba chiar nutrind speranţa că, pentru fidelitatea lor vor fi decoraţi, au înfundat puşcăriile Siberiei, ori şi-au sfîrşit zilele în ştreang. Ca Afanasie Matiuşenko, fostul „cap al răscoalei" — după cum glăsuieşte la rubrica „observaţii" pomelnicul intitulat „Tabloul de numele şi funcţiunea totulor (sic !) marinarilor cuirasatului Cneaz Potemkin de Taurida din flota Mării Negre", aflat în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului (Fondul „Potemkin, dosar nr. 30) —, şi care s-a întors în Rusia, neascultînd avertismentele lui Lenin. Prins curînd de ohrana ţaristă, Matiuşenko a fost spînzurat la 20 octombrie 1905, la Sevastopol...

Constanţa, pămînt al făgăduinţei. Românii au o nedesminţită vocaţie a anfitrionatului. Oricît de grave puteau fi implicaţiile diplomatice ale

acceptării marinarilor răsculați care ceruseră azil pe teritoriul României, omenia nu putea refuza mîna întinsă după ajutor. Veniseră cu inimile încărcate de îndoieli. În amintirile sale, fostul potemkinist I. Licev, spunea : „În dimineața zilei de 25 iunie matrozii au văzut pămîntul... Dar frumusețea țărmului românesc nu mîngîia ochii marinarilor noștri. Nimeni n-a strigat : «Pămînt !» Coasta străină, necunoscută, chinuia cu neprevăzutul. Întrebarea pe care și-o punea fiecare era aceeași : «Și dacă guvernul român nu își va ține promisiunea și, dezarmîndu-ne, ne va preda guvernului țarist ? Ce se va întîmpla cu echipajul nostru atunci ?» Țărmul era din ce în ce mai aproape. Prin binocluri se distingeau contururile orașului Constanța. Se consumau ultimele ceasuri ale șederii noastre la bordul navei dragi. Comisia de bord stabilise ordinea predării vasului și părăsirea lui de către marinari. Pe catargul lui «Potemkin» au fost înălțate fanioanele de semnalizare : «Rog acordați permisiunea de intrare în port...» Portul răspundea : «Vi se permite să ancorați !» S-a auzit comanda : «Lansați ancora !» Boțmanul Kurilov a lansat pentru ultima oară ancora lui «Potemkin«, spunîndu-le marinarilor care-l înconjuraseră : «Asta este, tovarăși, de-acum, iată, nu mai sîntem marinari, ci oameni liberi lipsiți de patrie !» Privirea boțmanului Kurilov exprima adînca îndurerare a omului care își părăsea pentru totdeauna meseria îndrăgită..."

Condițiile puse potemkiniștilor au fost nete : 1. Echipajul lasă toate armele și vine la țărm numai cu lucrurile personale. 2. Echipajului i se dau din partea guvernului României toate garanțiile stabilirii în oricare dintre orașele și satele României. 3. Marinarii de pe „Potemkin" vor trebui să-și asume obligația de a nu desfășura nici un fel de propagandă politică printre români. Au acceptat. N-aveau încotro. Altă alegere, în afara ștreangului, nu exista. Au coborît de pe catarg pavilionul pe a cărui pînză roșie erau scrise cuvintele : „Libertate, Egalitate, Fraternitate". Au împăturit flamura ca pe o relicvă scumpă și, după debarcare, au predat-o, spre păstrare, social-democraților români. Au fost primiți la țărm cu omenie. Sirenele navelor din Constanța au sunat prelung, în semn de salut. „Orașul n-a dormit toată noaptea — își amintea același Licev —, și era o noapte splendidă. Și azi, aducîndu-mi aminte de ea, retrăiesc bucuria dragostei frățești care ne-a cuprins atunci. Doar cu cîteva ceasuri în urmă ne simțeam niște alungați, cu viitorul incert, plin de însingurare și lipsuri, dar acum simțeam cît de necuprins de mare era omenia...".

S-au însurat, și-au întemeiat cămine, au făcut copii. Cei mai mulți dintre ei și-au găsit de lucru prin schelele petroliere din Prahova, în fabricile din Ploiești și București. În 1907, cînd unii dintre Potemkiniști s-au alăturat țăranilor prahoveni răsculați, toți au fost strînși la Ploiești și puși sub obroc. Prefectul de Prahova, Luca Ionescu, îi telegrafia lui I. I. Brătinau la 2 aprilie 1907 : „La ora 10 plec cu primul procuror în județ, cu trenul ce sosește în gară vin Potemkiniștii din Bușteni și vor fi internați în cazarma Pompierilor din Ploiești". În aceeași zi, la ora 16,50, generalul Herju telegrafia ministrului de război : „...pînă astăzi s-au arestat și au fost aduși 77 ruși foști marinari pe Potemkin..." Generalul adjutant Vartiade telegrafia și el: „La Cîmpina s-au arestat un fost marinar după (sic !) vasul Potemkin care în fața mai multor civili a insultat armata opunîndu-se patrulei ce voia a-l aresta ; asemenea cazuri s-au semnalat și la Tulcea, ar trebui a se da ordine exprese în această privință..." O altă telegramă, expediată atunci la Viena, de un anume Kaburi, scrisă în italiană, a fost interceptată de autorități. În ea se vorbește tot despre potemkiniști : „...hanno trovato nuova vittima negli exmarinari della Potemkin fatti arrestare tutti.. Questo ordino percio arresto 43 potemkinisti di Câmpina nonche 36 din Bușteni, che scortati dal lavoro a Ploești senza che fosse dato loro nemmeno tempo lavarsi. Anche a Bucarest vennero arrestati parecchi potemkinisti, cosi devesi attendere dal governo liberale Sturdza che potemkinisti sieno espulsi oppure addiritura consegnati alla Rusia".

Atunci, în primăvara de foc și de sînge a lui 1907, cînd în confuzia generală care surprinsese stăpînirea nimeni nu mai știa cine pe cine să suspecteze și cine pe cine să aresteze, potemkiniștii făcuți țapi ispășitori pentru tulburările din Prahova au fost ajutați din răsputeri de marele cărturar și patriot român Constantin Dobrogeanu-Gherea. Celor mai amenințați cu extrădarea le-a procurat pașapoarte, le-a dat bani, scrisori de susținere, adresele unor militanți social-democrați din Occident. Dar nu numai Gherea i-a ajutat pe marinarii potemkiniști refugiați în România. În căsuța cu boltă de viță de vie a democratului și publicistului Zamfir Arbore, și a fiicei sale, doctorița Ecaterina Arbore, potemkiniștii găseau întotdeauna ospitalitate. Tot Licev își amintea : „În afara noastră, cei cîțiva potemkiniști, la Arbore veneau adeseori revoluționari români de diferite orientări. Atunci cămăruțele din casa lui Arbore deveneau foarte zgomotoase. Se discuta pe marginea celor mai diferite subiecte. Aici se ciocneau cele mai antagoniste păreri și concepții ; bolșevicii, menșevicii, eserii și anarhiștii își exprimau punctele de vedere asupra evenimentelor politice criticînd tacticile adverse. Ascultînd cu ardoare, și participînd la discuții, aproape pe neașteptate am început să ne însușim cunoștințele politice care ne lipseau... O contribuție aparte la existența noastră o avea soția lui Arbore care, pentru noi toți, era ca o adevărată mamă. De altfel, chiar așa o și numeam : «Măicuță dragă». N-o s-o uit niciodată pe această femeie atît de săritoare. Ea însăși cunoscuse și trăise necazurile vieții de emigrant, și înțelegea cît de greu ne venea nouă, mai ales în prima perioadă, cînd nu ne însușisem încă limba română..."

Gherea, Arbore, Potemkiniștii. Iunie 1905. Apoi tragica primăvară românească 1907. Și un carnet cu filele îngălbenite în care am consemnat amintirile ultimilor potemkiniști din România, în 1955. Erau bătrîni. Bunici... Cel mai tînăr dintre ei, care în 1905 avea 16 ani, ar trebui să fie astăzi aproape centenar. Unii au trăit o viață demnă de pana lui Jack London. Potemkiniada n-a însemnat pentru ei doar odiseea salvării de sine, ci aflarea condiției umane.

Tinerețea lor a rămas turnată în bronzul unui monument pe care l-am văzut la Odesa în vara lui 1982.

Pe Scara Potemkiniștilor se scutura floarea de tei...

Peisaj de Benone Şuvăilă

AVENTURĂ ÎN AFRICA

a. i. zăinescu

De fapt cum a început

Acum, la atita vreme după accidentul angolez lucrurile sînt clare, tentaţia unei aventuri impregnează imaginaţia fiecăruia pînă la un moment dat, totul e ca întîmplarea să se producă la timp iar imprevizibilul consecinţelor care, oricum intră în calcul, să nu depăşească limita propriei tale biografii. Ceea ce nu era cazul nostru, fiindcă nu puţin a lipsit ca să ne apropiem decisiv chiar de ultima limită şi să devenim, pentru o clipă, un subiect de presă internaţional. Pe atunci lucrurile nu erau atît de evidente, şi nici nu li se putea spune chiar aşa pe nume ca azi. Organizaţia mondială a tineretului — F.M.T.D. — iniţiase o călătorie de studii şi documentare prin unele ţări ale Africii care se aflau în momentul decisiv al eliberării lor. Mişcările de eliberare naţională care duceau această luptă, aflate mult timp în dispută şi manevrîndu-şi întîietatea în ceea ce priveşte voinţa şi capacitatea de iniţiativă, realizaseră pentru prima oară o platformă unică în viaţa lor şi anume acel moment hotărîtor şi esenţial al unităţii, ralierea la un program tactic şi strategic comun capabil să le asigure victoria. Geografia unei părţi bune a lumii ieşise astfel deodată din anonimat şi trăia la propriu convulsia şi ardoarea ridicării sale la cotele unui nou relief, istoric, cu implicaţii politice. La alt pol, într-o altă extremitate, Vietnamul începea ofensiva generală a eliberării sudului şi-a întregirii sale. Aşa că momentul ales de F.M.T.D., cu toate implicaţiile şi riscurile sale, era cum nu se poate mai optim şi mai febril, iar pentru un tînăr scriitor care îşi desfăşura activitatea la un ziar de tineret, o adevărată şansă de a se provoca şi a încerca o rostire proprie, ca un recurs la destin. Punctul de întîlnire — Budapesta, la sediul organizaţiei. Studiem acolo hărţi şi rapoarte, vedem filme documentare şi încercăm prin exerciţii de memorie să ne aclimatizăm cu starea spirituală şi morală a acelor ţinuturi, cu obiceiurile şi cerinţele lor. Un alt grup se întîlnea la Moscova unde aveam să poposim şi noi peste cîteva zile. Sîntem toţi unsprezece şi zburăm — via Liban şi Cairo — spre Congo, capitala Brazaville. Încă o perioadă de aclimatizare şi aici, cea mai eficientă. Zece zile în care ni se pun la dispoziţie cele mai bune camere ale celui mai mare şi mai frumos hotel, pe malul fluviului Congo, dispunem de un program lejer, cu scurte plimbări şi acomodări de rutină, întîlniri şi discuţii la diverse foruri ale statului, mese rotunde, conferinţe, etc. Un activist congolez, Neumba, ni se alătură încă de la Buda-

pesta iar de la Brazaville îl avem la dispoziție le Mhunnu, un tînăr sociolog angolez care ne înlesnește toate formalitățile și toate preparativele pentru trecerea frontierei spre Angola. În celulă însă aveam să devenim treisprezece. Deocamdată sîntem toți veseli, bine dispuși, clima nu mai e o problemă iar cantonamentul excelent. De la Brazaville ne îmbarcăm pentru cel mai nordic punct al Congoului de unde, în niște camionete cam înghesuite și vechi, vopsite în toate culorile, străbatem timp de o noapte pădurile pînă la punctul de graniță angolez. Aici urma să fim așteptați de alte mașini și de un reprezentant al oficialităților țării gazdă. Portughezii cedaseră puterea, cei mai mulți se retrăseseră atrași de evenimentele de la Lisabona, iar cei care mai rămăseseră, mă refer la soldați — cîteva garnizoane — nu mai aveau decît un rol de exclusivă și pasageră asistență mutuală. Aici la punctul de graniță însă, tot ei asigură paza, cînd am sosit noi încă mai dormeau. Drumul umed, prăfuit de rouă și greblat, nivelat ca un strat frumos de grădină și bariera trasă, încuiată cu lacăt, arată că de asemenea totul a fost calm, n-a trecut nimeni nici într-un sens, nici în celălalt. Mhunnu se încumetă și trece, se strecoară pe dedesupt, îl urmărim cum urcă în pantă spre clădirea comandamentului, îi vedem urmele pașilor — tipare groase și sigure, mica lor hartă, caligrafia aceea de linii suprapuse și întretăiate pe care le lasă ca o ștampilă în praf două tălpi albe de bascheți — și mai vedem, auzim de fapt o scurtă bătaie în geam, se deschide o ușă și, lîngă pragul de sus — ce tablou și ce crudă inspirație, Goya aproape că nu e nimic! — apare pletos și măcinat parcă, încarcerat de somn, capul unui soldat. Se uită, ascultă, ascultă ceva și, între timp, sub el, chiar în dreptul mînerului ușii, apare altceva, capul unui cîine lup. Pînă la urmă se decid, ies amîndoi, și soldatul și cîinele, sîntem invitați să repetăm gestul lui Mhunnu, trecem pe sub barieră și ne cazăm obosiți pe treptele clădirii.

Picotim de somn, ne ustură ochii și probabil că arătăm destul de jalnic din moment ce soldatul se uită perplex și colectiv la noi și, culmea, noi credem că el arată astfel — răsare soarele și, odată cu primele raze, ne dăm seama cît de umede și cît de grele, aproape vătuite, ticsite de aerul nopții și-al vegetației africane sînt hainele pe care le purtăm. Încercăm să ne schimbăm dar soldatul — și după el și cîinele, extraordinar cu cîtă rapiditate îi urmărește și îi aplică aproape simultan gesturile — ne face semn că nu avem voie să umblăm la valize. Iar pentru mai multă siguranță le trece el însuși drumul și le depozitează într-o gheretă — serviciul de vamă și de control. În clădirea din spatele nostru se aud trosnituri de paturi, zgomote de pași. Cineva respiră puternic, fragmentează aerul ca pe o coloană sonoră și se întinde probabil, își exersează mușchii. Unul iese numai în chiloți și se precipită, fără să ne dea vreo importanță, către un tufiș. Cred că încă nu ne-a văzut, merge cu ochii închiși, mai doarme încă. La întoarcere a rămas și el perplex. Nu realiza pe unde trecuse, dacă nu printre noi atunci pe unde și cum de-am apărut așa toți, atîția inși deodată și într-un răstimp atît de scurt, cățărați ca un ciorchine pe treptele de la intrare ? Și, hotărît lucru, pentru ca nedumerirea lui să nu rămînă singură, îi strigă și pe ceilalți să vină să vadă o minune pe care a văzut-o și-a trăit-o el. Începem să ne mișcăm umerii, ne răsucim în noi, parcă-i prea de tot, nu prezentăm nici un spectacol și vrem să fim luați în serios. Și pentru că orice confuzie este pînă la urmă indecentă și tot ce-i mult strică, ne-am hotărît să ne ridicăm în picioare și să-l abordăm pe tînărul nostru curios cu cîteva explicații sobre și încurajatoare. Marcel, brazilianul, era foc. Uite, domnule, se enerva el, venim aici cu pașaport, sîntem invitați cu acte cu tot în regulă, nici nu dormim toată noaptea și mai sîntem și nemîncați pe deasupra, iar dumnealui, abia ce a deschis gura și a rămas așa cu ea căscată. Încercăm să-l temperăm, riscul, de, ni se pare prea mare, dar caută de-l mai astîmpără. Lasă, domnule, n-ați văzut ce-a făcut în tufiș, zice el și mai aprins și ne face cu ochiul, miroase a whiski, fir-ar a dracului de treabă, ăsta s-a p.... whiski și uite și gura-i miroase, au băut toți toată noaptea, nu vedeți ? E rîndul nostru să fim nedumeriți, ne uităm prostiți și la unul și la altul.

— Whiski ? — întreabă proaspătul trezit, soldatul.

— Whiski, da, ce sînt sticlele astea goale aruncate prin boscheți ? — zice el, și abia acum le vedem și noi, al dracului ce ochi are brazilianul și ce actor poate să fie. Iar eu, continuă tot el interogativ și tot mînios, trebuie să stau și să tremur de frig pînă cînd mă apucă sudorile și căldurile astea africane, pentru că dumnealor nici nu ne văd măcar și se mai și miră pe urmă că de unde venim și ce căutăm aici.

Brazilianul e în formă

Îi turuia gura, nu-l mai puteai opri. Și culmea, găsise o cheie pentru ceea ce vroia. Interesul nostru crește rapid, invers cu mirarea care scade văzînd cu ochii și ne uităm cum, dezmeticit într-o clipă, soldatul intră din douătrei sărituri în clădire și se întoarce tot atîta de repede cu cîteva sticle auri și dreptunghiulare conținînd prețioasa băutură. Ne-am încălzit pe loc și ne rugam ca mașinile care trebuiau să ne transporte în interiorul Angolei să întîrzie cît se poate de mult. Barba suedezului care era blondă-roșcată semăna foarte mult cu culoarea lichidului care i se prelingea cu plăcere pe ea. Marcel, brazilianul, era brunet și crea un contrast foarte plăcut. Vodcă burgheză precizează cehul și trage cu ochiul la sovietic — Stalicinaia ! — apasă acesta din urmă și măsoară la orizont, în bătaia soarelui, sticla, să vadă cît a mai rămas. Am servit apoi și cîte un ceai cu pezmeți tari de război, iar oricum foarte fini și aromați. Dacă am văzut și am văzut pînă la urmă că mașinile și nici cei ce trebuiau să ne întîmpine nu mai vin, am rugat pe șeful micului post de grăniceri să ne găsească o ocazie, a dat telefon și, după cîteva ore, a apărut un camion. Ne-am înțeles cu șoferul la preț și ne-am îmbarcat. Nu mai înainte însă de-a ne face toate formalitățile și-a primi fiecare autorizația de intrare în Angola. Era împăturită elegant și prinsă cu agrafă lîngă fotografie, în pașaport. Ne-am luat cu regret rămas bun de la grăniceri, ce băieți buni și cumsecade, am zis noi, săracii, pesemne că se plictisesc și ei aici și uite ce noroc a căzut pe capul lor în dimineața aceasta, ca să mai aibă și ei cu cine schimba cîte o vorbă și să mai bea cîte un whiski. Șoferul învîrtește fără convingere la manivelă, ne întreabă care știm să conducem, toți — de bună seamă — brazilianul e mai rapid însă și i se dă să țină niște fire de contact în

mină și, la primul semn că motorul ar fi luat-o din loc, să le înfigă repede într-o nișă practicată direct în bascula camionului. O cutremurătură scurtă, o simțim ca pe o mică doză de electricitate în tălpi și motorul s-a pornit. Împroașcă un nor de fum îndărăt și cînd să demareze vedem răsărind ca din ceață silueta bravului soldat cu care ne întreținusem în timpul efectuării operației de tranzit și a completării fișelor de intrare. S-a urcat repede, gifîind, pe scara camionului, cerîndu-și scuze dar fericit pînă la urmă că totul s-a rezolvat. Ne înmînează cîte o notiță pe care era tocmai s-o uite și, vai, cum ne-am fi descurcat noi și ce-am fi pățit, dacă, vezi bine, rabla asta de camion ar fi pornit fără probleme și el nu s-ar mai fi uitat odată pe birou și să vadă că uitase să ne înmîneze ceva. Uite, hîrtiile astea, avem aici, fiecare, identatea sub care intrăm în Angola. Și asta ca să știm cum ne cheamă de acum încolo, pe cîte o jumătate de filă de caiet de aritmetică era scris citeț, cu litere de tipar, numele și ocupația fiecăruia. Șoferul demarează, accelerează brusc și soldatul sare ca un fulger de pe scară, adio și voiaj bun, etc. etc...

Citesc jumătatea mea de filă și văd că sînt Almeida, portughez, negustor de vinuri. Mă apucă rîsul, de, tot sînt eu din podgorie, uite că destinul nu se dezminte nici pe aici și le potrivește destul de bine. Nume sonor Almeida ăsta, cînd o să mă întorc în țară o să-i fac praf pe cunoscuți povestindu-le cum devine chestia asta cu podgoria care se implică pînă peste cap în identitate și te urmărește peste tot. Parcă mi-ar fi vorbit cineva despre o mistică a pămîntului și uite, tocmai aici și tocmai aici a trebuit să-l iau în serios. Observ însă că și cehul e tot portughez, și rusul și brazilianul, toți. Și toți-negustori, ce comerț o să mai facem și noi, și cu ce — asta e altă poveste — ne îmbogățim fraților, iată că un Dumnezeu al nostru ne-a ieșit în cale tocmai aici și fără să ne mai întrebe — ce vreți să vă faceți băi băieți ? — a și bătut cu toiagul în pămînt și-a hotărît ; negustori vă fac, vi-l dau în grija voastră pe nepotu-meu, Mercur, vedeți că el e mai marele tuturor afacerilor dar și al borfașilor sau al bișniței cum îi ziceți voi acum. Și la o zdruncinătură mai puternică a camionului ne trezim asvîrliți unul într-altul, cu peticele acelea de hîrtie în mînă ca și cum am fi vrut să ne prezentăm niște scrisori de acreditare. Trecem peste un pod de lemn care hurducăie din toate încheieturile și pe sub care, mai avem timp să vedem, s-a clătinat un pic sau s-a încrețit, bolborosind în cercuri rare și mici, o apă cleioasă,de smoală, și mirosind a putreziciuni vegetale. Din adînc, colo și colo copaci grei răsturnați își scoteau capetele și umerii albi, decojiți, de parcă cineva ar fi retezat țeasta unui cimitir. Soarele se ridicase în nori și frigea acum printr-o puzderie de lentile ce ni se risipeau pe mîini și pe frunți. Plouase pe-aici doar cu cîteva clipe mai înainte și noi intrasem acum sub o umbră de cer care-și scutura ultimile picături. Prima grijă a fost să împăturim la loc hîrtiile cu noua noastră identitate și să ne apărăm astfel caligrafia noilor profesii, la adăpost de orice intemperii.

— Negustor, negustor ? — a făcut drum în sens circular întrebarea pînă ce s-a întors iarăși la mine, da, toți negustori. Asta nu-i bine zic și în primul moment tresar, nu știu nici eu de ce.

— Ce te privește pe tine ce sîntem, asta-i treaba lor, sare brazilianul, are o gură, doamne, că nu i-o mai poți opri. La orice el primul care se-aruncă, are în minte un sac întreg cu explicații pentru orice. Suflet latin, de, și brunet pe deasupra, ăsta are sînge și-n vîrful unghiilor, îmi zic, cam voluntar tipul și îmi rezerv cîteva clipe ca să mă mai gîndesc. Mă uit și spre ceilalți, suedezul e impasibil. Niște ochi albaștri și calmi, aproape visători, sînt singurele semne că cel din fața mea participă la acest dialog, dacă n-ar clipi totuși și nu s-ar ascunde într-un adevărat stufăriș auriu pe care îl formează și gene și sprîncene la un loc, și mustața căzută larg peste ovalul indefrișabilei și lucitoarei sale bărbi. Surîde metalic și am senzația că ori de cîte ori se uită undeva schiază parcă sau topește acolo mici cercuri de gheață. Trebuie să fie un om foarte bun, are ceva solemn și generos în arcuirea frunții iar umerii obrajilor par bătuți pe nicovale de zinc. Nu se bronzează de loc, pe el aproape că nici nu îl atinge soarele, ci îl îmbată numai, îl trece spre reverie, îi recrează în față o stare de vis. De la el nu cred că trebuie să te aștepți la nici o inițiativă, este extrem de disciplinat, face parte din categoria oamenilor care acționează încet dar sigur și care, odată convinși de ceva, se execută întocmai și cu aerul cel mai degajat, păcat că nu pot discuta cu el decît tot prin intermediul brazilianului.

Începem să avem probleme

— Mai taci odată Marcel, îi zic, și lasă-mă și pe mine un pic să mă gîndesc. Și ca să fiu și mai convingător, îmi duc degetul arătător la tîmple — semn de meditație, nu ? — dar caută de te înțelege și să mai fii, pe scurt, și explicit în toată hurducătura asta de camion și în tot aerul care se mai amesteca și cu praf pe deasupra și se lichefia.

— El gîndește, ha-ha, liniște — sst ! — arată cehul și bate apoi cu pumnii într-o ladă imaginîndu-și că are o tobă sub el și scoate un ritm îndrăcit. Este un copil aproape, se bucură de orice, și asta se vede mai ales după puzderia aceea de pistrui de pe față care i se luminează ca niște beculețe, brusc și pulsează punct cu punct pînă se pierde pentru o clipă ori s-ar evapora lent, din interior. Atunci rămîne alb, palid, de o tristețe deconcertantă. Și el probabil că știe aceasta, de aceea se străduiește să fie cît mai vesel, mereu. Țăcăne în stînga și-n dreapta cu aparatul de fotografiat și eu cred că nu-i scapă de pe peliculă nici replică nici peisaj.

— Ce te mai gîndești, sare brazilianul, angolezul spune că treaba asta cu actele îl privește pe el, nu-ți mai face griji și nu-i mai băga la idei și pe ceilalți, înțelegi ? — mi se adresă el furios și aproape ultimativ.

Mă retrag printre lăzi și-i fac semn lui Volodea, acesta se apropie. Sîntem amîndoi de acord că ceva nu e în regulă dar n-avem prea mult timp să discutăm căci io-te-te, io-te-te auzim — asta-i replica bine cunoscută a brazilianului, parcă-i luată de pe Grant — ia uite-te la ei — Tratatul de la Varșovia ! — hai du-te și tu Jiri, ca să fiți unanimi, hai și tu redegistul, tu, findandezul, nu ! — retorică, nu glumă, elocință tip amazonian. Mai e cineva pe-aici, mai dorește cineva să se înscrie, faceți cerere la guverne și le întrebați, atacă el mai departe în hohotele de rîs ale celorlalți. Și abordează un gest simbol, ca de statuie, rămînînd perplex și cu ochii lacomi ațintiți sau apăsați de undeva.

Căci ce vedeau — ca două pete stranii de sudoare — nu mai era nici o glumă de-acum și nici joc. Două blindate de deșert ne-au tăiat în unghi drept drumul și camionul abia a putut opri în spațiul ușor întredeschis și lăsat așa dinadins între ele. Șase soldați pe o parte și șase pe cealaltă. Ni se cer actele, vorbește cu ei angolezul. Le prezentăm pașapoartele, nu vor, cer autorizațiile. Ne strigă încet, ca la școală, răspundem cu noile nume bine memorizate și avem strania senzație că și începem să ne lepădăm de cele ale noastre, ceva clandestin, de hipnoză parcă începe să se simtă deja prin aer sau este doar teama, este obsesia doar că memoria noastră va trebui să-și formeze noi reflexe și, pentru un timp, să recurgă la noi posibilități. Pentru că vedeți, una e ca ani și ani să te știi strigat, chemat și așteptat după un nume iar numele acesta să poarte încă de la început și un chip, și alta e ca, în plină zi bunăoară, în plină amiază, să te trezești cu o pată de noapte în ochi și să-ți spună, uite, pînă aici ți-a fost, numele de pînă acum nu mai e al tău, ți-l confisc, fii bun și acceptă-l sau împrumută-l pe ăstalalt, botează-te adică din nou și du-ți crucea de aici mai departe, adică poartă-ți-o și vezi cum îți stă căci ea îți e numele. Ce dracu, ce facem aici — creștinism ? și observ că soldaților le stă bine în uniformă și toți sînt multiplicați pînă la unul după același chip și aceleași trăsături. Fizionomii curate, linse de soare, doar cel ce ne striga avea părul alb și asta-i dădea o alură de sfînt. Era primul negru bătrîn pe care-l întîlneam. Silabisea rar și cînd termina se uita absent și concesiv la cel ce-i răspundea. Al-me-i-da ?

— Almeida, Aurel, zice cehul și mă face, discret, atent. La care brazilianul îngheață, negrul cu părul alb surîde și-i explică apoi angolezului care ne însoțea că trebuie să ne învățăm unii altora numele și cînd discutăm, mai ales în public, să nu recurgem decît la noul apelativ. Coboară, urcă într-unul din cele două blindate și ne lasă drum deschis. Prilej pentru șofer să ne anunțe că a rămas pe rezervă și că trebuie să ne abatem puțin, ca să facă rost de benzină. Într-o mică localitate, nu-i mai rețin numele, ne lasă cu bagaje cu tot lîngă o cafenea și dispare pe o ușă care, mă uit bine, nu ducea nicăieri. Într-un zid, două scînduri, și dincolo de-a dreptul în cîmp. Manevra-i reușise, eroarea noastră că-i dădusem banii dinainte. Ne-am așezat pe geamantane și cred că-l înjuram. Proprietarul localului ne invită în jurul unei mese cu cafele gata aranjate. Și lîngă ele niște rombturi de plastic care indicau prețul. Destul de curat înăuntru iar la alte mese soldați portughezi cu boneta prinsă în centură și cu automatele pe genunchi nădușeau bînd bere. Ne bem toropiți cafelele iar după un timp apare și șoferul nostru care, bineînțeles, n-a găsit carburant dar care ne oferă în schimb o soluție de compromis : ne mai dă el cîte cinci dolari înapoi și mai punem noi cîte zece de fiecare și mergem în orașul de reședință al regiunii Cabinda cu prietenul lui, un șofer foarte bun. Și cu o mașină, bineînțeles și mai bună decît a lui. Ne tîrguim, să ne dea el șase și mai punem noi patru. Nu, nu e de acord, dar ajungem la paritate, cinci cu cinci. Tot e bine socotim noi. Transbordăm bagajele și plecăm. Angolezul străbătea și el pentru prima dată traseul, așa că stătea mai mult aplecat pe o hartă și făcea cu creionul semne pe ea. Pînă în Cabinda n-am mai scos nici o vorbă.

PATERNITATEA UNEI OPERE

Urmare din pag. 32

Un adevărat labirint în care dacă nu ai firul Ariadnei nu poți intra decît înarmat cu veritabil instinct polițist. Ivirea ultimului pretendent, descălecat cu ajutorul lui Leandros Vranoussis din secolul XV în contemporaneitate s-a produs la un congres de studii balcanice din 1970 la Atena. Cum și-a susținut Leandros Vranoussis pretendentul ? Mai întîi el atrage atenția unei corespondențe pe teme religioase dintre Neagoe Vodă și Manuil din Corint. Apoi el exhibă existența la mănăstirea Iviron din Athos a unor compuneri originale ale lui Manuil din Corint. În al treilea rînd, manuscrisul **Învățăturilor** lui Neagoe de la Athos este scris de aceeași mînă cu care au fost scrise compunerile lui Manuil din Corint. Ergo : autorul **Învățăturilor** este Manuil din Corint. Comunicarea lui Leandros Vranoussis a avut un caracter de senzație și părea a deposeda pentru totdeauna pe Neagoe Vodă de condiția de autor a **Învățăturilor**. Tronul de autor al acestei opere ar fi revenit grecului Manuil, ipoteza cu călugărul străin confirmată, și opera scoasă din manualele de istoria literaturii române. Toate acestea s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi existat Dan Zamfirescu. Cercetarea lui asupra paternității **Învățăturilor** lui Neagoe constituie cel mai captivant roman polițist al istoriei literaturii române . Ipoteza lui Leandros Vranoussis, prezentată însă ca teză științifică verificată, ridica obstacole noi în calea unei demonstrații duse pînă aici cu claritate și foarte convingătoare. Lui Dan Zamfirescu îi mai rămînea respingerea acestui pretendent ultim care, cu armele lui Leandros Vranoussis, era urcat pe tronul de autor al **Învățăturilor lui Neagoe către fiul său Teodosie**. Opera era luată din mîinile lui Neagoe și trecută în cele ale lui Manuil din Corint. Adeziunea unor cercetători la această ipoteză concludentă doar în aparență se explică, după Dan Zamfirescu, prin neîncrederea în capacitatea unui domn român la 1500 de a ține pana în mînă sau de a dicta o asemenea operă. Fundamentul acestei rezistențe este o idiosincrazie și nu o dovadă peremptorie. Dimpotrivă, nenumărate elemente pledează pentru condiția de autor a voevodului. Dar cum rămîne cu Manuil din Corint ?
Dan Zamfirescu reduce ipoteza lui Vranoussis la ceea ce era de fapt : probarea vechimii textului : Învățăturile sînt contemporane cu Neagoe. Chestiunea părea a fi tranșată.

Aceste polemici sînt de altfel un model de logică și de demonstrație, și faptul că preopinenții au tăcut după aceea nemaivînturînd pretențiile unei paternități străine vorbește de la sine despre efectul polemicii lui Dan Zamfirescu. Există scriitori care-și leagă numele de o operă, de un autor. Dan Zamfirescu și-a legat numele, în marele roman polițist al literaturii române vechi, de Neagoe Basarab și de mulți dorita carte a **Învățăturilor lui Neagoe către fiul său Teodosie**.

CUNOAŞTEŢI AUTORUL ?

Călugărul din vechiul schit
O zi la el m-a găzduit,
Şi de-ale lumii mi-a vorbit...
Iar cînd să plec, l-am întrebat :
Ce soartă rea te-a îndrumat
Să cați un loc printre sihaştri ?
El mi-a răspuns : Doi ochi albaştri !

Călugărul din vechiul schit
De-un dor ascuns a-nnebunit.
Atunci tovarăşii lui buni
Într-un ospiciu l-au lăsat.
L-am revăzut, l-am întrebat :
Ce te-a adus printre nebuni ?
Eu te ştiam printre sihaştri !
El mi-a răspuns : Doi ochi albaştri !

■ Călugărul din vechiul schit. . Versurile aparțin lui **Traian Demetrescu.** Ele au apărut prima dată într-un volum postum al poetului: **Aquarele, Iaşi, Saraga, 1896** Bolnav de ftizie Tradem a murit în 1896. Volumul a apărut după moartea lui. Poezia i-a fost inspirată de întîlnirea cu un călugăr a cărui fizionomie l-a impresionat. Fiind unul din poeții cei mai iubiți ai vremii nu este de mirare că versurile despre „călugărul din vechiul schit" au devenit aşa de repede romanță. O ediție recentă : **Traian Demetrescu, Scrieri alese, 1968, E.P.L.**

Pe sub fereastră curge-un rîu :
Tot lacrimi de-ale mele.
Copilele, cu flori la brîu,
Îşi spală fața-n ele.

Şi rîd cu rîsul lor nebun,
Cînd turmele-şi adapă
Şi nu-nțeleg dacă le spun
Că-s lacrimi, nu e apă.

Vin şi bătrînele din sat
Cu limba lor subțire
Şi țin în drum de mine sfat :
— Că n-am nici-o-nrudire,

Că numai doine port în cap
Şi cînturi de iubire,
Că nu-s destoinică să sap
Să leg nu ştiu trei fire... !

C-o mînă-ntinsă pe război
Cu alta-ntre cocleţe
Ascult, ascult, fără să vroi
Poveştile îndrăzneţe.

Iar cînd mă doare-atîta sfat
Şi-atîtea vorbe rele,
Închid oblonul dinspre sat
Şi-mi cînt doinele mele.

■ Pe sub fereastră curge-un rîu... a fost scrisă de **Maria Cunțan,** Poeta, mai puțin cunoscută, s-a născut la 1862 la Sibiu şi s-a sfîrşit în 1936 în Bucureşti. A început să scrie influențată de G. Coşbuc şi a tipărit la cele mai răspîndite reviste ale vremii: **Luceafărul, Semănătorul, Convorbiri literare,** etc. A tradus şi din germană **Fecioara din Orleans** de **Schiller.** I s-au mai pus pe muzică şi alte poezii. A publicat **Poezii,** la Orăştie, 1901, **Poezii,** Buc., 1905, **Din caierul vremii, Versuri,** vol I—II, Buc. 1916.

„UN ŞANTIER ARHEOLOGIC CARE NU SE SFÎRŞEŞTE NICIODATĂ"

Interviu cu anticarul SIMION MIHUŢĂ de la Anticariatul Curtea Veche

— Anticarul Simion Mihuţă este de mult o instituţie. Cine vrea să dea de urma unei cărţi greu de găsit zice: „Să mergem la Mihuţă!" Surprinzător este că anticarul Mihuţă este tînăr, deşi o instituţie presupune vechimea, venerabilitatea. De cîţi ani sînteţi anticar?

— De 38 de ani. Fac parte dintr-o veche familie de librari-anticari: Pavel Suru şi Ion Carabaş. Eu şi fratele meu mai mare sîntem a treia generaţie de anticari în neamul meu. Mă mîndresc de altfel că sînt singurul anticar care a avut contract de ucenic în anticariat. Ceea ce nu se mai întîmplă astăzi. Am crescut printre cărţi, într-o librărie, pe lîngă cumpărători ca Tudor Arghezi, G. Călinescu, P. P. Panaitescu, C. Gane, Teodor Pallady. Un anticar, cred eu, nu poate să fie doar un simplu vînzător. El trebuie să fie un colaborator al iubitorului de carte.

— Aţi mai apucat deci vechii anticari. Ce ne puteţi spune despre ei?

— Erau anticari adevăraţi, adică nu simpli vînzători de carte şi cunoscători de carte. A fost o mai veche casă a anticarilor numită N. Iorga şi apoi încă una la podul Mihu Vodă. Cine făcea acolo comerţ cu cartea de anticariat? Numele fiecăruia spune totul despre calitatea anticarilor de altădată: Şerban Cioculescu, a fost anticar cu brevet, George Potra, istoricul a fost anticar, istoricul literar Gh. Cardaş a fost şi el anticar, ca şi fostul chestor de poliţie Daşchievici, care s-a călugărit, a fost apoi anticar, şi din nou călugăr. E înmormîntat la Cernica. Toţi erau anticari de o mare competenţă pentru care cartea nu era doar un obiect oarecare de vînzare. Ei nu ofereau cărţi ci şi consultaţii, ceea ce trebuie să facă orice anticar adevărat.

— Vorbiţi la trecut despre anticarii adevăraţi. Spiţa lor a dispărut? Sînt semne că nu.

— Mai sînt şi astăzi anticari pentru care cartea nu este doar o marfă în tranzit. M-aş referi în primul rînd, la Radu Berceanu, anticar învăţat, traducătorul Universului cărţilor instrument de lucru preţios pentru cine se ocupă de cartea veche. Amintesc aici şi pe Alexandru Enescu, care din păcate nu mai este atît de tînăr şi înlocuitori de valoarea lui nu apar peste noapte. Totuşi, se pot cita şi cîteva nume de tineri anticari, de speranţe cum le zic eu: Vasile Munteanu de la anticariatul Curtea veche, Elvira Samuilă de la anticariatul din 1 Mai, Paul Marinescu, de la anticariatul Creţulescu. Nimeni nu vrea să-şi dea copilul să se facă anticar, ceea ce este o greşeală. Anticarul nu poate fi o persoană întîmplător ajunsă între cărţi. Dar acestea sînt astăzi condiţiile noastre de calificare.

— Ce scriitori v-au călcat pragul şi ce căutau?

— Ar fi o listă prea lungă. M-a vizitat Ioan Alexandru care căuta cărţi de istorie literară, poezie, filozofie, religii antice, carte veche. Cînd nu le aveam îmi lăsa un pomelnic ca să le caut. I-am procurat Talmudul. Marin Sorescu este interesat de o tematică foarte diversă. Astăzi are pasiunea fotografiilor vechi. Eugen Barbu a luat cărţi de istorie, de genealogie, folclor mult, heraldică, teosofie, literatură politică. În mîinile scriitorilor cartea este o valoare activă.

— Alte amintiri de scriitori.

— Am multe, dar mi-ar trebui timp ca să le ordonez. Sînt întîmplări mici, dar semnificative care nu trebuie uitate. Trecea şi Călinescu. Vizita des anticariatul, răsfoia mult, dar cumpăra foarte rar.

Compoziție de Sabin Ștefănuță

Cînd aveam anticariatul la librăria Eminescu, la subsol, mă vizita poetul Ion Barbu. Era profesor la facultatea de matematică, de vizavi, și venea în pauza de la cursuri la mine. Îmi zicea : Am pauză, îmi dai voie anticarule să stau la tine ? Era binevenit. Se așeza pe o masă, fuma și se uita la cărți. Memoria unui anticar înregistrează multe siluete cunoscute.

— Regretați absența unor cumpărători dintre clienții dumneavoastră ?

— Cred că ar trebui să fim mai mult solicitați de scriitori : ei pot găsi în anticariate un colaborator foarte bun, iar anticariatele în ei un bun conservator de carte. De cînd sînt anticar am repus în circulație multe cărți excelent păstrate din biblioteci scriitoricești. Dar eu regret nu numai absența unor particulari, ci și a unor instituții. Există muzee și biblioteci județene ale căror fonduri de carte, de documente se pot completa prin relația cu noi. Din păcate prea puține biblioteci și muzee județene ne calcă pragul. Ele pot fi un sediu de conservare și valorificare foarte bun a unor documente care și pe această cale pot intra în circulație. Avem relații bune din acest punct de vedere cu biblioteca județeană din Tîrgoviște, din Giurgiu, Baia Mare, cu muzeul din Tulcea. Ele alcătuiesc fonduri tematice pe profilul județelor respective, ceea ce înseamnă că sînt aduse la îndemîna cercetătorilor locali instrumente de lucru. Bibliotecile și muzeele județene pierd un prețios prilej de a-și îmbogăți fondurile.

— Pe ce cale intră cartea în anticariat ?

— Cartea românească este multă. Sîntem chemați să vedem biblioteci. De multe ori ofertantul nu-și cunoaște valoarea cărților. O doamnă ne-a chemat să-i vedem biblioteca. Avea clasici francezi, ediții de valoare medie, Racine, Corneille, etc. A fost scandalizată cînd i-am cerut să ne arate și altceva, doar că nu ne-a dat pe ușă afară. Cărțile erau prețioase pentru ea, dar nu și pentru noi ca anticari. Ne-a spus cu dispreț că are niște vechituri, niște gunoaie prin pod, dacă vrem să le vedem, bine. Conform devizei lui Iorga, de-a căuta unde-i praful mai mare, care e și deviza unui bun anticar, ne-am urcat în pod. Acolo am găsit lucruri foarte rare, reviste surrealiste, colecția Unu. În general, să știți că noi triem mai mult decît preluăm, dar în fiecare zi ne întîlnim cu cărți pe care nu le-am văzut niciodată.

— Aveți descoperiri și lucruri foarte rare între cărțile pe care le-ați triat ?

— N-o să mă refer la cărți românești, deși pot da exemple și de aicii nici la stampe sau hărți, nouă ne-a trecut prin mîini foarte mult Hokusai, Hirosighi și alții, ci la cîteva cărți dragi inimii mele. O incunabulă ca Martial, Epigramata sau Tratatul de optică al lui Heginius fac parte dintre cărțile foarte rare și foarte prețioase care mi-au trecut prin mînă, fiind tipărite înainte de 1 500. Dar cea mai mare satisfacție mi-a produs-o descoperirea unei cărți necunoscută de istoricii români, Cronica eroilor națiunii germane, Basel, 1571, care începe cu istoria dacilor și a regilor lor cărora li se dau numeroase portrete. Fiind necunoscută specialiștilor români Magazinul istoric i-a făcut o prezentare și a reprodus o parte din portretele regilor daci pe care le cuprindea. M-a bucurat pentru că nu e vorba numai de o achiziție de bibliofilie ci și de o valoare științifică ignorată la noi. Actualmente cartea se află în depozitul de cărți rare al B.C.S. Istoria ei mai veche n-am putut-o reconstitui. Mi-a oferit-o spre vînzare proprietarul ei din Arad, care o moștenise și bănuia că are o valoare peste medie, dar nu anticipa valoarea ei reală. Am semnalat imediat cartea presei, Adrian Păunescu a fost foarte prompt, drept care cartea a devenit obiectul unui interes imediat fiind achiziționată de o mare bibliotecă și prezentată într-o revistă de specialitate. Aceste servicii de presă sînt foarte necesare pentru că ele atestă prezența cărților și documentelor publicului larg și specialiștilor, este un semnal al existenței lor. Se știe prea puțin despre cartea prețioasă sau documentele care intră în anticariate și care apoi pleacă la diferite instituții.

— Dacă ar fi să faceți o sinteză a muncii dumneavoastră într-o frază ce ne-ați spune ?

— Că munca de anticariat este un șantier arheologic care nu se sfîrșește niciodată.

M. Ungheanu

VLAD MUŞATESCU

UN REVELION CU SCRIITORI

Trecuse aproape un an (şi ceva) de cind mă aflam la Bucureşti, fugit din casa părintească, pentru a deveni şi eu un cineva în lumea literelor.

Şi răzbisem, procopsindu-mă corector la o sumedenie de publicaţii „de branşă" („Curentul literar-magazin", „Vremea", „Universul literar").

Lucram febril, cind la una, cind la alta din ele, în funcţie de ambiţurile secretarilor de redacţie, ziarele publicindu-mi, cind li se năzărea, şi asta li se intimpla destul de rar, poemele scrise cu preţul zecilor de nopţi nedormite. Iar cind insistam să fiu tipărit mai intens, sub ameninţarea că n-am să le mai corectez gazeta, indivizii mă puneau pe „liber". Ce să spun, îi durea în cot pierderea unei atare podoabe de corector.

Şi iarăşi îmi încercam norocul la un alt organ literar.

Succesele de producţie, cele mai rapide dar deloc consistente, le repurtam în paginile nenumăratelor publicaţii „fantomă". Mai exact, în acele revistuţe firave şi costelive, meteorice, cu apariţie incertă, editate de cine ştie ce mecena ocazional (patron de băcănie, papetărie sau depozit de lemne) al cărui fecior dăduse în patima scrisului, şi pe care tătine-său îl vroia neapărat director de gazetă.

Însă fericirea nu era de durată, ţinînd doar pînă ce babacu îşi dădea seama că publicaţia nu se vindea deloc, că-şi păpăduise banii pe aiurelile prietenilor şi colegilor de breaslă ai lui fi-său şi că singura soluţie salutară era lichidarea „foiţei" şi exilarea progeniturii în provincie, la vreo sucursală de-a firmei, unde să-şi utilizeze aplicativ înclinaţiile artistice, la contabilitate sau în dosul tejghelelor cu măsline şi rahat-lokum.

În orice caz, pînă dispărea în neant revista cu pricina, eu îmi făceam meseria : scriam şi publicam, corectam şi urmăream în tipografie procesul de producţie al efemerei publicaţii. Din păcate, eram plătit la sentiment. Adică, numai atunci cind „directorul" (şi prietenul) izbutea să-l mai jumoale de niscaiva leuşteni pe „bătrîn". Dar cu sentimente numai, tare era greu de supravieţuit...

La un moment dat, obosisem tot transferindu-mă de la o foaie la alta, alergind ca un cal de curse, să-mi îngrijesc gazeta la care lucram, în cele mai îndepărtate colţuri ale capitalei. Acolo unde „patronul" din umbră găsise vreo tipografie mai ieftină, de fapt nişte magherniţe botezate „ateliere de imprimerie", dotate cu maşini antediluviene, de tip „boston", fabricate parcă pe vremea lui Pazvante-chiorul.

Dar ce nu face un tînăr poet pentru a-şi vedea publicată „opera" !

Eram suficient de zurliu în anii aceia, şi tare mi-e teamă c-am rămas aşijderi şi astăzi. Cind mi-amintesc că, prin 1940, sau '41, îmi părăsisem urbea de reşedinţă pentru a mă „face" poet, încă şi profesionist, mai că mă pufneşte risul. Deh, taică-meu şi maică-mea erau cam opaci şi obtuzi în materie de artă şi literatură !

Către sfirşitul lui decembrie rămăsesem fără „serviciu". Mecenaţii izbutiseră performanţa de-a-şi vedea, în sfirşit, lichidate gazetele pe care avuseseră ghinionul şi nefericita inspiraţie să le finanţeze, iar eu pe-aceea de-a mă vedea „zburător", ca pasărea cerului. Dar şi flămînd.

Flămînd, să nu exagerăm, numai dintr-un anume punct de vedere, deoarece mai aveam totuşi un oarecare credit la iaurgeria poetului Cosma, de pe Domniţa Anastasia. Limitat însă la iaurt, iahnii de cartofi şi de fasole. Produse care, eu fiind şi calic la mîncare, nu mă satisfăceau cituşi de puţin. Eram tînăr şi buiac, frămîntat şi mistuit permanent de-o foame din cele mai crîncene. Iar poezia, neplătită cu lei, nu reuşea deloc să mă sature.

Cred că de-aceea, peste vremi, am descălecat de pe Pegasul înaripat, şi-am optat pentru aventura prozei. Însă nici astăzi, cînd urmez un regim dietetic din cele mai severe, nu-s niciodată sătul (psihic, măcar). Pesemne datorită vreunui contact slăbit, pe cortex, fără vreo legătură cu literatura şi viaţa literară (sper !).

Departe de casa babacilor, unde (precis) acuma se organizau cele necesare pentru sărbătorirea Crăciunului, cu toate bucatele cerute de tradiţie : piftii şi cozonaci, sarmale şi cîrnaţi, ca să nu mai pomenesc de cartaboşi, pecie şi tobă, — mă simţeam întristat şi frustrat.

Din zilele acelea datează unele din poemele mele sinistre şi lugubre, balade ultramoderniste, de tip funambulesc, bunăoară „Balada pasagerului care s-a sinucis în closetul unui hotel din dosul Gării de Nord" şi „Balada celor trei cărăbuşi dansatori striviţi de-o uşă trîntită pe scenă", care mi-au adus o faimă (trecătoare) în cenaclurile pe care le frecventam atunci.

Cuprins de disperare, cu-atît mai mult cu cît se apropia şi Revelionul pe care neapărat vroiam să-l petrec aşa cum se cuvenea celor optsprezece ani ai mei, mi-am luat inima în dinţi şi m-am dus la nea Tudorică, văr de-al doilea cu tata, eventual chiar de-al treilea, care-şi avea „prăvălia" sa personală, pe Lipscani, „Teatrul Tudor Muşatescu".

Nu era pentru întîia oară cînd apelam la generozitatea scumpului şi neuitatului meu unchi (în ghilimele). După ce-am pătruns în biroul lui, de la primul etaj, nea Tudorică m-a întîmpinat zîmbind ştrengăreşte :

— Ce-i cu tine, măi pişpirică, iar ai rupt-o-n fericire ?...

De cînd îi vîndusem o maşină de scris, cu banii înainte, un „Remington" pe care nu-l posedasem niciodată, decît în imaginaţia mea, motiv pentru care nu-l mai vizitasem un oarecare timp de vreme, nea Tudorică mă ştia prea bine de ce sînt în stare şi ce-mi poate pielea.

Coborînd drapelul în bernă, mi-am arborat mutra corespunzătoare şi i-am comunicat îngăimat, cu lacrimi (false) în glas :

— Rău de tot, nea Tudorică !... Pe bune, de-astă dată... A murit măicuţa !...

Tudor Muşatescu, oricîte comedii ar fi scris el, a devenit brusc încruntat şi-aproape a răcnit :

— Cine, mă ?... Olguţa ?... Ai înnebunit ?...

— Am !... Îmi vine să mă dau cu capul de toţi pereţii...

— Atunci eşti invitatul meu, serveşte-te de biroul ăsta, ai patru la dispoziţie ! — m-a informat suspect de amabil nea Tudorică.

— Nu pot acum, nene Tudorică... Altădată... Deocamdată trebuie să plec urgent la Craiova, să fiu la înmormîntare... Şi n-am o leţcaie. Nici de tren, şi nici măcar pentru un buchet de garoafe. Ştii cît de mult îi plăceau măicuţii garoafele !...

— Da, aşa-i, măi pişpirică... Cînd am văzut-o ultima oară, era cu nişte garoafe roşii în mînă !...

Sosise clipa să trec la atac, unchiu-meu părînd înduioşat.

— Cînd asta, nene Tudorică ?... Atunci cînd mai trăia... Acuma însă, trebuie să i le duc eu... Cu ce bani ? Ce mă fac ?...

— Ai să faci pe tine, aia ai să faci, dacă nu te-apuci serios de treabă !

— Bine, dar cu-nmormîntarea cum rămîne ?...

— Ascultă, măi zgîmboi, de cîte ori vrei s-o petreci la groapă pe biata Olguţa ?... Ai uitat că ţi-am mai dat 500 de lei şi anul trecut, tot pentru înmormîntare... Ieri am întîlnit-o pe mă-ta pe Calea Victoriei, c-un buchet de garoafe pe braţe. Sînt convins că nu se ducea la năsălia ei... În schimb, mi-a povestit toate trăsnăile tale... Uite, na-ţi bănuţii, să ai şi tu de Anul Nou, şi de la 5 ianuarie să te prezinţi aici, în fiece seară. Te numesc chiar acu' controlor şef la bilete... O sutică de spectacol ! Şi lipseşte-odată din faţa mea, că-mi frîngi inima cu smiorcăielile tale... Fleţule... Poet, ai ?

Am sărbătorit cu fondurile primite de la nea Tudorică un Revelion de milioane. Mai întîi, la „Capşa". Unde, pe vremea, că-mi frîngi inima cu să-ntîmpine Revelionul în condiţii de restaurant.

Eram doar doi clienţi în superelegantul salon : eu şi cu Mitea Stelaru. Ca domnii, fiecare la o altă masă. Poetul Stelaru, cu-o sticlă de „verde" în faţă, ceea ce pentru „Capşa" constituia o crîncenă jignire, dacă nu chiar sacrilegiu, cu-atît mai mult cu cît Mitea şi-o adusese în buzunarul paltonului, iar eu cu-o porţie dublă de cîrnaţi pe fasole de la bucătăria stabilimentului, probabil din merindea rezervată personalului auxiliar.

Pe la zece şi ceva, simandicoşii chelneri ne-au poftit să părăsim localul. Mai mult ca sigur plecau şi ei pe la căşile lor, tot în vederea Revelionului. În totalul dispreţ (inabil mascat) al acestora, neobişnuiţi cu-asemenea clienţi de marcă, deşi avuseseră grijă să ne uşureze şi de ultimii bănuţi, am plecat triumfali spre lăptăria poetului Cosma.

După ce i-am colindat peste o jumătate de ceas la fereastră, dîrdîind de frig cum se cuvine, blajinul Mitică s-a-ndurat de noi şi ne-a îngăduit să intrăm în iaurgerie. De fapt, trăsese de mult obloanele prăvăliei. Însă înăuntru, zaiafet di granda. O sumedenie de poeţi amărăşteni, tineri debutanţi în cîmpul literaturii, prieteni de-ai indimenticabilului Cosma (lăptarul-poet), se pregăteau să-ntîmpine Anul Nou. Cu purceluş pe varză călită, cîrnaţuri diverse, poezii şi alte produse lacto-literare.

A fost un Revelion de pomină. La început lejer macabru, după aceea s-a dovedit a fi dătător de zglobioase speranţe. Le-am citit colegilor de breaslă „Balada pasagerului...", s-a rîs în hohote, au mai citit şi alţii, iar s-a rîs, că eram tineri şi belalii. Iar fericirea ce mă inundase era de nestăvilit. De la 5 ianuarie intram în pîine. Ce, era puţin lucru să fii controlor şef la bilete ?... În drumul meu spre literatură, urcasem, pe-o altă treaptă a spiralei. Şi unde, la „Teatrul Tudor Muşatescu" !...

Vlad Muşatescu

(din volumul „Memorii aproximative")

„Colinde, colinde
E vremea colindelor
Căci ghiaţa se-ntinde,
Asemeni oglindelor."
Şi tremură brazii,
Mişcînd rămurelele
Căci noaptea de azi-i
Cînd scînteie stelele.

din EMINESCU postum

Miine anul se'nnoeşte,
Pluguşorul se porneşte,
Pluguşor cu patru boi,
Pluguşor mânat de noi.

Boii, boii di'nainte,
Cu cornițe poleite;
Boii, boii din mijloc,
Cu cornițele de foc.

Boii, boii dela roate,
Cu cornițe'mbelciugate.
Boi în coade codălbei,
S'aibă... parte de ei.

'Ngheață tău în tuț de vară,
'Ngheață tău în tuț de vară,
Da nu'ngheață de supărare,
Că vrea craiul să se'nsoare.
Să ieie pe sora-sa,
Hai cu mine-n cununie,
Soră, soră, soră mie.
– Da eu, frate, nu m-oi duce,
Până tu nu mi-i aduce
Nănaşu' nost' soarele,
Iară luna, nănaşe
Şi druştele, stelele,
Chemători, luceferii,
El pe toate le-au adus
Şi'n biseric' au intrat;
Icoanele s-'au 'nchinat,
Lumea s-a cutremurat,
Luna'n sânge s'a'mbrăcat,
Soarele s'a'ntunecat.
Că nici asta nu-i dreptate.
Să ieie soră pe frate.

Pe prundu'Măricii Negre,
Pe prun
du'Măricii Negre, Ler, Domn.
Este o dalbă mânăstire,
Dat întrinsa cine-mi şade?
– Vreo doi, trei preoți bătrini.
Dăscălaşul cel mai mare
Ese-afar', sui pe scară,
Toacă'n toac' de două ori,
Şi apoi de nouă ori,
Busuioc verde pe masă,
Rămâi gazdă, sănătoasă.

Sunt şi trei păcurărei.
Iară unul dintre ei
Este mai înstrăinat;
Şi pe-acesta l-au mânat,
ca să-ntoarne oile.
Iar ăşti doi se sfătuiră,
Ca pe străin să-l omoare.
Străinul când a aflat,
De ei, frumos s'a rugat.
Dacă pot să nu-l omoare.
Iară de-l-'or omorâ,
Atunci pe el să-l îngroape
În strunguța cea de brad,
Unde oi păzea cu drag.
Dacă oi s'or aduna,
Pe el toate l-or cânta,
Toporaşul lui cel dulce,
Să i-l pună lui de cruce;

Fluieraşul lui cel drag,
Să i-l pună lui de steag.
Căci vântul când va vui,
Stegulețu'a fâlfâi,
Fluieraşul a suna,
Oile s'or aduna
Şi pe el mi l-or cânta.

Trei cocoşi negri-au cântat-o,
Trei cocoşi negri-au cântat-o,
Asta-i seara lui Crăciun.
Trei voinici s'au deşteptat-o,
Să vânăm un cerbuşor-o,
Să-l avem de sărbători-o,
– Adă arc să-l săgetăm-o,
– Nu mă săgeta pe mine,
Că eu sunt om ca tine!
Cerbuşorul l-am vânat-o,
Săpuşorul s'a vărsat-o:
Măicuța m'a blestemat-o,
Să fiu fiară de pădure,
Nouă ani şi nouă zile,
Să zidim o mânăstire,
Cu nouă uşi, nouă altare,
Nouă praguri de tămâie.

Sus, sus, sus la munte,
Neaua-i
pân'genunche, lai, Domnului,
Doamne,

Jos, jos, jos la vale,
Neaua-i şi mai mare.

Stau trei păcurari
Cu ciopoare mari,

Păcurari de munte,
Toți trei frați de cruce.

Da cei păcurari,
Doi sunt veri primari

Şi-unui singurel,
'n lume streinel.

Iar cei veri primari,
Cei doi lotri mari,

Pe el mi-l mâna,
Oile a'nturna.

Da până mergea,
Până când venia

S'oile'ntorcea,
Grea lege'i făcea.

Că se vorovirâ
Şi se sfătuirâ,

Mai de către seară
Pe el să-l omoare.

El dac'auzia,
Din grai că grăia:

„Omorîți-mă
Şi'ngropați-mă.

În mijlocul stânii,
La furca fântânii,

În strunguța oilor,
În jocuțul mieilor.

Drag gluguța mea,
Pe mine'ți punea;

Fluierul meu drag,
Mi-l puneți la cap,

Înfipt în mormânt,
Cu dopul la vânt.

Vânt de-a trăgăna,
Flueru'-a cânta.

Vânt de-a vâjei,
Flueru'-a hori.

Când neaua o ninge,
Flueru'a zice.

Când a răsuna,
Oi s'or întuma.
Oile s'or strânge
La mormânt ş'or plânge.

Oi s'or aduna,
Pe mine'm'or cânta.

Oi mândre cornute,
M'or cânta prin munte,

Oi mândre bălăi
M'or cânta prin văi.

Oi mândre moţate
M'or cânta prin sate".

Masă rotilată, Dai Domnului,
Doamne, Galbănă de piatră.
Cornu'mesei-ri
Pomu' rămurat-u
De poame'ncărcat-u
Cine vi le-o dat-u ?
– Noi le-am căpătat-u,
De la sfântul soare,
Cu mare rugare ;
De la sfânta lună,
Cu voiţă bună.

Mă luai, luai,
Mă luai, luai,
În sus pe un râu,
Cu secera'n brâu.
Maica îmi venia
Se apropia.
Gătat-ai holda ?
Holda n-am gătat,
Că s'a arătat,
Stea la răsărit,
Mândră de argint.
Steaua cum lucia,
Holda se pleca,
Bobu' jos cădea,
Holda'n loc creştea ;
Holdă gălbioară
Spic greu de secară.
Holdă lângă râu,
Cu spic greu de grâu.

Pe dealul cu stânjeniire,
Doru' m'o dat josu,
Pe dealul cu
stânjenii, Lumea mea,
lumea mea.
Mândru-şi ară plugarii-re :
Da nu-şi ară ca unul-u,
Ca unul ca...
Că c' mână, doi boi mână
Şi cu una, flori culege;
Nu culege, da le-alege,
Ca să fac'o cununiţă
La fete şi la feciori,
De sfintele sărbători :
La feciori, de veselie,
La fete, de bucurie.

Hoi, Lerui, Doamne,
Vânătorii lui Crăciun-u.
Au purces din zori la drum-u.
În poiana muntelui.
Însă cerbul Domnului,
Cu coarnele rămurite,
Cu miţele aurite.
Ho-ho-ho ! Nu vă'narmaţi.
Nice nu mă săgetaţi :
Că pe cer, azi s'a ivit
Un luceafăr strălucit.
Că astăzi Fiul cel sfânt,
Pace-aduce pe pământ.
Sânge, astăzi să nu curgă,
Lacrimi, azi să nu se scurgă.
Vânătorii îmi cădeau
În genunchi şi se rugau,
Câinii toţi îi adunau,
Din săgeţi, cruce făceau.

CUNOAŞTEŢI AUTORUL?

Dragi copii din ţara asta,
Vă miraţi voi cum se poate,
Moş Crăciun, din cer de-acolo,
Să le ştie toate, toate.

Uite cum – vă spune Badea...
Iarna-n noapte, pe zăpadă,
El trimite cite-un înger
La fereastră, să vă vadă...

Îngerii se uită-n casă
Văd şi spun – iar Moşul are
Colo-n cer, la el în tindă,
Pe genunchi o carte mare.

Cu condei de-argint el scrie
Ce copil şi ce purtare...
Şi de-acolo ştie Moşul
Că-i şiret el lucru mare.

■ Recitată zeci de ani la serbări şcolare şi la pomul de iarnă, poeziei i s-a uitat autorul. Titlul ei este **Crăciunul copiilor**, iar autorul nimeni altul decît **Octavian Goga**. Numărul poeziilor lui Goga care şi-au pierdut pe drum autorul este foarte mare, semn al popularităţii extraordinare a poeziei lui.

Moş Crăciun cu plete d-albe,
A sosit de prin nămeţi ;
Şi aduce daruri multe
Pe la fete şi băieţi.
Moş Crăciun, Moş Crăciun !

Din bătrini se povesteşte
Că-n tot anul negreşit ;
Moş Crăciun pribeag soseşte
Niciodată n-a lipsit.
Moş Crăciun, Moş Crăciun !

Moş Crăciun cu plete dalbe,
Încotro vrei să apuci ?
Ţi-aş cinta „Florile dalbe",
Dac-aş şti că nu te duci.
Moş Crăciun, Moş Crăciun !

■ Cine-şi mai aduce aminte de autorul acestui cîntec purtat din gură-n gură de mai multe generaţii ? De vină sînt şi puţinele ştiri despre autorul lui. Se numea **Ştefan Cruceanu**, născut pe la 1872, medic parizian, colaborator al revistelor **Convorbiri literare, Lumea nouă literară**. A tipărit volumul **Lacrime**, Iaşi, 1898.

SĂRBĂTORI de IARNĂ în 1838

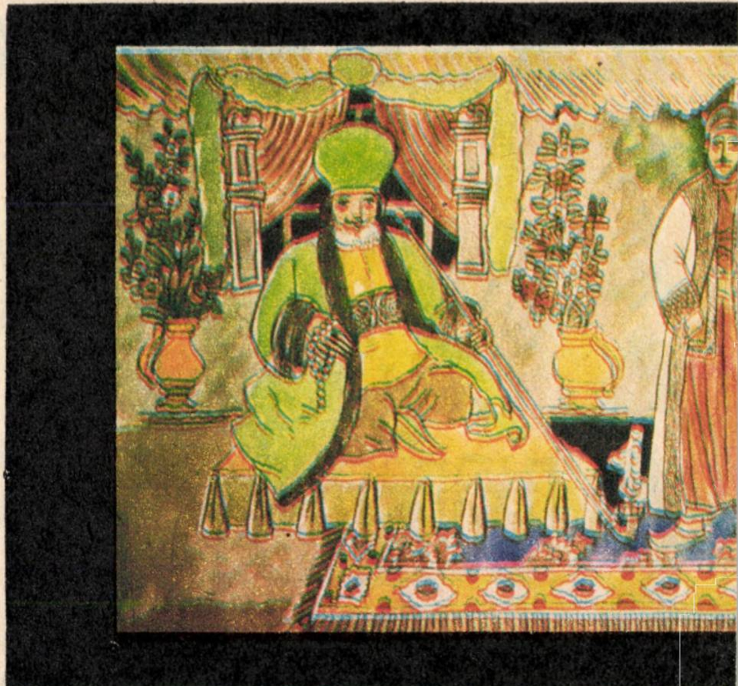
Cu Neculai Filimon și Ion Ghica la zaiafetul din casa domnească a Marelui Vornic

intem in anul Domnului 1838, şi-n miezul iernii. Că altul era p-atunci chipul Bucureştilor şi-n-tr-atita altul decit cel de azi încît abia-abia de se poate dibui vreo asemuire acestor cu drept cuvînt două oraşe, stau mărturie cărţile vechi şi mai noi în care scriptorii şi fiii urbei i-au însemnat alcătuirea şi înfăţişările.

Pînă şi gerul era altul ; mai tăios, mai hain, mai oţelit, anume iscat parcă să îndreptăţească portul bogat şi îngroşat al ciocoilor mari şi mărunţi, în caftan, giubea şi işlic, purtînd cucă ori gugiuman de samur scump cu fundul căptuşit din mătăsărie albă sau roşie, după rang.

Prinse între Poartă şi Împărăţia rusească, Ţările româneşti nu ieşiseră încă dintr-o condiţie vitregă, de colonii sau feude, la care le osîndise şi aşezarea lor pe harta lumii şi fragedа vîrstă istorică. Dar, în creşterea noastră, anii se numără îndoit ; prin asprimea lor, pe de-o parte, — şi prin iuţeala cu care i-am străbătut pe de alta.

În „Almanahul Curţii şi al Statului din Principatul Valahii pentru anul 1838", tipărit cu slovă aleasă şi redactat în două limbi : românească şi franţuzească (pe o faţă româneşte, în chirilice, şi pe alta, franţuzeşte, în caractere latine, ca o juxtă), ne întîmpină de cum îi deschidem scoarţele, figura subţire, ascuţită aproape, împodobită cu ochelari şi barbete stufoase, pieptănate în răspăr, cu freză cîrlionţată şi priviri pătrunzătoare, a unui domn de Curte ; asemănarea cu unul din acei „bonjurişti" ai paşoptismului, e stricată însă de o pereche de mustăţi lungi, cu sfîrcurile răsucite cătînd în sus, şi care amintesc de vreun boieraş rusesc ori polonez. Tot capu ăsta de epocă, pe care ochelarii îl umbresc uşor, dîndu-i o notă de severitate belfărească, se sprijină pe un gît înfăşurat într-un mîndru guler înalt pînă-n barbetele occidentale, şi pe reverul croit cu măiestrie, al unei haine strînsă-n talie, după tipar franţuzesc. Este după cum ne arată explicaţia, în cirilice, de sub figura mai sus descrisă, „MIHAIL GHICA, MARELE BAN ŞI VORNICU DIN LĂUNTRU".

Mihai Ghica era într-adevăr, mîna dreaptă şi sfetnicul de seamă al luminatului Voivod din acele vremuri, Alexandru Dimitrie Ghica ; sub domnia acestuia, regulamentară desigur, s-au rînduit o seamă de treburi care deschideau zările viitoare. Luase fiinţă armata, visul neîntrerupt al lui Neculae Bălcescu, în care s-au şi înrolat toţi tinerii de frunte ai Ţării Româneşti : Bălcescu, Ion Cîmpineanu, Vasile Cîrlova etc.

Şcoala de la „Sfîntu Sava" cunoştea şi ea un mare avînt, şi tot atunci se înfiinţase Societatea secretă „DREPTATE-FRĂŢIE", al cărei ţel era înlăturarea Regulamentului Organic şi Unirea Principatelor.

Negoţul — sporit în Ţările româneşti de pe urma tratatului de la Adrianopol, care hotăra o deplină libertate comercială a Principatelor — aducea odată cu mărfurile şi misiţii Apusului, idei şi năzuinţi de înnoire. Porturile de la Dunăre trăiau o epocă de înflorire, ba chiar au prins a se întemeia oraşe noi, cum au fost, de pildă Alexandria din Teleorman, botezată astfel după numele Domnitorului.

TIMPURI NOI ŞI OBICEIURI VECHI

Sufla, neîndoios, un aer nou, de primeneală şi redeşteptare; sîntem doară, în preziua marii noastre Revoluţii de la '48.

Dar dacă timpurile erau noi şi schimbătoare, nu înseamnează că obiceiurile vechi erau lepădate cu totul.

Şi, cu osebire, obiceiul petrecerilor.

Un poet de ocazie care nu era nici măcar talentat, un venetic neamţ Winterhalder, scria pe la 1850, despre Bucureşti nişte versuri puţin inspirate, dar tare adevărate : căci spunea el, în acest tîrg al lui Bucur,

„Orice om se propăşeşte,
Hrana, pîinea îşi găseşte,
Ca în sîn de raiu trăieşte
Cîntă şi să veseleşte..."

Țară dulce, îmbelșugată, a fost și a rămas România, dulcea Românie.

Dacă primăvara te ispitea cu verdeața și miresmele florilor din poieni și vîlcele, dacă vara șub umbra deasă a pădurilor bătrîne, încă netăiate, sau în unda limpede a riurilor, omul putea afla boarea răcoroasă și alinarea de pe urma arșiței, — apoi nici iarna cea geroasă, nu se dovedea săracă în daruri și pricini de petrecanie.

E adevărat că Neculai Filimon, care e unul din cei mai prețioși martori ai timpului, ne spune că îndată ce venea vremea iernii, „oamenii steteau închiși prin case și serile cele lungi se petreceau în tăcere; abia dacă uneori se adunau mai mulți la un loc spre a povesti cele ce se întîmplau în cercul restrîns al mahalalei, sau spre a juca între ei **conțina, mariajul sau curelușa**".

Asta, la săraci. Căci, continuă cronicarul timpului „atunci, ca și acum, boierii și oamenii cu averi mari se deosibeau foarte mult de popor în petrecerile lor".

UN CRACIUN BOIERESC

Să trecem, dară, pe la o curte boierească dacă nu ca musafiri, măcar așa, ca niște martori nevăzuți, și să însemnăm, în pripă, cîteva linii din ziua Marii Sărbători.

Pînă-a se crăpa bine de ziuă, curțile domnești și cele ale boierilor mari răsunau de cîntecele strigate mai mult, miorlăite pe nas, popește, ale imacilor și calemgiilor. Acești condicari și logofeți simțeau de a lor datorie să proslăvească astfel pe stăpînii lor, amintindu-le că o singură dată pe an au parte de-o asemenea sărbătoare.

Răsturnat pe sofa, trăgînd din ciubucul umplut cu tutun mătăsos și parfumat de Smirna, boierul nostru închide ochii încetișor, ca și cum ar privi în zare, și se gîndește la ziafetul de astăzi.

Inainte de a fi terminat imacii colindul lor, încheiat întotdeauna cu juruiala de rigoare: „Să trăiești blagorodnice stăpîne la mulți ani cu huzur și noroc!", boierul nostru a bătut din palme și a dat poruncă vătafului său de încredere să omenească pe colindători după cuviință.

Și dacă s-o mai fi întîmplat ca imacii și calemgii să fie și prieteni cu vătaful, ori cu logofătul boierului (și nici nu prea vedem de ce n-ar fi așa, în cazul de care ne ocupăm) apoi atunci, ține-te Pîrleo!

Undeva, în beciuri, în odăile slugilor, se-ntindea o masă aleasă numai cu gustări și vinaturi din cămara boierească, fiindcă o slugă bună nu-nțelege să-și trădeze stăpînul nici la mîncare, sau — Doamne ferește! — să-l facă de rîs în ochii unor nevrednici calemgii, cinstindu-i cu un ciocănel și-o mahmudea chioară.

Dar nu despre mesele slugilor, încropite din furtișaguri mărunte ne pusesem să istorisim. Ci, despre masa mare, boierească.

Iată că — pînă să isprăvim noi de așternut pe hîrtie aceste cîteva palide, sărace însemnări, — limbile ceasornicului au ajuns, încălecate, la ora douăsprezece din zi.

Să intrăm, deci în sofrageria milostivului boier. Ochii ni se opresc de la primul pas, pe luciul strălumінat al pereților de marmer, care imită atît de bine marmurile cele mai rare și mai frumoase; pe tavanurile de o bogăție rară și de bun gust, lucrate în relief de meșterii cei mai buni aduși din Țarigrad.

Pasul ni se cufundă plăcut, ca-ntr-o dulce, lenevoasă nămoleală, în covoarele scumpe de Ușah și Agem, iar aerul îmbălsămat al odăii — vînturat de curenții pe care i-a stîrnit ușa deschisă larg la intrarea noastră, — face să se clatine domol macaturile și perdelele de mătăsărie groasă de Damasc și Alep. Ne vom așeza, smeriți și nevăzuți, pe unul din scaunele sau canapelele lucrate în mahon și abanos, încrustate cu sidefuri și cu figuri de bronz poleit, îmbrăcate în piele de Cordova.

De vom zăbovi aci pînă seara — și nu știm zău, ce ne-ar putea face să ne-ndurăm de plecare —vom vedea cum înfloresc, de aur și sînge, flăcările mici ale luminărilor curate de spermanțet din policandrele atîrnate de tavanuri, cu girandole între uși și ferestre, toate de cristal de Veneția, tăiate cu diamanturi.

Nu te speria, cititorule care m-ai însoțit pînă-aici, fidel și neostenit. Tot ce vezi e aievea nici o nălucire nu-i, dar trebuie să-ți atrag luarea aminte că asta e casa cea mai bogată din București, casa lui Romanit, care „a fost concepută și ieșită din temelii de Faca". și a cărei frumoasă descriere de mai sus ne-a lăsat-o, într-una din scrisorile sale neuitatul și vrăjitul povestitor Ion Ghica.

INTÎMPINAREA OASPEȚILOR

De departe, prin ferestre, pătrunde chiotul prelung, șuierat al arnăuților care mînă în buiestru cei patru și șase cai arăbești înhămați la caleștile poleite ale boierilor.

Uitasem să spun că ne aflăm — pare-mi-se — chiar la una

din vechile noastre cunoștințe, la marele Ban și Vornic din Lăuntru, Mihail Ghica. Oaspeții sînt, așadară, la înălțimea luminatei gazde.

Dintr-o butcă înaltă, plină de flori și încrustări arăbești, purtînd însemnată pe ea Coroana Țării, coboară sprinten marele Postelnic, Prințul Constantin Șuțu, Controlorul Statului ; după el, rumen și dolofan, descinde sprijinit de cei doi arnăuți din dreapta și stînga vizitiului, marele Postelnic Alecu Ghica, șeful Despărțămîntului finanțelor. Amîndoi poartă straie bogate, sărbătorești, jumătate occidentale — jumătate turcești.

Peste gherocul strîns pe talie, cu rever înalt de catifea, au încinse șaluri de mătase albastră-sinilie care atîrnă în „franjuri" pînă la genunchi, iar pe deasupra, cu demnitate au pus giubele scumpe căptușite cu blană grea de lup, iar în cap gugiuman înalt cu fundul de mătase.

Marele Ban îi întîmpină el însuși, fericit, cu un licăr de adîncă mulțumire în ochii limpezi, cu privirile tăioase, reci, de oțel.

Saluturile pe care le schimbă musafirii cu gazda sînt aidoma hainelor ; o împărechere ciudată, bizară și familiară în același timp, de gesturi solemne, europenești, și salamalecuri, temenele și plecăciuni orientale.

Și-au dat întîlnire aici, pe scările fostei case a unui Grec bogat din Bizanț, împămîntenit la București, niște înalți dregători ai Principatului Valahiei, din anul 1838, sau — mai mult decît atîta — două veacuri osebite, două lumi, două istorii ?

Trecutul și viitorul, Apusul progresist și Răsăritul cotropit de osmanlîi, veacul fanariot și răscoala pașoptiștilor, toate se cuprind aici, în clipa asta, cînd marele Ban și Vornic Mihai Ghica întinde mîna și se ploconește curtenitor față de cei doi mari Postelnici îmbrăcați după moda Țarigradului, a Moscovei și a Parisului.

E o întîmpinare de oaspeți și neștiut, nebănuit poate, o întîmpinare de veacuri, o înfruntare a lor.

Mai mult decît o simplă vizită de sărbătoare, întîlnirea asta e un rămas bun al unei lumi hibride, de răscruce.

Au venit, apoi, pe rînd, Ma- Ban Grigorie Băleanu prezirele Hatman Constantin Bălăceanu, Logofătul trebilor bisericești și al instrucțiunii publice, om luminat și cap politic de seamă — Marele Logofăt Constantin Cantacuzino, secretarul Statului — Vel Spătarul Prinț Constantin Ghica, șeful oștirilor, — și cel din urmă, grav, greoiu și hotărît în mers ca și-n vorba-i chibzuită, înceată, aleasă cu grijă, Marele Ban Grigore Băleanu, prezidentul Sfatului Administrativ din Țara Românească, purtînd la gît cu trufie ordinul Sfintei Ana cu coroană, crucea Sfîntului Stanislau și ordinul — aproape nimănui lipsit — al Imperiului otoman, Nișan-Iftihar.

Și acuma, dacă ne-o veți îngădui Boieri Dumneavoastră, să poftiți o gustare înainte de masă. Țara Românească era, și atunci, destul de bogată și de primitoare, ca să nu moară nimeni de foame într-însa.

ZIAFETURI

Îndată apoi intră cafegiul boierului :el vine cu o tavă de argint în mînă, pe care se află depuse, în farfuriile lor de filigrane, mai multe feligene pline de o cafea de Arabia, spumoasă și parfumată ; după dînsul intră cibucciul cu ciubucele de antep și iasomie, din ale căror lulele, umplute cu tutun din cel mai ales, ieșeau nori de fum mirositor.

Intrarea succesivă a acestor servitori forma o reprezentare pitorească : cunoscînd foarte bine regulile ierarhiei, ca niște slugi de casă mare ce erau, ei se duceau mai întîi la Marele Ban Grigore Băleanu, apoi, pe rînd, la toți ceilalți, și își împlineau datoriile cu eleganță și exactitate.

Terminîndu-se ceremonialul cafelei, musafirii — ca oameni cu treburi — începură a vorbi politică și a discuta despre osebitele legiuri pe care le aveau de rînduit în țară. Am ajuns aproape de două ceasuri ; amfitrionul nostru, care a trecut cu grație printre cinstiții oaspeți, întrebîndu-i de sănătate, șoptind cu unii despre lucruri grave de Stat, se pregătește să ne poftească la masă.

Aici e nevoie să-ți atrag din nou luare aminte, iubite cititorule, — ospățul de la Curtea Marelui Vornic Mihail Ghica — ca orice ospț boieresc de la o sărbătoare atît de mare — purcede la prînz dar nu prea știm cînd se oprește. Pregătește-te dară, pentru o lungă călătorie.

Eram să uit să-ți spun că — între timp, — au picat și cocoanele cele mari cu fiicele și nepoatele, Doamne și Domnițe, desprinse din cadrele și pereții ctitoriilor de azi.

Spre osebire de obiceiurile noastre moderne, cucoanele au venit în urma boierilor, încotoșmănate în scurteici, coborînd din butcile care le aduceau de acasă unde au zăbovit cu sulimanurile și tualetele.

Pe ele le cunoaște bine Ion Ghica, de la balurile Curții, și de aceea, îl vom ruga pe dînsul să ni le prezinte.

Sînt cucoane tinere, unele care se poartă legate la cap cu turban, zăbranic sau marabu meșteșugit adus cu coadele cu pamblice și urmuz, împănate cu stele și fulii de diamant, îmbrăcate cu rochii de mătăsărie, marțelin sau paplină fără cute, mîneci cu fufanturi, ciupag scurt, pe moda împeriului.

Fetele, codane ochioase și smerite mîndre-n boiu și gingașe-n apucături și mers, au capul gol, cu pamblici și cu flori, și rochii garnisite pe poale cu flonguri de pamblice de stofă.

Cucoanele mai în vîrstă păstrează încă fesul alb, legate cu testemel cu bibiluri, paftale de aur cu pietre scumpe, și cu șal pe spate.

Și toate sunt numai grație și gingureală, ca hulubițele.

BANCHETUL

Ar fi deci, timpul să ne așezăm la masa cea bogată, anume pregătită de Doamna Vorniceasă, spre mîndria ran-

gului şi-a casei: căci, din înaltă poruncă, se adusese din Constantinopole tot ce se găsea acolo mai scump în peşti, poame şi vinuri, pe care – unindu-le cu delicateţele gastronomice ale ţării, păstrăvi, mihalţi şi felurite alte mîncări fragede şi gustoase – bucătăreasa Marelui Vornic le topise în cele mai delicioase bucate care aţîţau pînă la paroxism pofta de mîncare a lui Neculai Filimon, amicul nostru care ne-a informat şi asupra artei culinare.

De aceea, să-l punem chiar pe el să ne iniţieze în tainele – pe cît de alese pe atît de grozave – ale banchetului boieresc.

Pe masă, se află orînduite o mulţime de farfurii cu mezeluri de tot felul: marinată de stacoji, farfurioare mai mici cu icre proaspete de morun, licurini jupuiţi, sardele muiate în untdelemn de Mitilene, amestecat cu piper şi zeamă de lămîi de Mesina, măsline dulci de Tesalia, grămădite în formă piramidală; icre tari de chefal, smochine de Santorini, halva de Adrianopole; nimic din delicateţele gastronomice ale Orientului nu lipseşte.

Toate aceste mezelicuri sînt aşezate după o regulă militară, avînd la fiecare distanţă de două palme cîte o garafă cu vin galben de Drăgăşani, cu pelin roşu din viile mănăstirii Bistriţa şi cu vinuri orientale de diferite culori şi gusturi, fără a lipsi papornitele cu anason de Chio şi cu mastică de Corinth.

Înalţii oaspeţi, plăcut impresionaţi de masa cea bogat încărcată care se întindea în faţa lor, sorbiră rachiul cu măsură, pe-ndelete, plesnind uşurel din limbă şi adresînd cucoanelor vorbe alese de duh şi voie bună.

După ce se sculară în picioare, închinînd în sănătatea Domnului Alexandru Ghica şi firitisindu-se între ei de Sfintele sărbători, boierii noştri cătară repegior spre farfuriile cu mezelicuri.

Apoi, în faţa lor, căzu ca din senin un castron cu ciorbă de ştiucă fiartă în varză cu hrean; pe urmă, se iscară farfuriile lunguieţe cu mihalţi şi păstrăvi rasol, muiaţi în oţet şi untdelemn; mai multe vase pline cu iachnii şi cu plachii, cu morun gătit cu măsline şi foi de dafin, cu crapi umpluţi cu stafide şi coconare şi alte felurite bucate cu cheltuială, completează acest început de ospăţ, care fără ruşine poate fi numit domnesc.

Miron Radu Paraschivescu

URSUL

L-am adus cu sania
Prin nămeți din Spania,
Este brun și are gușă
Intr-o blană jucăușă...

— Joacă, joacă urs nebun
Altfel te prefac în scrum,
Pielea ta în foi de fum... !

Cînd ajuns-am în Carpați,
Ursul meu fugi la frați
Și urca pe lemne sus
Mușcînd cetina de-apus.

Joacă, joacă urs nebun
În vîlceaua mea de fum,
Vine vremea de albine,
Luna mierii pentru tine...

Ți-am făcut din iarbă lanț
Și arenă dintr-un șanț ;
Urs al meu, din Spania,
Astăzi ars-am sania !

Povestea unui fulg

A venit iarna. A început să ningă. Din mulțimea fulgilor s-a desprins un fulgușor ca o steluță argintie. El a căzut pe căciulița unei fetițe. Aceasta îl scutură și îi spuse :

— Nu te mai așeza pe căciulița mea ! Mi-a făcut-o bunica și nu vreau s-o murdăresc !

— Dar eu nu murdăresc lucrurile. Fetița mirată se frecă la ochi.

— E un vis, cred. Ba nu e vis. E un fulg care vorbește.

— Dar ce te miri așa ? Tu nu știai că fulgii vorbesc ?

— Nu știam.

— Ei, atunci află !

Fetița îi spuse :

— Stai aici, că mă duc s-o chem și pe Manuela.

Însă fulgul n-a vrut să stea și a plecat mai departe, dansînd prin aer grațios. În drumul lui se întîlni cu o furnicuță care ieșise puțin din mușuroi.

— Ce ființă ciudată și urîtă ești ! îi spuse fulgul.

— Ce dacă sînt urîtă, eu sînt harnică !

— Bine, dar eu sînt frumos !

— Văd ! Mi se pare că ești din argint, nu-i așa ?

— Da... însă veni o rafală de vînt și fulgul ateriză în buzunarul unui copil. Acesta îl observă și se bucură. Cînd ajunse acasă băgă mîna în buzunar să-i arate bunicii sale fulgu-

de nea

şorul. Însă în buzunar nu era decît o mică pată, umedă. Băiatul strigă :

— Bunico ! Bunico ! Fulguşorul a dispărut ! Precis l-a furat cineva.

— Nu, puiul mamei, s-a topit, răspunse aceasta, şi se ridică bătrîneşte de pe scaun.

Băiatul se întristă. Se duse la fereastră. Privind, el cuprindea cu ochii lui albaştri toată zarea. El vedea fulgii căzînd şi se gîndea în sinea lui : aceştia ar fi fraţii fulgului meu. Ar trebui să-i anunţ. Băiatul le strigă fulgilor.

— Hei, voi steluţe argintii, v-a murit fratele !

Însă fulgii, nepăsători îşi continuară jocul în aer. Băiatul aştepta răspunsul. Însă nu se auzea nimic. El mai strigă o dată. Nu se auzeau decît rafale de vînt şi viscolul care bătea în geam. El însă asculta crezînd că fulgii îi vor răspunde. Zadarnic însă. Băiatul a rămas toată ziua să asculte. Fulgii însă n-au dat nici un răspuns. O, cît de frumoşi sînt fulgii, dar ce repede mor !

★

Canarul te înveseleşte cînd eşti trist cu cîntecele sale. Eu îl iubesc mult de tot şi aş dori să-l am şi cînd oi fi mare.

Dar această dorinţă nu o poate hotărî decît timpul.

Raluca Neacşu

VIS DE IARNĂ

Cînd ninge din sprincene albe
Puf şi petale înstelate,
Grădina-i dans, legată-n salbe
Din transparentele-i palate...

Iar Zîna-Vis dintre voaluri
Aruncă ochilor seminţe,
Adunate-n albe şaluri
Ne par nişte cereşti fiinţe !

Cum se topesc în palme, ştim
Cum lunecă pe-acoperişe...
Privindu-le şi noi plutim
Prin lumi de cretă şi de vise.

Poezii de
Bogdana Boeru

VIS

In orășel se făcuse de mult întuneric. Becurile s-au aprins unul după altul. Spre miezul nopții nu se mai auzea decît cîntecul paznicului care trecea pe străzi cu o lanternă în mînă. Ceasul din turnul bisericii din centru bătu ora douăsprezece, cînd poarta orașului a fost încuiată cu zgomot. Luna se ridică mare și albă pe cer. Ei îi plăcea să își cearnă lumina peste orășelul mic și curat, ai cărui oameni harnici și bravi se culcaseră acum toți.

Se făcuse o liniște profundă. Numai vîntul mai adia încet printre frunzele copacilor de pe marginea străzilor, ca și cînd ar fi fost bucuros că în liniștea aceea, acestea puteau să se aplaude încet între ele. Și cu toate acestea, cu toate că toți locuitorii orașului dormeau duși, cu luminile stinse, o fereastră din centrul orașului mai era luminată.

Micuțul Alexandru nu putea să doarmă. Luna tocmai se ridicase pînă-n dreptul geamului său și se apropiase atît de mult de el că lui Alexandru nu îi venea să-și creadă ochilor. El stătea în pătuțul din dormitorul său și își răsfoia cartea cu poze, pe care tocmai o primise cu ocazia zilei sale de naștere. El răsfoia întruna și se minuna foarte de ceea ce vedea înăuntru. Îi plăceau mai cu seamă paginile cu pitici. Aceștia erau foarte caraghioși.

Cum stătea el așa și se minuna de desenele colorate din carte, în cameră apăru deodată o zînă, care-l luă de mînă foarte fin și încet. Alexandru o privi cu ochii rotunzi de uimire și se înfioră. Dar el n-o întrebă nimic, se lăsă-n voia ei și aceasta îl scoase din cameră și îl duse într-o pădure. Crengile se dădeau la o parte din calea lor, făcîndu-le loc, astfel că ei se adînciră tot mai mult în pădure, pînă în inima acesteia.

Deodată zîna dispăru ca prin farmec, iar Alexandru se trezi, nici mai mult și nici mai puțin, în mijlocul unui alt orășel, că căsuțe mici și rotunde, care nu erau mult mai mari decît el. Soarele strălucea viu pe cer, iar orășelul era deosebit de curat și de prietenos, ve-

sel. El rămase o clipă locului și se bucură. De obicei, el nu era un băiețel fricos. Își dădu seama că orășelul nu era altul decît cel despre care scria în cartea lui.

Deodată ferăstruica unei căsuțe — tocmai cea lîngă care stătea el — se deschise și dinăuntru apăru capul unui pitic, care îl privi bucuros, cu prietenie. „Bună ziua", îl salută omulețul. „Nu ești tu copilașul despre care ne-a povestit nouă zîna ?" „Mă numesc Alexandru", răspunse băiețelul. Apoi merse o bucată de drum mai departe și văzu că în jurul lui se adunaseră mai mulți pitici, care îl priveau cu fețe la fel de prietenoase și de hazlii. Toți purtau haine mici și curate, foarte caraghios și viu colorate, iar pe cap purtau niște cipilici de pitici, ca niște scufii.

Aceștia îl înconjuraseră și începură să cînte și să danseze în jurul lui, de parcă ar fi vrut să îi sărbătorească ziua de naștere. Aceasta îi plăcu lui Alexandru atît de mult, că în scurt timp începu și el să cînte și să danseze împreună cu ei. Îi plăcea mult prietenia piticilor. Într-adevăr, era un poporaș foarte vesel.

Pe neașteptate, însă, jocul lor bucuros se sfîrși foarte trist. De undeva din inima pădurii se auzi o voce neobișnuit de puternică și de neplăcută. Alexandru nu-și dădu seama ce putea fi. Muzica amuți și piticii o luară la fugă, cît puteau ei de repede, ascunzîndu-se prin căsuțele lor. Apoi se făcu din nou liniște, ca la început, cînd Alexandru sosise în orășel.

Ce putea să însemne aceasta ? El se întristă foarte, privi în jur și începu să plîngă. Bătu la cîteva porți și sună la ușă, începu să strige, dar liniștea rămase la fel de profundă și neobișnuită. Cînd începuse să îi fie cu adevărat teamă, el auzi o voce foarte înceată, care-l striga pe nume. Alergă repede în direcția din care venea vocea, și-l descoperi, printre lacrimi, sub o uriașă ciupercă, pe piticuțul care i se arătase mai întîi la fereastră.

Acesta îi șopti apăsat : „Fugi repede afară din orășelul și din pădurea noastră, că altfel vine spiridușul pădurii și te mănîncă. Afară te va aștepta zîna, care te va conduce mai departe". Și dispăru.

Alexandru fugi și fugi, cît de repede putea el, căci îl cuprinsese o mare frică de spiridușul pădurii. El alergă prin pădure, pînă cînd, în sfîrșit, ajunse-ntr-o livadă. Acolo o găsi pe zînă, care îl aștepta. Aceasta îl luă în brațe, apărîndu-l, și îi spuse cu vocea ei fină și foarte plăcută : „Tu nu trebuie să te temi, Alexandre. Hai, dă-mi mîna ta !"

Cînd Alexandru își deschise ochii, se trezi în pătuțul lui cald. Cartea cu poze îi alunecase din mîini și stătea deschisă la pagina cu pitici lîngă el. Mama lui îl privea, aplecîndu-se deasupra lui zîmbind. Avea aceeași voce, plăcută și melodioasă, ca și zîna din vis.

Gavril Matei Albastru

CUNOAȘTEȚI AUTORUL ?

Cruce albă de mesteacăn
Răsărită printre creste,
Cine te cunoaște-n lume,
Cruce fără de poveste ?

Peste brațele-ți întinse
Din poiana fără flori,
Uneori s-apleacă în noapte
Cîrdurile de cocori.

Și-n tăcerea nesfîrșită
Sub arcadele de brad
Nu s-aude decît plînsul
Cetinilor care cad.

Cruce albă de mesteacăn
Biciuită de furtuni.
Peste lemnu-ți gol doar luna
Pune albele-i cununi.

Ca de-o mînă nevăzută
Slovele-ți se șterg de ploaie ;
Tot mai mult te bate vremea,
Vînturile te îndoaie...

Și ca mîine fulgii iernii
Te vor prinde-n a lor salbă
Și vei dispărea din lume
Cruce de mesteacăn albă.

Sfîntul îngropat sub tine
Cine-l va mai ști de-acum,
Cruce albă, rătăcită
Lîngă margine de drum ?

Brațele-ți de vînturi smulse
Se vor pierde pe poteci,
Numai brazda de țărînă
Nu-l va părăsi pe veci.

■ **„Cruce albă de mesteacăn"**... Autorul acestor versuri mai puțin cunoscut astăzi este **Artur Enășescu.** Născut în anul 1888 în Botoșani, Artur Enășescu a debutat la **Convorbiri literare** și a scris la **Luceafărul, Flacăra, Universul literar,** etc. A sfîrșit în mizerie în București în timp ce toate tarafurile bucureștene cîntau : **Cruce albă de mesteacăn** și **E Rițafecioară cu ochii sprințari** pe care epoca i le datora. A tipărit volumul : **Pe gînduri,** versuri, Buc., 1920.

Viața societății românești a atras în repetate rînduri atenția scriitorilor străini. Despre români și țările lor s-au publicat multe cărți de călătorie în secolul trecut, dar aceste vizite au procurat și teme și subiecte pentru opere de imaginație. Literatura străină inspirată de realități românești este foarte numeroasă și ar merita o cercetare mai atentă. Ea se datorează în egală măsură vecinilor, ca și vizitatorilor de pe alte meridiane. Desigur că cele mai numeroase pagini de literatură despre români se găsesc în apropierea noastră și că ele sînt demne de urmărit. Cercetările lui I. Petrică pentru literatura polonă au scos la suprafață o întreagă literatură inspirată de realități românești. Aceeași e situația pentru scrierile în bulgară, maghiară, ucraniană, iugoslavă. Din păcate de puține ori această literatură care merita să fie pusă sub ochii cititorului român, fie și retroactiv, a fost tradusă în românește. Generația revoluției de la 1848, foarte atentă la cum ne reprezentăm în lume, a făcut primele gesturi de valorificare a acestei literaturi pe teme românești.

PAGINI

Fost-ați d-voastră la București? Nu! Îmi pare foarte rău. Nici n-aveți gînd să mergeți? Încă și mai mult îmi pare rău. Ce oraș, ce case, ce mai femei sunt în București! Acolo veți găsi ochi de Italia, profile de Grecia și sălbatică frumusețe de egipteană. De veți intra în tîrg spre Colentina sau Herestrău, pe ulița Podu Mogoșoaiei, seara pe la opt sau nouă ceasuri, a să vă imple de mirare șirul calescelor de Viena, hamurile strălucinde, caii de Magdeburg, arnăuții în îmbrăcăminte ce bate la ochi, boierii în bogate costumuri asiatice și cucoanile împopoțonate după jurnalul de Paris. Fugindă videre vi s-a împrăștia în o așa pestrețire și veți socoti că Bucureștii serbează vreo mare întîmplare. Dar nu e nimică; aceasta e zilnica îndeletnicire a românilor, care în toată seara viețuiesc la una din asemine primblări. Ce măreață uliță e Podu Mogoșoaiei! Cîte case de peatră cu două rînduri, acoperite cu fer sau cu draniță! Această uliță, Prospectul Nevii de București, taie prin tot tîrgul; și ce nu veți vedea pe ea! Biserici, palaturi boierești, teatru, birt, toate putincioasele feluri de magazii și de prăvălioare; începînd de la spiterie până la bucătăria la care pe o tarabă stau întinse într-un fel adimenitor bucățele de friptură de miel. Dar vin! atîta vin, încît puteți să vă scăldați în el. Apoi espoziție de șipuri și de butelce cu butce de multe colore; și apoi șerbeturi; dar ce șerbeturi! de o mie de soiuri; pe roză, pe ciocoladă, pe vanilie, fără vanilie, unul după altul mai gustos și mai aromatic; precum, de pildă, la cofetăria dinainte căria sunt scoase la uliță vro două-zeci de scaune. Vă veți mira de asemine neobicinuință. Să știți însă că aice, după plimbare, vin aburitele cucoane de se răcoresc cu înghețata dată de către amabilii cavaleri. Minune de înghețată! și nu e scumpă; cîte un leu: iar leul are mult mai puțin decît drept credincioasa rublă. În el abia sunt 40 copeice.

Suiți-vă în Foișorul de foc, înaltul turn durat la mijlocul orașului pe patru stîlpi de lemn pentru privigherea focu-

TUNSUL

A fost un pionierat fără prea mari urmări. Reproducem în almanahul nostru o remarcabilă nuvelă cu subiect românesc (Tunsul) tradusă în românește de Alecu Donici și tipărită pentru prima dată în Propășirea, **nr. 25, 26, 31, 41, 42 (1840). Dar** Propășirea **este suspendată înainte ca nuvela să poată fi reprodusă în întregime. Partea a doua a acestei nuvele, de ale cărei calități dorim ca cititorii să se convingă singuri, a apărut cinci ani mai tîrziu în** Calendar pentru poporul românesc **pe 1845. Multă vreme autorul nuvelei n-a fost cunoscut, deoarece traducătorul trimitea la un** Radu Curălăescu **de la Cișmeaua văruită a cărui viață și activitate literară era complet necunoscută. Dar cercetări mai atente ale relațiilor culturale româno-ruse au scos la iveală pe autor: el este scriitorul rus A. F. Veltman, contemporan și prieten al lui Pușchin, ofițer în armata rusă cu care în 1828—1829 a călătorit prin Țara Românească și Moldova. Cu acest prilej a prins ecourile răscoalei lui Tudor ca și ale faimoșilor haiduci ai vremii, printre care Tunsu ocupa un loc de căpătîi. Pe lîngă nuvela** Tunsul, **pe care o reproducem** după **sursele indicate, A. F. Veltman a mai scris o povestire și despre revoluția lui Tudor Vladimirescu. Vă lăsăm în compania frumoasei traduceri a lui Alecu Donici. Este pentru prima dată cînd cele două părți ale nuvelei, din** Propășirea **și din** Calendar **sînt reunite, pentru lectura ei integrală.**

UITATE ✿ POVESTIRI CU HAIDUCI

rilor, și veți vedea ca în palmă: 80 mii populație, 16 mii case, mitropolie, 26 mânăstiri, 89 biserici de peatră și 26 de lemn, capela catolică, bisericile luterană și armană, sinagoga evreiască, 35 birturi, 4 băi grecești, 22 cișmele, 4 spitaluri, 3 școli, din care una pentru limba românească și alta pentru vechea slavonă (?), casa teatrului, clubu și rădiul magaziilor de Lipsca ticsite cu feluri de mărfuri: toate aceste e un încungiur de trei mile.

Dar ce viață, ce activitate e în București! Iată, legănîndu-se, merge un boier cu barba netedă, care însemnează mărita lui treaptă; preste albastrul antereu e încins cu brîu roșu, benișul e roșu și șlicul sur. Iată mișcînda lăcomie de bani, factorii evreiești. Iată țiganii, pe jumătate goli și desculți. Iată, moldoveanul ce și-a muls turma de oi, care se paște în rîjma orașului, vă strigă la ureche: „Lapte dulce!" Iată calesce, căruțe, cai, boi, bivoli, oi; tot se mișcă, aleargă, ferbe. Pe la unghiurile orașului și prin mahalale e și mai vie mișcarea; vă sfătuiesc, însă pe acolo să nu vă întindeți privire, căci pe une locuri și cel mai sprinten drăcușor poate adeseori să-și frîngă piciorul. Uneori pe podul de lemn lipsesc două trei podele, noroi, strîmtoare, încît două trăsuri nu pot trece alăturea. Și ce să căutați d-voastră prin mahalale? Uitați-vă mai bine la Dîmbovița, ce curge prin mijlocul Bucureștilor. Ea nu e lată, nici adîncă și apa-i are multă asămănare cu zoile, dar are și năsip de aur, și pentru dînsa e compus simtimentalul cîntec: Dîmboviță apă dulce! ș.c.l.

Iar apoi ce este mai interesant și mai de luare-aminte în București, acesta e aga Bucureștilor. Niciodată nu mă puteam sătura de privire-i. Ce barbat frumos! Ce față blîndă, măreață și ințăleaptă! Ce barbă neagră, grațioasă, unde și unde cu fire de păr alb, cu toate că Satan a cam îmbătrînit în coapsa vrednicului de respect agă. La București însă nu pricep adevărul acestui proverb rusesc. Aga e deștept și cu inima și cu mintea. De-ați fi văzut dumneavoastră ce plăcută espresie priimea fața lui cînd vizita pre o damă frumușică și o întreba: „Ce mai faci cuconiță?" sau cu cîtă delicatețã vizita pre o damă frumu-

şică şi o întreba: „Ce mai faci, cuconiţă?" sau cu cîtă delicateţă răspundea la aseminea salutaţii: „Sănătos!" Cu silaba din urmă el zîmbeşte plăcut şi, prelungind glasul, sfirşeşte lin şi încet. Încă ce are mai neimitat, aceasta e atunce cînd, arătîndu-vă tablaua cu dulceţi şi apă, vă zice: „Poftim, mă rog!" O asemine armonie eu de cînd sunt nu am auzit. Aceste două cuvinte încă până astăzi îmi răsună la auz pline de dulceaţă şi de farmăc.

Cu toate că aga nu are loc în Divan şi stă după postelnic, dar, după legăturile familiare şi nemărginita încredere a domnului, el nu dă un ban nici pe logofeţii mari, nici pe hatmanul Divanului, nici pe marii vornici. Locul lui e până intr-atita de însămnător, încît, dacă soarta m-ar fi întrebat cînd m-am născut, ce doresc eu să fiu pe pămînt, îi ziceam: nimic altă decît agă de Bucureşti! Aga are până la una mie lei venit; el e inspector oborului, comandant şi cap poliţiei; are osebită temniţă şi insuşi cu doi boieri cercetează şi hotăreşte pricinile atingătoare de obor. Aş fi dorit să vedeţi d-voastră cu cîtă mărire prezidulește aga meu la judecată; cît de încet mişcă din buze, rostind nestrămutatele sale hotăriri, şi cu ce respect îl privesc supuşii lui. Sau să ieşiţi la obor, adunătura măruntului negoţ a Valahiei, unde pentru o legătură de ceapă, pentru o bucată de carne de miel, strigă o sută de glasuri; panerile şi coşniţele se primblă pintre rînduri ochind provizia; arnăuţii cearcă iască şi amnare, jidovii taie tiitun, băieţii fură poame, cinii, mai în depărtare adulmecă carne; strigări, ocări, sfezi... Dar s-a ivit îciula agăi, după el o nu-măroasă suită ; căpitanul de darabani, polcovnicu de tîrg, logofătul de agie cu zapciii, ceauşii şi slujitorii cu smocuri de vergi şi iată că s-a făcut tăcere. Neguţitorii schimbă feţe, caută mărfurile, coboară preţurile; toţi îşi iau cuşmile şi cu frică se închină; iar aga merge măreţ, cercetează taxa, caută cumpenele şi, Doamne fereşte să le găsească la cineva nedrepte; pe loc, fără mai multă cercetare, în mijlocul pieţei, să numără vinovatului vro două sute lovituri. Aga merge mai departe şi fieştecare înalţă la cer rugi de mulţămire pentru neprelungitoarea şi dreapta judecată.

Aga nu iesă din oraş. El e stîlp de observaţie a Bucureştilor. Pentru întîmplări de foc are zi şi noapte un cal înşălat. Noaptea el cercetează straja în toate părţile oraşului, prinde furii ca pe muşte. Zapciii şi slujitorii n-au cunoscut alt cap mai aspru şi mai activ; furtişagurile orăşene s-au precurmat, din pricină că el cu asprime pedepsea pre acei prinşi. Buna rînduială s-a restatornicit în oraş, încît şi pe la mahalale au contenit a arunca gunoaiele pe uliţă. Aga era hotăritor, aspru şi drept, favoriza numai pe acei carii cu rîvnă împlinea a lor datorii şi îngrijea pentru binele obştesc. Nime nu avea trecere sau, cum se zice, hatir; pe toată ua el bătea la falangă până la cinzăci de demoralizaţi, în numărul cărora adese era şi oameni de prin curţile marilor bani şi marilor vornici.

Aga se bucura de favorul şi cinstirea domnului; cucoanele îl iubea ca pre un bărbat frumos şi delicat; cetăţenii nu putea să nu-l respecteze ca pe un geniu păzitor a liniştii obşteşti. Mulţime de anecdote se povestesc prin oraş despre curajul lui la focuri şi la prinderea furilor în vreme de noapte. De aceea, să vă fi luat de vorbă ori cu cine pentru agă, nime nu vă zicea nici un cuvînt; ci vă arăta numai o mînă măreaţă, vă făcea un semn cu ochiul stîng şi pocnea din limbă; iar această mută frază, în părţile răsăritene, cuprinde în sine o elocvenţă mai energică decît toate putincioasele laude şi însămnează ruseşte: cap! mare cap!

Se vede însă că pămîntul nostru e aşa, ca pe el nicăieri, nici macar în postul agăi de Bucureşti să nu poţi scăpa de ceasul rău. De la o vreme aga s-a făcut posomorît şi gînditor. El rareori se primbla pe la Herestrău şi Colentina; a contenit a vizita cucoanele, pare că ele nu mai avea ochi înfocaţi, nici sprincene negre; ciubucciul arnăut însemna, că cu toată frumuseţea chihlimbarului, curăţănia ciubucului şi bunul miros a diubecului, ciubucu agăi se stingea nefumat. El nu mai cerea nici cafe, nici dulceţi. Se închidea în cabinetul său şi sta pe gînduri nopţi întregi. Necontenit da poronci la zapciii şi pandurii ce i se înfăţişa cu raporturi, şi din zi în zi se făcea mai tăcut şi mai serios ; în aşa stare nu l-a văzut nime în curs de zece ani de cînd el ocîrmuieşte Bucureştii. Oare ce e pricina unii aşa prifaceri ? Iată întîmplarea :

În acea vreme s-a ivit în Valahia hoţul Tunsul, care a întors asupra-şi luarea-aminte nu numai a agăi, ci a Principatului întreg. El se purta ca un vîrtej, ca o nălucă, ca o fantasie a junilor poeţi, de care încă până acum nu sunt în Valahia, dar nu e îndoială că vor fi curînd. Tot într-o vreme se ivea pe lîngă Rîmnic, subt Mihăileşti, şi în prijma Craiovii, şi cu aceasta a împleticit toate urmările poliţiei. Dar asta e puţin; adeseori se afla chiar în Bucureşti, cu nepăsarea unui pacinic şi statornic orăşan, şi iată ce a adus o spaimă obştească în toată popu-ţia de optzeci mii a capitalii Valahiei; a străbătut până în Divan; a tulburat cele mai puternice capete şi cele mai lungi barbe. Întâiul apărător a ţării, marele spatar, care numai cît a întărtat pre Tunsu cu a sale zadarnice urmăriri, tremura în tot minutul chiar pentru persoana sa şi, în sfîrşit, cu hotărire s-a lepădat de a zădări în deşert pe hoţ. Atunce toţi, domnul, boierii şi norodul, au aruncat cea de pe urmă nă-

dejde deasupra agăi şi l-au rugat să restatornicească obşteasca linişte.

De zece ani cetăţenii s-au deprins necondiţionat a crede în curajul, mintea şi activitatea agăi şi tocmai acum un spînzu-

rat ca Tunsu să-şi bată joc de-a lui barbă neagră cu fire albe! Trecu un an de cînd aga urmăreşte hoţul cu neadormirea unui vrednic cap de poliţie, a obosit toată agia şi însuşi nu era o zi să nu meargă cu potira prin cele mai depărtate mahalale; iar hoţul, rîzînd de neobositul agă, se rîmblă ziua-miaza mare prin Bucureşti.

Necrezută, nesuferită obrăznicie!

ntr-o duminică a venit la obor, pe un cal sur, un arnăut nalt, bine făcut. El s-a preimblat printre rînduri, a cumpărat scăpărători şi tutiun, a prînzit şi, încălecînd pe cal, a aruncat la săraci cîteva giumătăţi de mahmudiele, poruncindu-le să spuie agăi: că Tunsul e foarte mulţămit de rînduiala ce se păzeşte la obor. Cuvintele: „Tunsul! Tunsul!" se repetară în norod; gloata feri în lături; cenuşii şi pandurii se luară cu puştile după el; zgomotul obştesc se lăţi; dar Tunsul nu mai era! În depărtare se rădica pulberea şi argintea coada calului.

Aga îşi smulgea barba.

Altă dată o călătoare trupă italiană reprezenta la Antonachi Bărbierul de Sevilla. Public numeros era adunat la asemine raritate. Un gro baron din Transilvania, cu musteţi mari, cu îmbrăcăminte ungurească, şedea lîngă aga. Entuziast şi cunoscător de muzică, el cu toată luarea-aminte observa fieştecare notă. Faţa-i se înroşisă de plăcere şi mîinile de aplaude. În intracturi, care era destul de lungi, el istorisea agăi, cu o pronunţie neamţă-română, despre operi de la Milan şi Viena, despre toate noutăţile muzicale; şi în cursul intrevorbirei, care, pe cît se vedea, era plăcută agăi, ce pe lîngă alte merite, avea şi iubirea frumoaselor arte, baronul de cîteva ori a luat tabac în tabacherea lui. După sfîrşitul piesei, ei se despărţiră prea mulţămiţi unul de altul. A doua zi, aga, deschizînd tabacherea, găseşte un bilet în cuprinderea următoare: „Tunsul mulţămeşte respectabilului agă pentru plăcerea ce i-a făcut la spectaclu de aseară. El va avea de neapărată datorie a se folosi de amabila-i propunere ce-i făcu de a lua dulceţi la dumnealui".

Aga îşi smulgea barba.

Într-un rînd Tunsu încunoştinţază pre un mazil din satul Priponeştii că are să-i vie oaspe, poroncind să-i pregătească un fel de bucate de giumătăţi mahmudiele. Zapciii şi pandurii, în hotărîta zi, încunjurară satul şi se pătuliră cu puştile pin grădini şi pe la case. Pe la miezul nopţii se stîrni vijălie cu ploaie mare. Pandurii, în zafarnica aşteptare, udaţi pănă la oase, de duseră la o cîrciumă ca să se ncălzească, lăsînd pe la potice cîte unul de pază. În vreme cînd ei se lăudau că vor prinde pe Tunsul, numai să le pice la mînă, şi de urît bea la rachiu, încît despre zi toţi beaţi se cufundară în adîncul somn, iată şi Tunsul cu voinica lui bandă ca din cer căzu peste ei şi, legîndu-i pe toţi, poronci să le numere cîte două sute bice şi aşa-i mustra: „Asta e pentru ca pe vitor să fiţi mai cu minte şi mai de ispravă! Cînd vă trimete cineva după hoţi să nu vă abateţi prin crîcime la băutură!

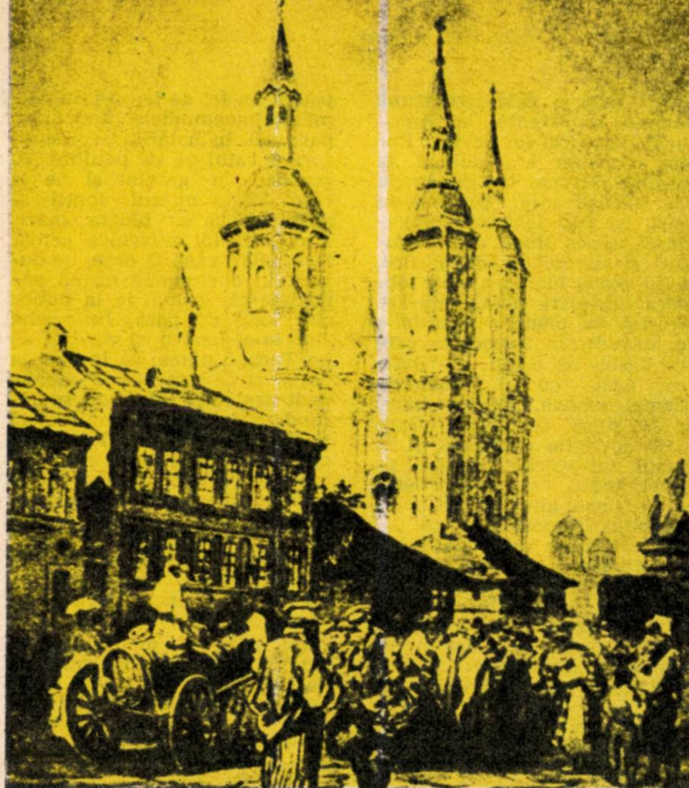
Îmi pare rău de bunul meu prieten agă; el e om cuminte, dar cu nişte mişei ca voi n-are ce face. Mai iată-vă încă cîte o sută de lovituri. Sînt încredinţat că prietenul meu nu-mi va bănui." După aceasta merse la mazil, îşi luă tributul, bău cafea şi se făcu nevăzut.

Aga, nemaiputînd mistui mînia nici în barbă, în deznădejde, lăsă mîinile-n jos.

În Valahia Mică, Tunsul a cerut de la boierul ce trăia în satul Cozia, aproape de munţi, ca să-i numere două sute galbeni, însă nu austrieni, ce olandezi noi; pe care să-i puie în borta unui plop bătrîn din poiana de lîngă sat. Terminul era scurt. Boierul numără gălbănaşii şi cu tremurîndă mînă îi slobozi în fatala gaură. Cu toate aceste, în satul Cozia şi prin munţii vecini era aşăzată potera. Singur ispravnicul sosise de la Cîmpulung şi se jura boierului că va prinde pre sumeţul hoţ. Toate poticile era prinse de călăreţi, ca să dea ştire cînd se va apropia banda. Pedestrimea sta ascunsă la o oierie.

Pe la amează un pandur veni în fuga mare cu ştire că hoţii au poposit cale de un ceas. Toţi săriră. Ispravnicul strînse pandurii călări şi le dete poruncă să taie drumul bandei despre munţi şi apoi pre-ascuns să se tragă după ea spre sat; iar el singur se duse cu pedestraşii ca să încungiure testamentalul plop. În stînga mergea drumul la Cozia, în dreapta era un munte nalt, Tunsul n-avea scăpare, şi nici că se putea alege mai bun loc

pentru de a-i da șah-mat. Ispravnicul îl va prinde viu cu toată banda lui; îl va duce singur la domn și înălțimea-sa, spre răsplătirea bravurei, nu e îndoială că-l va face armaș mare sau polcovnic de agie.

În acel zăstimp mergea prin sat un țigan desculț, în curtcă stremțuroasă, cu peptul gol. Neîntorcînd luarea-aminte asupra mișcărilor ostășești și zgomotul ce era prin sat, el, cu toată simplitatea unui țigan, cînta :

„Spune ,spune, moldovene,
Care-i drumul la Focșani;
Unde-i casa mititică
Și fetița frumușică"

Pentru de a măsca mai bine poziția armată, ispravnicul porunci clacașilor să-și caute de lucru cîmpului, ca să nu dea prepus că e poteră.

Alt pandur aduse iar grabnică știre că Tunsul a mișcat spre sat.

— Cît de nemerit merge cel țigan cîntind, a zis ispravnicul către boier. Tunsului nici prin cuget nu-i va trece că noi îl așteptăm aice ca pe un dorit oaspe.

Țiganul însă, mergînd și cîntînd, veni drept la plop, se purtă împregiuru-i și apoi se pusă jos la rădăcină; gălbenii era în mînă-i.

— Pare că țiganul a luat banii, înseamnă vechiul lor stăpîn.

Al treilea pandur sosi cu știre că Tunsul e lîngă sat.

— Ce faci tu acolo? a strigat ispravnicul la țigan. Lipsește, bala dracului! Pune gios ce-ai luat!

Dar țiganul număra galbenii și nici baga seamă la ocară.

— Cuconașule! zisă un pandur către ispravnic, el o să ne smintească toată treaba. De orice întîmplare, noi avem legați șasă cîini răi. Oară să nu le dăm drumul? Tot sînt flămînzii încalte să apuce cîte o bucățică din cel țigan.

Zapciul dezlegă cînii, smuițindu-i, și iată șesă dulăi mari de pe la oierii cu lătret se răpăd la țigan. El însă nu contenea a număra galbenii; dar în clipa cînd a văzut cîinii aproape să-l rupă bucăți, puse galbenii în sîn și scoțînd două baltage de fer, legate la capete cu frînghiuțe, făcu două agere mișcări și patru cîini nu mai era. Ceilalți doi, cu cozile strînse, o culcără la fugă spre sat.

Țiganul rîzînd tare, și-a ascuns baltagele; apoi, cu pas măsurat, cîntărindu-și cîntecul, și-a înaintat drumul.

Ispravnicul și oastea lui rămaseră uimiți.

— Ce dracu! zise boierul. Oare nu e Tunsul? el a scris că are să vie după bani la amează. Acuma sunt douăsprezece ceasuri.

— În adevăr, răspunse ispravnicul căutînd la ceasornic, tocmai douăsprezece. Ce nerod sunt eu că nu luăi seama mai bine răvașului.

Numele: „Tunsul!" cu putere magică a răsunat în auzul ostașilor. Pe lîngă ispravnic era numai pedestrașii. El singur a plecat fuga după hoți, strigînd:

— Să dea de tot! Să-l impușce pe loc!

Dar la panduri tremura mîinile, și de grăbire și de numele Tunsului. Ei fugea fără spor, impușca fără a ținta; iar țiganul desculț, acățîndu-se iute pe deal, să făcu nevăzut din ochii lor și apoi se zări pe alt deal, în depărtare, în luminoasa atmosferă a munților, în același costum de țigan, însă pe un cal negru cu o șea frumoasă. El se uite pe vale, unde ispravnicul și o mulțime de oameni sta împrejurul plopului; slobozi un pistol și banda hoților, împrăștiată de panduri în toate părțile, se adună îndată pe lîngă a ei capitenie.

scultînd astă veste, aga rădică ochii spre cer; căci credința în singura sa putere îl părăsi cu totul.

Ei bine, cine a fost acest Tunsul?

În toată Valahia nime nu știa de unde se trage. Crescut pin munți, deodată a strîns o desperată bandă, cu care se preîmbla pin Principat. Cu toate aceste, el mai mult căuta aventura decît prădăciuni. Lua adet numai de pe la boierii înstăriți și de pe la mazilii; însă agiuta pe sărăimanii lăcuitori și pe nenorociții amorezi și vărsare de sînge nu făcea. De dînsul se vorbea felurite și necrezute lucruri. Unii încredința că el e un prinț unguresc ce și-a părăsit patria pentru o însemnătoare intrigă politică. Alții zicea că e simplu țigan, ai treile spunea că e un boier cu stare ce s-a dedat la hoție după un nenorocit amor ; ai patrulea socotea că e femeie ; ai cincile întărea că e evreu ; ai șesele presupunea că este Napoleon. Nime însă nu cunoștea nici adevărata lui fizio-

nomie, nici obicinuitul costum. El se înfățișa june și bătrîn, smolit și balan, în aur și în stremțe, boier și arnăut, neamț elegant și jidov, călugăr și femeie ; încît doi companioni ai săi, prinzîndu-se, acu încredințat, subt jurămînt, că nici odineoară n-au văzut fața firească a Tunsului. Asemine nedumerire și mister era pricina că de dînsul se povestea în norod o mulțime de intîmplări dișențate, de care el însuși nu știa nimică. Rătăcinda închipuire a norodului superstițios îi da niște insușiri mai presus de natură. Se zicea că are buruiana nevăzută, covorul zburător, sau ciubotele ce îmblă singure. Pe așa temei el se socotea nălucă, vrînd să curme plînsul îndărătnicului prunc, îl spăria cu Tunsul.

Vara în Valahia e foarte călduroasă. De la nouă dimineața pân'la șapte ceasuri sara, obloanele stau închise și locuitorii șed tologiți pe divanuri late, iau dulceți, trag ciubuce și gîndesc la amoruri. Cu bună samă, zilele verii, atit de fierbinți, sunt bune numai pentru chef. Ocupațiile fizice sau morale nu pot avea loc. Și așa precum poziția locului și climatul formează caracterul unii nații, apoi nu e de mirare că românii sint mai mult plecați către italianul far niente, decît către osteneală : că subt umbra castanilor, zarzarilor și nucilor, la ei sîngele circulează mai iute decît la noi, subt triștii brazi ; că ei sunt mai trîndavi și mai supuși poftelor, care îi fac a nu pricepe curățenia asprului moral. Fetile acolo se coc și se trec ca capelile de modă. O singură scînteie e de ajuns ca să ațițe vapaie. La triisprezăce sau patrusprezece ani cuconița se mărită, după ce avu cîteva amoruri ; la cincisprezece se face mumă ; iar la șaptesprezece se desparte și trăiește-n voia ei. Lipsa creștirei morale, climatul, interesul și nepăsarea părinților despre soarta copiilor, nepăsarea bărbaților către credința căsătorească, iată pricinile că cea mai mare parte, ca să nu zic toate femeile, în București, trăiesc despărțite. Lucrului acestuia nu se pune nici o greutate. Într-o săptămînă se poate cineva însura și despărți. De aceea uitați-vă la o cucoană de triizeci ani ; oricît să fi fost de frumoasă în tinerețe și oricum să se îmbrace de bine, nesăbăduitele pofte i-au vestezit fruntea ; toată ființa-i e dărăpănată și arsă. La virsta

de triizeci ani ea este ruină, însă tot cu nepotolite dorințe asupra vieții și asupra amorului.

Dacă o fată vorbește grecește și franțuzește, știe a dănța, apoi e binecrescută. Altele se merită numai cu limba grecească, care e întrebuințată la cele mai multe case de boieri. Viața unei cucoane se începe de la opt ceasuri sara ; ziua ele nu trăiesc ; ziua se ocupă ușor cu casnica tualetă, beau cafe, îndreaptă sprîncenile. Arnăuții le aduc răvășele ; ele fac răspunsuri, ocăresc țigancele, iau socotele vatavului, uneori merg pe la magazii ; dar mai de multe ori șed acasă, ascultă șicanele vecinelor cunoscute și, cu nerăbdare, așteaptă sara. Masă țin îndestul de rea ; după-masă dorm și sculîndu-se se gătesc de primblare. Cucoana trăiește numai la primblare ; aceasta e a ei menire, iluzie, slavă. Aice își arată luxul echipajului, galantomia tualetii și ademenitoarea frumuseță. A se înamora cineva de o cucoană poate numai la primblare, care ține pân' la unsprezece ceasuri. De aice barbații se string la jocul bancului, fără cridă, pe aur curat. Iar cucoanele ?...

Unele se întorc acasă, altele merg la cofetăria de pe Podul Mogușoaiei ca să ieie înghețată, iar altele multă vreme nu se pot despărți de plăcerea răcoarea nopții, se aude până serii. În misterioasa lumină a tîrziu vuietul calescelor închise și lăsate la bunăvoința velunii, în aerul împrospătat de zeteielor...

Pe pragul ușii a unei sale deșarte, care mai totdeauna cuprinde mijlocul caselor din București și e singura scăpare în zile călduroase, ședea o țigancă trist răzimată pe cotul mîinii. Asprul păr negru, necunoscut cu dinții peptenului, se împleticea în neorînduială pe capu-i. A ei față palidă de un color măsliniu, a ei trăsuri și boiu fără nici o expresie, înfățoșa luării amente o selbatică ființă a naturii, o buruiană ghimpoasă. În acele minute ochii ei mari și negri era ațintiți fără rînd, fără simțire,

la păretele ce înfățoșa în vopsele proaste pe Icar cu aripile topite în vremea cînd a vrut să ajungă la soare. Ea nu cunoaște adevărul acestii înfățișări, deși rău văpsite, și, s-a deprins a privi ca la un gol părete.

Dar iată ușa sălii se deschise. Uitîndu-se împrejuru-i, o fetiță cu rochie albă, cu cațaveică de catifea albastră blănită cu samur, a intrat în sală. Ea abia înflorea. Voioasa copilărie era zugrăvită în albaștrii ei ochi. Părul blond lucind ca matasa se împrăștia în bucle pe umerele-i albe ca crinul. Cîtă interesanteță, naivitate și încredere se vedea în fața ei jună, delicată, de o albeață pătrunzătoare. Ea era luminoasă și curată ca pămîntul în dintîi zi a creației sale. Ca un geniu al luminei se opri denaintea duhului întunerecului :

— Sărmano Stesi, zise coconița către țigancă, pe tine iar te-au ferecat în lanț. Cu ce-ai supărat pe tatăl meu? Pătrunsă de bunătatea stăpînii, țiganca începu a plînge și a-i săruta mîinile.

— Nu cred că ai furat ceva sau ai vrut să fugi de la noi?

— Nu, coconiță.

— Apoi ce-ai făcut ?

— Boierul îmi poruncește să nu iubesc ; dar cum voi putea eu trăi fără amor ? O țigancă poate să trăiască fără soare, fără pîne și apă ; însă fără amor niciodat.

— E bine să fii amorezat ?

— Mă întrebi de e bine, răspunse țiganca cu înviosare, și ce poate fi mai bun pe lume? Uită-te, coconiță Aniță ! În toată lumea nu e neam mai nenorocit ca al nostru. Soarta ne-a osîndit să fim în ticăloșie, să împlinim cele mai grele munci. Cu firul de nisip să strîngem noi aur, mîncăm pînă seacă și bem apă. Sîntem drept ocară și nu avem parte nici de copiii noștri. Pentru noi nu e nimică ; nu e nici astăzi nici mîine ; dar noi iubim așa, precum nime nu iubește. Cînd inima țigăncii se aprinde de amor, cînd amorezul tînăr și drăgălaș o strînge întîia dată la al său pept tremurînd și uitîndu-se în ochii ei zice : Te iubesc ! O, ce dulce ! Ce frumos ! Atunce sdrențile acestea se prifac în scumpe mătăsării ; bordeiul afumat în palaturi domenești, iar ochii amorezului scînteiază o deplină desfătare, o fericire fără margini ; atunce nime nu e mai fericit decît țiganca.

Coconița s-a înroșit ; ea asculta cu mare luare aminte.

— Întîlnirile noastre sînt rari, urmă țiganca. Oamenii nu ne lasă să iubim în pace ; dar asta nu e nimică el numai să fie credincios. Un an întreg am adunat năsip de aur și niciodată n-am văzut pe Alecu. Vara a fost atît de călduroasă, munca atît de grea ; iar eu, cînd eram mai ostenită, mă puneam pă mal, închideam ochii și, gîndind la amorezul meu, îmi împrospătam în aducere aminte dulcele lui glas, dezmierdările lui după care mi se reponea puterile. Îmi cîntam cîntecul, și voiasă scoteam iarăși la năsip.

— Dar de mult nu ai văzut pe Alecu tău ?

— De mult ! O, nu. Aseară...

Țiganca începu a plînge.

— Cu cîtă nerăbdare am așteptat eu seara de ieri. În sfîrșit sosi dorita noapte, atît de luminoasă, lină și frumoasă, încît asemine nici că am văzut în viață. Toți se culcaseră. Eu m-am pus la fereastră în odaia noastră de sus și am privighiat multă vreme. O adîncă tăcere domnea în oraș. Văzui deodată o umbră clipind prin grădină ; acesta era el, scumpul meu Alecu. Inima-mi începu a bate așa de tare, încît mă temeam să nu deștepte toată casa. El cu mare pază veni supt fereastră. „Alecu !" „Stesi, sufletul meu !". Aruncai degrabă frînghiea ce aveam pregătită. Alecu se apucă de ea, ear eu cu toată puterea trăgeam neprețuitul meu odor. Mîna iubitului era acum aproape să mă îmbrățoșeze ; încă o clipă... „Ce faci, Stesi ?" auziiu neașteptat la spinarea mea. Acesta era tătăl tău cu o căutătură înspăimîntătoare și cu un bici în mînă. De frică, eu am lăsat frînghiea din mînă și am auzit pe Alecu gemînd. Loviturile de bice curgeau asupră-mi ca ploaia ; eu însă nu mă clintiiu de la fereastră pînă ce nu văzuiu pe Alecu că s-a rădicat și, șchiopătînd, s-a ascuns din vedere. Atunce și boierul osteni de a mă mai bate și poronci să mă pue în lanț și să mă închidă în beciu.

Bătae în palme, semnalul chemător de slugă, răsună în o odae din lungul casii. Coconița și Stesi se despărțiră.

În anul cînd Alexandru Suțu s-a orînduit pentru a doua

vară Domn Valahiei, Neculaki Bărbucică ocupa în Principat locul marelui ceauş. Avînd supt a sa comandă patru zeci de lefecii şi pază pin kvartirurile oraşului, el giudeca pricini mărunte şi punea pe vinovaţi la arest. Dar, aşa precum cu schimbarea Domnului şi dregătoriile ţării să renoescu cu alte feţe, Suţu orîndui mare spătar pe un nepot al său, om foarte lacom de bani. Noul spătar de îndată adăogă tributul posturilor atîrnate de el, care pe tot anul se vindea cu preţ hotărît, în numărul cărora era şi marele ceauş. În loc de orînduitele pentru acest post două mii, el a cerut trei mii lei. Bărbucică n-a avut să dea şi locul lui l-a prins o altă lipitoare setoasă cu nădejde că va stoarce cu vre o mie lei mai mult de la nenorociţii cei supuşi. Supărat de lăcomia şi nedreptatea spătarului, marele ceauş s-a tras în Valahia Mică la moşiea sa aproape de Craiova. Cîţiva ani de-a rîndul el cumpără vite, le îngrăşa şi le mîna în Transilvania, adunînd prin acest mijloc însemnătoare stare. Dar, cînd singura lui fiică, Anica, a venit la vîrsta de treisprezece ani el s-a mutat earăşi în Bucureşti, fără însă a părăsi folositorul său negoţ; care mai ales înfloria subt privighera unui tînăr grec, Costachi ce-l tocmise vătav. Acesta îi îngrăşa boii de minune şi în cîteva rînduri pe an se ducea cu ei peste hotare. Bătrînul Bărbucică număra la galbeni; se uita cu bucurie la fiică-sa Anica şi demonul ambiţiei n-a întîrziat a i se înfăţişa cu ispita de a eşi earăşi pe scena politică.

Blondinilor care doresc să-şi facă partide strălucite, le dau sfatul meu să plece îndată la Bucureşti. Nu vor apuca a intra în oraş, de pe la bariera încă, sau, pot zice, de la cea din urmă poştă se vor arunca la picioarele lor mari ivornici, logofeţi, spătari, vistieri, hatmani, postelnici şi intr-un cuvînt toată aristocraţia Valahiei. Blondina e acolo rarita întocmai ca la Petersburg rinocero, talioni şi trupa Bartoleti.

Blondină şi frumoasă, unică fiică şi moştenitoare de o avere însemnată a părintelui său: la cine oare nu va ameţi capul? În scurtă vreme Anica se făcu obiectul vorbelor în Bucureşti. Mulţi începură a-i repeta numele, a-i dori întîlnirea şi a măguli pe fostul ceauş, însă Bărbucică nu-şi perdu mintea. El nicăirea nu se arăta cu fata, o ţinea închisă; ear coniţei Anicăi nici nu-i trecea prin cuget că de ea se ocupă toţi Bucureştii, cu uliţele întregi gîndescu la dînsa şi cucoanele o vorbesc de rău fără să o cunoască.

Un singur boer adese vizita pe Bărbucică, acesta era marele vornic a cutiei milelor. Bărbucică cu osebită cinste priimia pe măreţul său oaspe, însuşi îi da cafeoa şi ciubucul şi-l petrecea pînă la scară.

Deşi gradul marelui vornic de cutie se socoteşte de starea întie, precum spre dovadă el poartă barbă şi e boer de divan; dar leafa-i e foarte mărginită. El primeşte şese mii lei pe an; nu are alte folosuri afară numai de singura întîmplare cînd, cineva murind fără moştenitori, i se ia averea la cutiea milelor, şi în urmă ivindu-se moştenitorii, cu întoarcerea unei asemenea averi îşi trage din ea zeciuiala. Pare cu înadins, spre răul marelui vornic, românii se pricepură de-a muri fără avere, sau cu avere şi cu o droae de creditori. Cu aşa chip, întru aşteptarea cazurilor de zeciuială, marele vornic îşi chieltui toată starea. Trebuea dar o îndreptare măcar prin o căsătorie bănoasă, care în două rînduri l-a mai scos din grea poziţie. Adevărat că barba marelui vornic de cutie era bine albă; cu toate acestea, ea era tot barbă, şi una din acele ce au dreptate să poarte în Principat numai şaptesprezece capete mari. Care, dar, din cucoane nu ar fi dorit să fie vornicească mare?

Vornicul cutiei se folosea de favorul Domnului şi avea puternice legături cu boierii de clasul întîi. El putea cu înlesnire să înainteze pe cineva la rangul clucerului de arie sau mare armaş. Bărbucică iarăşi putea foarte bine să-şi mărite fata după marele vornic, dîndu-i zestre cîteva secułteţe de aur. Aristocraţia mărimei mai adese şi mai lesne se întîlneşte cu aristocraţia bogăţiei.

Multe sări a petrecut Bărbucică cu marele vornic în conversaţii plăcute; căci, amîndoi fiind oameni şireţi, cu minte şi cu experiinţă, încheeră legături prietenoase pe calcule bine chibzuite şi numai lor cunoscute. În vreme cînd magnatul vorbea despre măritele sale însuşiri, despre rang, putere şi buna petrecere a unui om ales, Bărbucică asculta cu supunere şi se minuna cum poate cineva să ajungă la atîta slavă. Atunce marele vornic începea a-i măguli agitata ambiţie făgăduia să-i mijlocească la Domn un post de starea a treia, pe urmă de starea a doua, şi cînd Bărbucică, plin de nădejdii, cu lacrimi de recunoştinţă strîngea mîna înaltului său ocrotitor, marele vornic pentru desăvîrşitul efect îi arăta peste un an, peste doi, de departe, din unghiul casei, barba cu rangul marelui clucer.

În urmarea unor aşa conversaţii, Bărbucică îşi mărită fata după marele vornic de cutie; pentru care începu a-şi aduna banii spre a păşi cu tot luxul către solenela ţeremonie a nunţii, păzită cîtăva vreme subt secret.

— Ce face Costachi? Cum îi mai este? — întreba Anica pe ţiganca Stesi, aşteptînd cu nerăbdare răspuns.

Ţiganca, tristă, clătina din cap.

— Fost-a doftorul? I-a dat doftorii?

— Ce-i trebue lui leacuri! Doftoria nu-l va lecui, sărmanul Costachi.

— Şi ce are el?

— Îi arde inima; el singur arde ca un foc. Ochii i s-a dus în fundul capului, faţa i s-a uscat, vorbeşte într-aiure.

Anica oftă greu.

— Nu visează alta decît pe coconiţă, şi de nu vă vedea, nu vinea în astă stare.

— Ei bine, ce poate să i se intîmple?

— El o să moară...

Anica i-a pus mîna la gură şi n-a lăsat-o să sfîrşească.

Lacrămile i se arătară în ochi.

— De vei porunci, el va trăi ; dar numai dumneata singură poţi să-l învii.

— Eu ! Eu pot să înviez pe Costachi ? Aleargă răpede la el, roagă-l din partea mea să trăiască, spune-i că eu nu voi putea suferi amara durere dacă... nu cutez a gîndi ! O, nu ! El va trăi ; aşa e Stesi ?

estea însurării se lăţi în Bucureşti. Toţi se minuna de această însoţire ; de cutie cu fata lui Bărbucică marelui vornic numai Anichii i-a venit ameţeală cînd tatăl său i-a făcut cunoscut că ea se mărită.

Un şir lung de caleşte de Viena se trăgea la Herăstrău prin ceaţa de pulbere ce rădicase. Boierii şedeau măreţ cu căciulile brumării în cap, cucoanele zîmbeau nurliu la călăreţii ce cu agerime se purtau pe lîngă ecnipajuri. Vorbele, hohotele şi strigările biruiau vuetul roţilor ; vremea sta frumoasă făgăduind o plăcută plimbare.

Într-o alee deasă a grădinii, supt un faimos plop, şedea Anica mîhnită şi deznădăjduită. În cîteva luni ea a trăit vecinicia... a cunoscut amoriul ! În faţa ei, în loc de voiasa neîngrijire şi naivitatea copilăriei, acuma se vedea un gînd apăsat de greutate. Mîncările-i era silite ; în albaştrii ochi scînteia patima amorului, ea se uita la lumea lui Dumnezeu cu neplăcere şi adese greu ofta.

Doi paşi dinaintea ei sta Costachi în caţaveică albastră blănită cu vulpe, şi cu fes roşu în cap, ce avea un canaf vînăt, lung. Nici o frumuseţă osebită nu era în fisionomia bietului grec; singuri numai ochii înfăţişau în el mintea, bunătate, curaj şi tărie de caracter. Dacă Anica l-ar fi întîlnit în societate ea nu ar fi întors asupra lui nici o luare aminte; dar acesta a fost întîiul bărbat, tînăr, cu suflet bun şi supus, carele, cu tot farmecul învăpăierii, i-a vorbit inimii în acel timp cînd ea cerea amor. Anica şi-a pironit viderile la Costachi, s-a ademenit de a lui cuvinte, ea nu vrea să se mai uite împregiur, supuindu-se plecării. Era ferice şi pătimia, trecînd cu repegiune procesul amorului. O oftare, o căutătură a amantului, pentru dînsa era de ajuns. În acea vreme ea nu judeca nimică; căci se născu în călduroasa climă a Valahiei.

În lume nu e femee frumoasă pe care să o slăvească tot universul; nici caricatură care să nu-şi găsească păreche. Gustul oamenilor e organizat atît de variat şi minunat încît să nu vă temeţi, domnilor, că nu veţi afla femee după gustul fiecăruia, cu inima înflăcărată de amor; trebue numai să o căutaţi între oameni. Nu vă miraţi pentru ce cutare place cutăriea şi celălalt alteia. Aceasta eu vă pot deslega foarte uşor cînd dumneavoastră îmi veţi lămuri: pentru ce colorul albastru prinde la galben şi ponso la verde, şi pentru ce nu e nici o văpsea care să nu facă armonie cu alta ?

Dacă caracterul şi mintea, căruţa cu doi cai şi cîteva sute de galbeni nu fac bogăţie, apoi Costachi era sărac. Neobosit în activitate, el nu contenea a umbla prin principat neguţitorind cu vite şi fără să goneasă mari folosuri, găsea plăcere în traiul său cel variatic şi neatîrnat. Mai adese el petrecea la Bărbucică, carele nu putea în destul să se laude cu a lui iscusinţă în întorsuri neguţitoreşti şi dare de socoteli cinstite. Acesta îl tracta ca pe un oaspe dorit; îl punea drept pildă la cei casnici şi toţi fără excepţie ziceau: că Costachi e om de ispravă; căci el era modest, bun şi galanton la daruri.

Trist, cu ochii în jos sta el acum dinaintea idolului său, ca un osîndit dinaintea pedepsii, temîndu-se a precurma învăluitoarele gînduri a Anicăi. De cînd barba marelui vornic s-a pus între norocul lor ei pentru întîea oară acum se întîlniră.

— Cînd pleci, Costachi ?

— Astăzi, acum, în dată, drept din astă grădină. Tatăl tău m-a însărcinat să-i vînd multe cîrduri de vite; îi trebuesc bani, şi eu îi voi aduce, pentru cucoana marelui vizir.

Anica oftă greu.

— Dar ei nu m-a întrebat încă de vreau să fiu a lui femee !

— Ce le pasă despre a ta voinţă! Marele vizir are nevoie de banii tăi; tatăl tău doreşte să se facă mare clucer; oare nu e destul atîta? Preţioasele tale haruri şi bunătatea inimii sînt uitate. Rămîi sănătoasă ! mă duc pentru tot-deauna! nu pot să te văd în braţele unui verigaş bătrîn. Mai nainte de a te face vorniceasă mare îţi vor aduce din partea-mi prezent de nuntă o mînă de ţărnă de la mormîntul meu.

Un ţipăt dureros eşi din peptul fetiţei.

— Viaţă sau moarte? prelungi Costachi cu un glas puternic şi hotărîtor. O singură minută pentru sentenţie!

Cu ochii plini de lacrămi, şi acoperind faţa cu mîinile, Anica se aruncă în braţele lui Costachi.

Înfiorătoare jurăminte, lacrămi de plăcere şi desmierdări au fost încheerea scenei.

iganca Stesi de departe se uita la norociţii amorezi. Ea vinea acum să spue lui Costachi că trăsura-i gata, dar s-a prit văzînd îmbrăţoşările tinerii pereche. După toate aceste s-a pus la cale aşa: ca peste zece zile, pe la patru ceasuri după masă, cînd se mai linişteşc Bucureştii, să vie ţiganca cu Anica într-una din mahalalele de pe malul Dîmboviţei, unde el le va aştepta cu trăsura gata de a pleca în dată la Carpaţi, şi de acolo vor trece peste hotar şi se vor aşeza pentru totdeauna în Transilvania.

În vreme cînd Bucureştii cu

multă dorință aștepta strălucita serbare a nunții marelui vornic de cutie două ființe numai nu lua împărtășire în obșteasca bucurie și suferea cele mai grele sufletești învăluiri: Anica așteptînd ziua hotărîtă de Costachi și Aga urmărind pe Tunsul. Acesta însă în cîteva rînduri dăduse de urmele sumețului hoț; îl preja cu polițienească prejă și cînd nu-i rămînea atît decît să-l prindă în capcană Tunsul îi scăpa de subt mînă.

— Nu vreau să mai fiu Agă dacă nu-l voi prinde. Încă o săptămînă, două, și apoi mă duc la Măria sa vodă să îl rog pe altul. Așa era gîndul Agăi. ca să orînduiască în locul meu

Necurmata urmărire a bandii și înțăleptele pășuri l-a deprins la oarecare semne de a ști unde se află Tunsul. De la o vreme el îndrăgise Odobeștii, un sat ca la două ceasuri departe de Focșani. Niște oameni înarmați veniseră la o crîcîmă după rachiu; un arnăut care le cumpără doi berbeci și-i mînă la munte; apoi într-o depărtare se văzură cîțiva cai cu șelele pe ei care zi și noapte pășteau în earbă. Un om îndrăzneț străbătînd mai departe însemnă subt un deal o peșteră acoperită cu butuci și în ea niște figuri de oameni înarmați. Despre aceste viind știre la București, Aga prinse la suflet și cu încredințare gîndi în sine: De-acum e al meu.

Poate că cunoscînd bine poziția locului Tunsul pentru întîia oară s-a zăbovit la Odobești și prin aceasta a dat Agăi vreme să adune numeroasă potiră. Urmele Tunsului era atît de văzute, dispozițiile Agăi atît de sigure, mîniea pandurilor asupra hoțului atît de mare, încît fie Tunsul de șapte palmace în frunte, fie el singur satan sau nălucă; dar peste cîteva zile trebuia să pice în miinile poliției.

O noapte întunecoasă cu fortună se întinse asupra Bucureștilor. Ploae cu peatră zuruia pe acoperămintele caselor și pe la ferestre; în depărtare răsuna tunetul și fulgerile șerpuia cerul învăluit de groși nori. Ulițele se pustiiseră. Unde și unde se zărea lumină și lătrau neadormiții cîini.

Pe un divan frumos ședea Aga, răzimat de perini; lumănările abea arzînde îi ~~înfățișa~~ fața posomorită. El cerea dulceți, bea ciubuc și cafe, însă fără gust. Toată gîndirea-i era pironită la trimisul de la Odobești pe care-l aștepta din ceas în ceas.

Deodată vîntul răzbătu în odae; Aga se întoarse spre fereastră și văzu denaintea-i un boer cu barba sură care tinzîndu-i mîna îi salută cu întrebare: Ce mai faci, cuconașule? Neobicinuita venire a oaspelui căzut ca din pod făcu pe Agă nici să-i răspundă la salutație.

— De mult n-am avut nenorocirea a vă vedea, Domnule Agă: dumneavoastră cu ocupațiile slujbii, eu cu trebile... Dar ce vreme-i afară! Trebue foarte mult să vă iubească cineva ca să easă din casă pe astă vreme...

— Mă rog să știu cu cine am cinste?...

— Nu mă cunoști? Ha, ha, ha! iată cum se uită prietenii! Îndată rog ertare! am ale mele deprinderi.

Oaspele s-a dus la ușă și s-a uitat în odaia vecină.

— Nu e nime, dar ce-i bine nu-i rău; să închid eu ușa ca să nu ne asculte cineva. Mi se pare că nici fereastra nu am închis-o bine. Mă tem să nu răcească scumpul meu prieten, respectuitul Agă.

Aga își făcea cruce, neînțelegînd ce să fie aceasta; dar cînd oaspele cu nas lin s-a apropiat de el, atunce în loc de boer el văzu denainte-i un călugăr nalt, uscăcios și cu barbă roșie.

Călugărul se lăsă pe divan.

— Te pune în mirare schimbarea mea. Dar fii liniștit. S-a schimbat înfățișarea-mi ear nu simțiră. Eu îți sînt tot același prietin către care tu ne ești prea drept. Aveam de mult trebuință să-ți vorbesc ceva. Așa! îți sînt prietin adevărat la care tu gîndești și zi și noapte. Eu sînt Tunsul...

Aga săltă din loc.

— Cu aceasta încă te întîmpin mult iubite și cinstite prietin, că dacă vei striga sau vei vorovi mai tare decît obicinuit apoi îți voi pune în gură această giucărie.

Tunsul scoase din mînecă un baltag legat de mîna-i cu sfară. Agă se înădușia de mînie; dar să pusă cu înțălepciune lîngă hoț.

— Eu am venit să-ți mărturisesc adevărul. Ești isteț, cu minte, neadormit și brav. Tunsul de mult ar fi spînzurat dacă supușii ți-ar semăna cît de puțin. Multe planuri frumoase și le-a desființat chibzuința ta. Ești singurul meu dușman: dar eu sînt drept și numai ție voi păstra în inimă cel mai sincer respect.

Aga ședea încremenit.

— Nu de mult însă am aflat că dai pe la crîșme oci nouă,

La culesul viei pe dealul Filaret ; în depărtare panorama orașului. Acuarelă de Preziosi.

nu ți-e destul o sută mii lei ce-ți aduce postul tău. Ești un om măsurat și bun econom. Zece mii lei ce ai putea stoarce din această îngăduită nedreptate nu ți-ar face vre un folos însemnător ; atunce cînd această încărcare are să cadă pe bieții birnici și țigani care în tot chipul sînt asupriți. Fii mărinimos și îndurător schimbind ceea poruncă.

Aga tăcea.

— Aseară fără nici o vină s-au închis la grosul agiei doi bulgari de la Catargi. Logofătul de agie vrea să dovedească că ei ar fi adus la obor boi de furat, numai ca să le ia mită. La ce să se asuprească norodul ? Poruncește să-i sloboade.

Aga făcu din cap semn de unire.

— Foarte-ți mulțămesc ; trebile mele s-a isprăvit. Să mai vorbim despre noutățile și intrigile orășenilor.

Cu aceasta Tunsul începu a-i spune niște anecdote de cucoane și cuconițe atît de glumețe, și niște scene familiare atît de comice, încît Aga pe nesimțite luă parte la plăcuta întrevorbire cu hoțul.

În mijlocul unei istorisiri Aga s-a sculat să-și aprindă ciubucul ; dar cînd s-a-ntors la locu-i văzu dinaintea sa un călugăr, ce un țigan strențos, cu toate întorsurile și mișcările unui țigan.

— Tunsule, zice Aga, tu ești drac nu om. Mult îmi pare rău că-ți pierzi bunele însușiri în fapte rele.

O amară zîmbire se ivi în fața țiganului. El tăcu puțin și apoi cu multă simțire strînse mîna Agăi.

— Mă duc. Trebuie însă să-ți las un suvenir. Atunce pe părete să ridica un paing ; Tunsul făcu o mișcare din baltag și paingul rămase turtit.

— De-acum îți dau voie să chemi toată Agiea.

Fereastra se dăschisă... și Tunsul în întunecimea nopții se făcu nevăzut.

doua zi Aga s-a sculat foarte supărat. El se lupta să-și facă o idee că a visat întîlnirea cu Tunsul ; dar uitindu-se la părete i se părea că și paingul din mormîntu-i își bate joc de el. Către seară a sosit trimisul de la Odobești cu știre că potira încongiurară în faptul zilei peștera pe departe luînd toate măsurile ca să nu simtă hoții ; și cînd a socotit că e bine să facă lovire, atunce în loc de hoți aflară cîțiva berbeci îmbrăcați în cataveice și cu fesuri pe coarne. Aga se uita cu coada ochiului la păretele cel cu paing. Două zbîrcituri adînci i se arătară pe frunte.

În zadar limbele rele căuta pe Aga pentru ca să-l întrebe despre ce-a de urmă prindere a Tunsului de care se lățisă vestea. Două zile el nu s-a arătat în București ; însă și acasă paingul turtit nu-i da pace.

Trebuia luate măsuri hotărîtoare pentru prinderea Tunsului. Aga deschise lada și scoase un săculeț cu galbeni. De acuma ești al meu, zise el cu un zîmbet înrăutățit.

Nu este obiect sau lucru ; nu este simțire sau virtute pe care în veacul nostru să nu le poți cumpăra cu bani. Din această regulă sînt puține excepții. Aga sună aurul și răsunarea se repetă în credinciosul tovarăș al Tunsului, Iordachi Bulaș, care le hotărî să-și vîndă căpetenia.

Spre Sfîntul Ilie podul Dîmboviții era împănat de oameni înarmați. După încredințarea vînzătorului Tunsul avea să intre în București pe la patru ceasuri într-o căruță verde cu șase cai de poștă. Aga și Bulaș se uita pe drum de la o casă de aproape. La hotărîtul ceas căruța verde fugea pe podul Mogoșoaei.

— Tunsul, zice Bulaș !

Căruții s-a strigat să steia. Dar surugiul călare pe un cal de la roate mîna cît se putea fără să întoarcă luare aminte asupra zgomotului. Însă cînd căruța a intrat pe pod, Aga poronci să împuște. Doi cai căzură pe loc și pandurii încongiurară pe drumețul trezit din somnu-i prin strașnicile înjurături. În nedumerire el se uita la norodul ce-l impresurase și nu-și putea închipui unde este și ce să facă.

Acesta era polcovnicul rusesc G...

Atît Aga cît și Bulaș a înmărmurit de mirare. Polcovnicul se căuta de nu e rănit ; sluga-i s-a trimis la spital să-i facă operația scoaterii glontelui.

— Pentru Dumnezeu, poruncíți mai curînd să curețe podul, striga Bulaș. Nu e cu putință ca el să-l fi mințit ; trebuie să vie numaidecit.

— Iar de nu va veni, răspunsă Agă cu glas hotărîtor, capul tău se va expoza mîine în piață.

Liniștea de mai nainte s-a restatornicit pe pod. Pandurii abia își încărcară puștile și iată altă căruță cu niște cai venea de afară.

— El ! zice Bulaș, acoperindu-și fața cu mîinile, pare că se temea să se uite la Tunsul.

Caii se opriră.

Acela în adevăr era Tunsul singur singurel. Dar în desperație el s-a luptat mult și văzînd că nu e chip de scăpare s-a aruncat în Dîmbovița unde ca un leu întărîtat de răni se apăra de panduri cu credinciosul său baltag ; însă pîn în sfîrșit fu prins și ferecat în lanț.

În acel zgomot nimeni n-a avut seama nici la țipătul dureros, nici la Anica căzută în amețeală pe mîinile țigăncii Stesi. Aceasta era ziua în care făgăduise Costachi să vie după Anica. Ea l-a cunoscut în Tunsul.

Peste cîteva zile Tunsul a fost pedepsit în privirea a tot norodul ; după aceea și banda lui s-a împrăștiat de la sine.

Tradusă de Alecu Donici

Asasinat mişeleşte de o mînă de intruşi care invadaseră Ţara Românească, Tudor Vladimirescu are nenorocul sau privilegiul de a fi încă obiect de litigiu. Pentru unii istorici Tudor a făcut parte din societatea secretă grecească exclusiv antiotomană Eteria şi legămîntul lui cu societatea eteristă i-a adus pieirea, ca unui insubordonat. Pentru alţi istorici Tudor n-a făcut parte din societatea secretă a grecilor, Eteria, ci a acţionat independent ca adversar al boierimii şi al fanarioţilor, suprimarea lui de către căpeteniile Zaverei fiind un asasinat ordinar. Recent Mircea T. Radu a arătat într-o carte nouă despre anul 1821 şi Tudor Vladimirescu că o riguroasă comparare şi verificare a izvoarelor nu susţine nici subordonarea lui Tudor la planurile Eteriei, nici sensul antiotoman al revoluţiei sale. Mircea T. Radu deosebeşte net între Revoluţia lui Tudor şi Zavera lui Ipsilanti şi între direcţiile diferite ale celor două insurecţii.

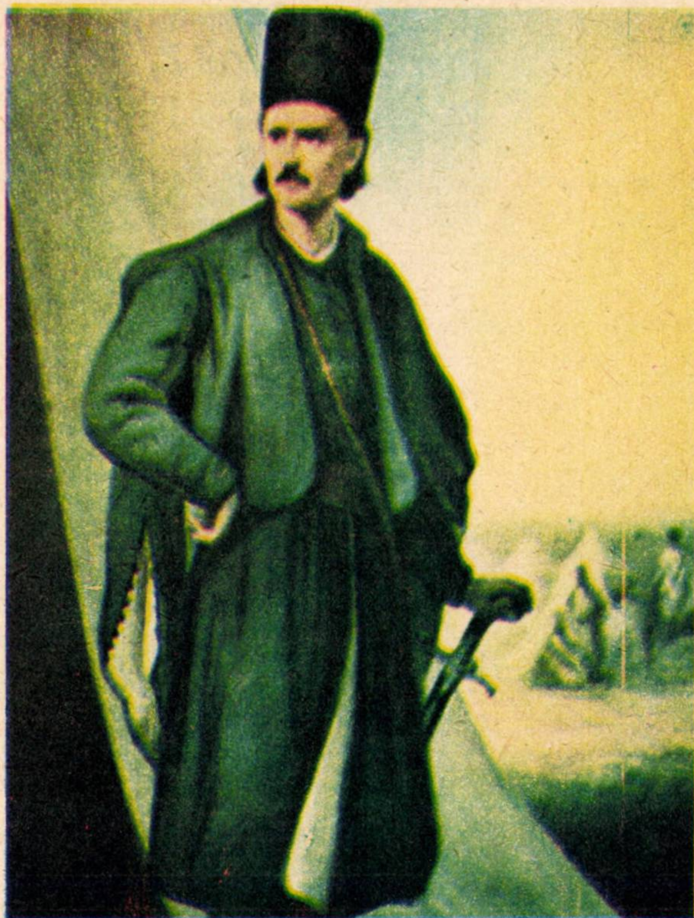
Reproducem mai jos un fragment din memorialul colonelului Voinescu Ioan, pus la dispoziţia noastră de Petru Costinescu care pregăteşte editarea lui, unde se dezvăluie o optică asupra evenimentelor foarte disociativă : deşi nu este adeptul curentelor politice revoluţionare, Ioan I. Voinescu face o distincţie netă între revoluţia lui Tudor şi Zavera lui Ipsilanti, ca şi între caracterul diferit al celor două mişcări politice. Rugăm pe cititorii noştri să nu-l confunde pe colonelul Ioan Voinescu I, traducător şi autor dramatic de la mijlocul secolului XIX, cu Ioan Voinescu II, membru al societăţii Frăţia, mare animator al cercurilor literare româneşti, prezent în dedicaţiile lui Grigore Alexandrescu. Dacă colonelul Voinescu, fost aghiotant domnesc, priveşte cu rezervă mişcarea lui Tudor, acţiunile paşoptiştilor şi domnia lui Cuza, maiorul Voinescu II, fratele mai mic al primului, este un căuzaş, un om al revoluţiei. Confuzia nu e posibilă decît la prima vedere.

Un fragment din acest memorial a fost reprodus în Revista Carpaţilor, mai 1860. Alt fragment a fost reprodus, cu un studiu de C. Rezachievici şi Valeriu Stat în Studii, Revistă de istorie, nr. 5/1978. Din cele circa 200 de pagini, aceste editări fragmentare au pus în circulaţie o mică parte a textului. Semnalăm însă totodată surprinzătoarele coincidenţe dintre memorialul colonelului Voinescu I, privitoare la evenimentele din 1821 şi cartea din 1822 a francezului F. G. Laurençon. (Sublinierile aparţin redacţiei.)

TUDOR VLADIMIRESCU ANTIETERISTUL

IOAN VOINESCU I SAU F. G. LAURENÇON?

DIN MEMORIILE COLONELULUI IOAN VOINESCU I

"Peste cîteva zile după intrarea lui Tudor în București, a sosit și prințul Ipsilanti, așezîndu-se cu tabăra lui la Colintina. Atunci s-au văzut prin oraș vitejii batalionului sacru înbracați în vestminte negre, cu simbolul morții la căciuli surmontat de cruce și cu eșărpe tricolore și cocarde. Palatul Brîncoveanului se pregătise pentru Ipsilanti, dar el n-a voit să intre în oraș, și drumul între Colintina și București se umplu cu trăsuri de dimineața pînă seara, fiindcă notabilii care mai rămăseseră neemigrați mergea să-și prezinte omagele lor prințului Ipsilanti și fraților lui, Gheorghe și Nicolae. Toată lumea se mira pentru ce nu intră în București, fiindcă nimeni nu știa că Tudor și Sava nu aveau încrederea unul în celălalt, și cu toate că ei se arătau uniți în aparință, dar Tudor rezida la Cotroceni și Sava în București. Această aparință înțelegere a lor, neplăcînd lui Ipsilanti, a preferat să stea în Colintina. Cu toate acestea doctorul Hristari, călduros partizan, înrola oameni pe seama lui Ipsilanti și totdeodată prin intrigi de tot felul, și prin promisiuni reuși a atrage pe Tudor și Sava la Ipsilanti, dar acesta nu era mulțumit văzînd pe Tudor că nu îmbrățișează cauza grecilor, căci la o întrevedere ce avu cu dînsul, vrînd să-l sondeze, acesta îi zise aceste memorabile vorbe: Prințe ! Scopul mării tale nu se potrivește cu al meu. Te-ai înarmat ca să izbăvești pe greci de tirania turcilor, și eu am luat armele ca să mîntui țara mea de apăsătorul jug al grecilor. Locul mării tale nu este aci, treci Dunărea și măsoară-te cu turcii, eu nu am de gînd să mă bat cu dînșii. Eu nu combat decît împilările care au adus patria mea în ticăloșie. Armia mării tale însă este prea slabă și nu se poate lupta cu puterea otomană și de nu vei fi sprijinit de vreo putere străină, n-ai să încerci decît nenorociri.

Ipsilanti s-a silit în tot chipul să-l tragă în partitul său, dar el n-a voit, și așa s-au despărțit foarte nemulțumiți unul de altul. După cîteva zile Ipsilanti a pornit fără veste din Colintina și au mers de s-a așezat la Tîrgoviște. Această poziție îl apropia de hotar ; din care se înțelege că el d-atunci medita retragerea sa, căci vedea bine că trebile nu merg după dorințele lui. În cursul acestor evenimente turcii stau în loc fără să cuteze a trece Dunărea, ca să nu calce tractatul cu Rusia încheiat la 1812. Poarta avea știință din raporturile răposatului domn A. Șuțu despre conjurația grecilor, dar se temea să nu fie sprijiniți de Rusia ; de aceea pe de o parte a dat strașnice ordine pașilor și aianilor după linia Dunării, să nu cumva să treacă dincoace, iar pe de alta a trimis ambasadori la Laibah unde era adunați suveranii Europii în Congres, ca să întrebe dacă vreo putere a autorizat fapta prințului Ipsilanti, și puterile au dezaprobat conduita lui, lăsînd Porții facultatea d-a băga oștiri în Principate : pe acest temei pașii de Silistra și Rusciuc primiră ordine a se împreuna și a trece Dunărea.

În București trăsuri nu se mai vedea, groază era scrisă pe

toate fețile. Logofătul Alexandru Filipescu (Vulpea) ce luase direcția Afacerilor Statului, ca să poată întîmpina cererile lui Tudor și să organizeze un fel de guvern pentru siguranța publică, așteptînd niște timpi mai favorabili, nu cruța nici osteneli, nici povățuiri lui Tudor pentru binele public, sacrificînd chiar din starea lui, numai ca să nu dea nici un sujet de nemulțumire, dar rebelul l-a închis în Belvedere dinpreună cu mitropolitul Dionisie și episcopul Argeșului, Ilarion. Acolo șezînd aceste persoane, care ar fi putut negreșit să emigreze mai nainte dinpreună cu ceilanți boieri și episcopi, dar au preferat să stea pe loc cu speranța d-a potoli orice turburare, s-au pomenit într-o zi c-o ghiulea azvîrlită din monastirea Cotroceni, căzînd chiar aproape de locul unde stau adunați și consultîndu-se ce să facă. Cu intrarea turcilor în Capitală, puțin după aceasta, s-au strecurat și aceste persoane apucînd drumul cu mare pripă spre Cronstadt ca să-și scape viața, iar Tudor cu oastea lui o croise mai nainte spre Pitești.

Ipsilanti a intrat în Tîrgoviște pe la începutul lui aprilie în săptămîna patimilor, și fiindcă în astă săptămînă după cum este știut oamenii merg la biserică, ca să nu-și lase casele singure pe timp de noapte, s-au vorbit între dînșii să facă serviciul bisericesc ziua, ca să se poată păzi noaptea de prada unei oștiri de adunătură și fără nici o disciplină. Prințul A. Ipsilanti cu fratele să(u) George au rămas în Tîrgoviște, iar celălalt, Nicolae, a trecut la Cîmpulung c-o mică parte de oștire.

Atunci se văzură pe stradele bătrînului oraș o mulțime de uniforme eterogene. Unii erau îmbrăcați în negru precum am zis mai sus, și se numia mavrofori, care forma batalionul sacru, alții în haine arnăuțești, căzăcești, polone, și altele; ocnile și închisorile statului spărgîndu-se de rebeli produseră acestei oștiri o gloată de bandiți. Închipuiască-se dar haracterul astfel de ostași! Casele, moșiile oamenilor se făcură prada jafurilor. După așezarea lui Ipsilanti aci, s-a făcut punere la cale pentru întărirea orașului, și s-a făcut șanț despre București, care se putea sări cu picioarele împreunate, mai adăugîndu-se două sau trei bastioane fără tunuri, pentru că toată artileria armiii era compusă de trei bucăți de cîte o jumătate funt, și una de trei funți hrăpită din Iași, unde servau de împușcare la sărbători și țeremonii. După ce s-au făcut astă pregătire de defensivă, s-au gîndit la aprovizionarea oștirii cu muniții de resbel. Unde să găsească plumb? au alergat la Mitropolie ornamentul vechei capitalii, care era învelită cu acest metal, au dezvelit-o și au început să toarne gloanțe, dar ziua se turna și noaptea le întrebuința la jocuri de veselie. Ghiulele au pus să se fabricheze de sticlă la o fabrică aproape de Tîrgoviște. Dar ce le păsa lor, fiindcă aștepta pe prințul Dimitriu, care se zicea că vine de peste Prut cu 16 000 de combătanți și cu 24 de tunuri cu toate trebuincioasele.

Aceste vorbe într-adins răspîndite, produseră o completă siguritatea în oștire, și nici nu se mai gîndea nimeni la disciplină, la eserciții, ori la pregătire de resbel: singurul batalionul sacru se esersa în toate zilele. Balurile, banchetirile nu se mai curmau de la căpeteniile armiii, și jăfurile de tot felul de la rangurile de jos. Nici poliție, nici avanposturi, nici măcar iscoade nu esistau, încît un spion turc, cît au ținut tabăra în Tîrgoviște a trăit în mijlocul politiii îmbrăcat ca neguțător armean, fără să-l bănuiască cineva cît de puțin. Acei care veneau să depuie bani la casă, erau primiți cu cea mai mare politeță, dar acei care avea să ia bani, erau îmbrînciți totdeauna cu brutalitate.

Oștirea nu era plătită, pentru că acei care ținea fondurile în mîinile lor zicea că este rușine a cere plată, cînd ostașiilor ce se bat numai pentru glorie și libertate nu le trebue decît praf și plumb. Dar fiindcă nu li se plătea, cel puțin urma să fie nutriți, și nutrimentul era luat din spinarea bietului țăran, căruia se lua griul, orzul, porumbul, vinul, vitele, paserile, cu un cuvînt tot ce avea, fără nici o plată, adică se lua de la țărani prin requisiție ce mai rămînea neluat de către rebelii arnăuți, ce umbla prin sate fără nici un căpătîi, și în toate zilele se băga în Tîrgoviște turme de oi, cirezi de boi, vaci, porci și tot felul de păsări, cu un cuvînt țara nu înfățișa decît chaos de amestecătură și devastare completă.

Arnăuții, cînd găsea prin sate vreo pivniță cu rachiu sau vin, mai întîi se îmbăta, apoi cu pristoasele desfunda buțile, lăsînd să curgă vinul și rachiul numai din plăcerea de a face rău. Bieții țărani văzîndu-se jefuiți, maltratați, cu casele ruinate, averea lor devastată, muncă abandonată, vitele și bucatele hrăpite, au umplut munții cu copiii și nevestile lor, lăsînd satele pustii și tîrînd cu dînșii miseria și disperația. Niciodată, crez, țara n-a fost astfel prăduită, ca de armia aceasta compusă de lăpădaturile tuturor națiilor.

Aci nu erau nici soldați, nici căpitani, toți erau mari. Era cu toate acestea un consiliu de resbel ca să dirige operațiile ostășești. Acest consiliu era compus de cîte trei prinți Ipsilanți, de prințul Cantacuzin, doctorul Hristari, comandantul Lasani și generalul Orfano. Lasani fusese mai nainte factor în Peșta, și Orfano în serviciul casii bancherului Bonari în Odesa. De astfel de oameni și alți asemenea era înconjurat Ipsilanti, ce se putea dar aștepta de la niște oameni fără poziție socială cunoscută, fără nici un fel de cunoștință necesară la un asemenea caz ca acești doi din urmă, căci ceilanți nu pot fi considerați în rîndul acestora? În adevăr, spedițiii lui Ipsilanti nu i se poate atribui alt scop, decît prada și devastarea. Tudor încăi avea un scop patriotic, precum o declarase pe față, dar aci nu era decît întuneric și confuzie.

Între aceastea se află că turcii au intrat în București,

care se şi acreditată de către citiva băjinari ce avură noroc să scape prin fugă de furia lor.

Tudor, pornindu-se din Bucureşti spre Cimpulung, ori ca să taie drumul lui Ipsilanti după cum se vorbea, că dedese promisiune turcilor, ori ca să se puie insuşi sa siguranţă (sic) in munţi, s-a aşezat cu tabăra la Goleşti. Ipsilanti, informindu-se pe d-o parte de planul lui Tudor, şi pe de altă incredinţindu-se că turcii au pornit asupră-i, a hotărit cu orice mijloc să puie mina pe rivalul său, ca să-şi răzbune şi totdeodată prin asemenea cutezanţă să impuie turcilor, pină s-o pregăti el bine de fugă. A trimis dar ordin lui căpitan Gheorgache, ce se afla cu arnăuţii săi la Piteşti, să facă orice ca să prinză pe Tudor şi să-l aducă la Tirgovişte.

Indată ce a luat asemenea ordin, indrăzneţul cleft a pornit la Goleşti cu oamenii săi şi ajungind acolo seara, a ocolit casa lui Costandin Golescu in care se afla aşezat Tudor. El şedea fără nici o grijă despre acesta intr-un chioşc de la poartă, cind un ofiţer de panduri d-ai lui intrind, ii spuse că căpitan Gheorgache cere să intre avind să-i vorbească. Tudor, nebănuind nimic, a ordonat să introducă pe căpitan, carele cum a intrat inăuntru i-a pus pistolul in piept strigindu-i să se dea. Tudor, văzindu-se surprins şi in neputinţă d-a rezista, s-a scoborit jos, s-a pus călare şi a plecat la Tirgovişte. Altul ş-ar fi vindut scump viaţa, dar el, sperind că pandurii lui indată ce-l vor vedea vor sări să-l scape, s-a supus la intiia somaţie ; insă atit pandurii cit şi căpeteniile lor nici nu s-au mişcat, fiind supăraţi pe dinsul, pentru că la inceputul revoltei prin manifestările lui dăduse voie tuturor ostaşilor să prade şi să jefuiască. Mai la urmă, după ce au venit in Bucureşti, Mitropolitul Dionisie, Episcopul Argeşului Ilarion şi A. Filipescu făcindu-l să inţeleagă, prin consiliuri inţelepte, că niciodată asemenea cauză nu reuşează cu chipul acesta, ci cu blindeţe şi cu paza cei mai stricte disciplinе, a dat strajnice ordine să inceteze tot felul de jafuri, ameninţind pe oricine va cuteza să calce ordinile lui, că pentru un ou furat ori hrăpit se va pedepsi cu moarte. Astă hotărire a şi executat-o, fiindcă mulţi panduri şi chiar căpitani s-au făcut victime ; se zice incă, că chiar cu o zi mai nainte arestării lui a spinzurat noaptea de un copaci doi căpitani tineri foarte iubiţi in oştire. Aceasta a fost cauza printipală care a desgustat pe oştire, şi n-a făcut nici o mişcare de rezistenţă la redicarea lui Tudor, care a fost adus la Tirgovişte şi inchis in Mitropolie.

Din oştirea lui, 1 500 de panduri aleşi s-au incorporat in armia lui Ipsilanti, iar ceilalţi au fost liberaţi pe la vetrile lor. Apropierea turcilor insă a cam stricat veselia grecilor. Nu se mai vedea decit chipuri triste, şi dese certe intre căpitani. Tudor a stat două zile la arest unde i s-au făcut felurimi de intrebări, ca să mărturisească unde avea milioanele ce credea ei că luase din ţară, dar el n-a voit să arate nimic, şi a treia zi a fost dat in miinile crudului Caravia, care i-a tăiat capul.

Astfel s-a sfirşit bărbatul care a făcut atita zgomot in ţară in curs de patru luni. Scopul răsculării lui a fost nobil şi patriotic, dar lipsa cunoştinţelor l-a făcut să comită greşeala şi greşeli mari care, l-au condus la peire cu un chip aşa de deplorabil.

Tudor era un om cu un chip ordinar, galben şi uscăţiv, fără nici o invăţătură, dar avea o pătrundere firească şi statonicie de caracter. Cu cit de puţin era respectat Ipsilanti de oştirea lui, cu atit a acestuia tremura de dinsul, şi de nu i s-ar fi intimplat catastrofa din urmă, poate ar fi şi domnit in ţară recunoscut de Poartă. Felul vieţuire (i) acestui om era simplu, şi mai nainte şi in epoca din urmă, cind poziţia lui l-ar fi putut inpinge către ingimfare, precum am văzut pe mulţi in timpul mai civilizaţi uitindu-şi de tot cunoscuţii şi chiar rudele, indată ce soarta i-a pus pe o treaptă mai inaltă. Portul lui n-avea nici un semn distinctiv, era imbrăcat in haină turcească de tot simplă fără nici un ornament, şi in cap purta o căciulă pandurească neagră cu fundul de postav alb. In conversaţie era blind şi smerit, vorbea curat şi rezona bine. Nu ştiu dacă Ipsilanti a avut drept să facă ce au făcut, posteritatea va judeca această problemă, dar Tudor avea tot dreptul d-a combate un rebel străin intrat in patria sa prin viclenie, şi care tira cu sine completa devastare a ţării: de n-a făcut-o nu este din cauză că i-a fost frică de dinsul, fiindcă românii era destul de viteji ca să zdrobească o armie ca a lui Ipsilanti, dar adevărata cauză, care l-a stăvilit, a fost că nu cunoştea secretul politicii, şi nu voia să tragă asupra ţării nenorocirile care izvoresc din asemenea inprejurări, ci s-a mărginit a-i declara că, cauza lui fiind cu totul diferită d-a grecilor, nu se poate uni cu dinsul, şi a căutat să-l veghieze pină va trece Dunărea.

După această tragică intimplare, Cantacuzino tare mihnindu-se ca un adevărat român de vărsarea singelui compatriotulu(i) său s-a disputat in mai multe rinduri cu Ipsilanti, şi in fine luind cu sine un corp de oştire ca la 1 000 călăreţi, sub pretest că are să meargă să bată Brăila ca să facă diversie turcilor, a trecut prin munţi in Moldovia, unde inpărţindu-şi oastea in mici detaşamente şi pornindu-le in diferite părţi, el a trecut Prutul in Basarabia de unde venise şi nu s-a mai intors.

Cum a plecat Cantacuzino, Ipsilanti cu armia sa a pornit la Cimpulung, d-acolo a trecut la Curtea de Argeşiu, şi apoi

la Rîmnic peste Olt. Turcii asemenea înainta pe partea stîngă a rîului, la o distanţă de două ore paralel cu ţărmul lui. Prinţii şi ceilalţi ofiţeri era foarte îngrijoraţi, văzîndu-se forţaţi a se bate cu turcii cu o armie aşa de nedisciplinată ca a lor. Batalionul sacru singur se arăta inspirat de eroicul entuziasm că se apropie timpul dorit d-a se măsura cu inamicii patriii lor. Uliţele Rîmnicului răsunau de cîntările lor. Astfel aceşti bravi tineri nenorociţi alergau cu veselie la o moarte sigură! Arnăuţii, cei viteji cînd nu era nici o temere, aşa de iscusiţi în jafuri, atunci îngheţaseră de frică, văzînd că soseşte pericolul.

În fine, consiliul de resbel a hotărît să espedieze oştire contra turcilor. De aceea la 17 iunie s-a şi aşezat la Drăgăşani, turcii asemenea au sosit acolo la 19 dimineaţă. S-a mai ţinut un consiliu în monăstire, şi Caravia beat fiind, striga că trebuie să atace îndată pe turci. Căpitan Gheorgache îndestul a umblat să-l induplece a îngădui pînă a doua zi, cînd se aşteptă sosirea vitejilor panduri, iar pînă atunci să se mărginească în mici operaţii, care le va da timp d-a aşeza trupe în pădurile dinprejur, şi la începerea bătăliii generale acestea vor avea înlesnirea a lua pe inamici pe la spate, dar n-a fost ascultat, şi opinia lui Caravia a predominat, fiindcă, precum am zis mai sus, toţi se temea de dînsul. Monăstirea Drăgăşani este aşezată p-o înălţime la picioarele căreia este o cîmpie îndestul de întinsă încongiurată de păduri. După ce s-a aşezat oştirea pe la poziţiile ce s-au crezut mai favorabile, a început ataca (sic) pe la 10 ore dimineaţă. Infanteria turcă a sosit cu grozave strigături după uzul lor de atunci, şi a fost primită de batalionul sacru cu netemere şi vitejie, înpingînd-o înapoi cu bagionetă. Dar ce folos! că tocmai cînd după o asemenea norocoasă izbire, artileria trebuia să fulgere şi să spulbere pe inamic, artileristii nu avea chiar fitilurile aprinse, şi alerga din om în om căutînd amnar, cremene şi iască. Atunci turcii luînd îndrăzneală cu atacat din nou şi iară au fost respinşi cu eroism. La asemenea caz cavaleria se cuvenea să atace şi ea din parte-i dar nici nu s-a mişcat din loc, iar a turcilor desfăşurîndu-se a izbit batalionul sacru format în coloană pe la amîndouă flancurile, şi el nefiind deprins a se forma în carré, ca să poată înfăţişa front în toate părţile atacii (sic), turcii au început a-l tăia. Caravia văzînd aceasta a întors spatele cu ai săi şi a dat fuga spre corpul lui Nicolae Ipsilanti. Acest brav june a voit din tot sufletul să alerge în adjutorul compatrioţilor săi, dar n-a voit nimeni să-l însoţească, şi Caravia l-a tîrît fără voia lui, împreună cu toată oştirea aşa de iute, că în cîteva momente toată cîmpia era curăţită, rămîind numai batalionul sacru în luptă cu turcii. Nenorociţii juni văzîndu-se rămaşi singuri ş-au apărat viaţa cu tot eroismul străbunilor lor, dar numărul turcilor i-au doborît şi au fost măcelăriţi toţi: ca la o sută numai din ei au reuşit a scăpa prin pădurile dinprejur, dar turcii bătînd tobele de că s-a adunat companionii lor, apel, cincizeci din ei socotind au ieşit din păduri şi îndată au fost înconjuraţi şi ucişi fără cruţare.

În acel moment sosind căpitan Gheorgache cu pandurii, a izbit pe turci deodată, a ucis un mare număr din ei, i-a pus pe goană şi le-a luat două tunuri pe care le-a adus la Rîmnic.

Ce nume să poate da unei asemenea mişelii din partea armiii lui Ipsilanti, care fiind compusă aproape de 10 000 de combatanţi, fugi înainte a 2 500 de turci, ce cu destulă frică a angajat bătălia? Singele bravului batalion de juni vărsat fără folos va fi o pată neştearsă pentru memoria capiteniilor armiii.

După această catastrofă rămăşiţele armiii dimpreună cu şefii ei, au apucat în grabă drumul spre Cozia. Cea mai mare parte s-a răspîndit în munţi şi păduri, încît la Cozia se zicea că se mai află în fiinţă ca la 3 000 de oameni. Totul era în dezordină şi groază, şi dacă turcii ş-ar fi arătat atunci acolo, i-ar fi făcut pe toţi prizonieri fără a cheltui un cartuş măcar, astfel era toţi demoralizaţi, norocirea lor ca necontenitele ploi ce ţineau de cîteva zile desfundînd drumurile, i-au mîntuit momentan de dreapta urgie a cerului ce meritau.

Patru zile au rămaseră în Cozia, coprinşi d-o frică paşnică, şi a cincea zi căpeteniile au mai jucat o comedie. Pe la 4 ore după amiazi s-au auzit clopotele sunînd şi detunături de arme, iar preoţii îmbrăcaţi în vestminte sacre intonau Tedeum în biserică, fiindcă Ipsilanti spusese c-a primit ştire cum că Austria declarînd resbel Turchii, băgase oştire în ţară pe la Cîineni. Toţi se îmbrăţişa şi se felicita pentru acel neaşteptat ajutor, dar asta n-a fost decît o jonglerie că să adoarmă pe oameni şi să-i facă ei pregătirile de fugă care s-a şi efectuat, fiindcă Ipsilanti cu cîţiva din cei mai însemnaţi ofiţeri ai săi peste noapte s-au făcut nevăzut, lăsîndu-şi rămăşiţele armii în voia întîmplărilor.

A doua zi de dimineaţă toată monăstirea era deşartă, toţi apucaseră drumul Cîinenilor înghesuindu-se unii peste alţii şi aruncîndu-se chiar în apa Lotrului unde au perit mulţi. Cîţi au putut să intre pe pămîntul Austriii ş-au scăpat viaţa, dar acei care au rămas în ţară, au murit de sabia turcilor care îi vîna pînă la locurile cele mai ascunse ale munţilor, încuragiaţi de mişelia lor. Pandurii, după bătaia de la Drăgăşani s-au întors pe la casele lor şi s-au apucat iarăş de plugărie.

Aşa s-a terminat revoluţia începută în luna lui februarie şi desfiinţată în luna lui iulie, dar ţara nu s-a liniştit, căci atît Capitala cît şi celelalte oraşe erau coprinse de turci, care esersa cele mai mari cruzimi şi jafuri sub pretext că pedepsesc pe zavergii, astfel de nume dăduse partizanilor lui Ipsilanti, şi sub astă categorie au perit mulţi romani, inocenţi"

ANDREI MUREȘANU

Răsunetul

Deșteaptă-te române, din somnul cel de moarte
În care te-adînciră, barbarii de tirani!
Acum, ori niciodată, croiește-ți altă soartă,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani.

Acum ori niciodată, să dăm dovezi la lume,
Că-n aste mîini mai curge un sînge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume,
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Înalță-ți a ta frunte, și caută-n jur de tine,
Cum stau ca brazi în munte, voinici sute de mii;
Un glas ei mai așteaptă și sar ca lupi în stîne,
Bătrîni, bărbați, juni, tineri, din munți și din cîmpii!

Priviți mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine!
Româna-a națiunei, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate, ori moarte strigă toți!"

Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate,
Și oarba neunire, la Milcov și Carpați!
Dar noi, pătrunși la suflet de sfînta libertate,
Jurăm, că vom da mîna, să fim pururea frați!

O mamă văduvită de la Mihai cel Mare
Pretinde de la fii-și azi mîna d-ajutor,
Și blastămă cu lacrimi în ochi pe ori și care,
În astfel de pericol să face vînzător!

De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă,
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc,
Cînd patria sau mama, cu inima duioasă,
Va cere, ca să trecem prin sabie și foc!

N-ajunse iataganul barbarei Semi-Lune,
A cărei plăgi fatale și azi le mai simțim:
Acum se vîră cnutu în vetrele străbune,
Dar martor nu e domnul, că vii nu o primim!

N-ajunse despotismul cu-ntreaga lui orbie,
Al cărui jug de secoli ca vitele-l purtăm:
Acum se-ncearcă cruzii, în oarba lor trufie,
Să ne răpească Limba, dar morți numai o dăm!

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!
Strigați în lumea largă, că Dunărea-i furată,
Prin intrigă și silă, viclene uneltiri!

Preoți, cu crucea-nfrunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasânt,
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decît să fim sclavi iarăși în vechiul nost pămînt!

ANDREI BÂRSEANU

Steagul nostru sau Imnul Unirii

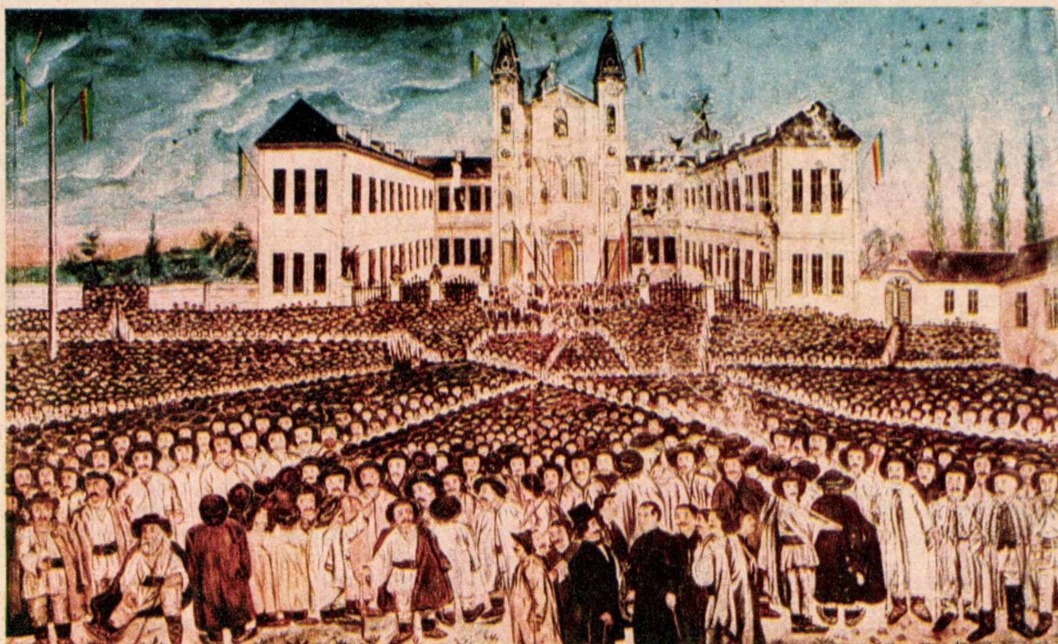
Pe-al nostru steag e scris: Unire,
Unire-n cuget și simțiri
Și sub măreața lui umbrire
Vom înfrunta orice loviri.

Acel ce-n lupta grea se teme
Ce singur e, rătăcitor;
Iar noi uniți în orice vreme,
Vom fi, vom fi învingători!

Am înarmat a noastră mînă,
Ca să păzim un scump pămînt;
Dreptatea e a lui stăpînă,
Iar domn e adevărul sfînt.

Și-n cartea veșniciei scrie
Că țări și neamuri vor pieri:
Iar scumpa noastră Românie
Etern, etern, va înflori!

DIN CRONICA UNITĂȚII NAȚIONALE

CONDIȚIILE ALIANȚEI

Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servituților feudale și eliberarea țărănimii iobage, cucerirea de libertăți democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiași popor, în pofida hotarelor despărțitoare artificiale și vremelnice.

NICOLAE CEAUȘESCU

La Blaj, în 1848, s-au ținut — pe locul numit de atunci Cîmpia libertății — trei adunări naționale românești : de la 18/30 aprilie, 3/15 mai și 15/27 septembrie. Prin semnificațiile și amploarea ei, cea din 3/15 mai poate fi considerată un adevărat forum revoluționar al tuturor românilor. Împreună cu cei peste 40 000 delegați ai românilor din toată Transilvania s-au aflat și reprezentanți din celelalte țări surori : Alecu Russo, Costache Negri, Iancu și Vasile Alecsandri, Al. Ioan Cuza, George Sion, Nicolae Ionescu, Dumitru Brătianu și mulți alții. Cînd trei ani mai tîrziu, în mai 1851, revoluționarii români exilați la Paris comemorau măretul eveniment, Nicolae Bălcescu considera Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848 ca un preludiu al viitoarei României : „Zi de 15 mai 1848 ! Zi de lumină, de libertate și de mărire română, te pomenim și te serbăm cu drag ! Tu minunași lumea și-i arătași că națiunea română e matură, vrednică de libertate și d-a intra în frăția cea mare a națiunilor... Ziua de 15 mai 1848 rămîne frumoasă și luminoasă..., zi în care poporul român, adunat la Blaj, în Cîmpia Libertății, stri-

ga : «Noi vrem să ne unim cu Ţara !»".

Ce-a fost atunci la Blaj ? O izbucnire calmă dar fermă a demnităţii naţionale, a voinţei românilor de a-şi conduce viaţa după principiile libertăţii şi egalităţii. Un popor întreg a stat neclintit în faţa istoriei, afirmîndu-şi şi reclamîndu-şi dreptul la existenţă. Această dorinţă reieşea clar din toate cele 16 puncte ale **Petiţiei naţionale** citite şi explicate mulţimilor prezente de către **August Treboniu Laurian**. Revendicările **Petiţiei**, atît cele naţionale, cît şi cele sociale, exprimau limpede faptul că poporul român ajunsese la faza deplinei conştiinţe de sine.

Din păcate, în calea acestor cereri formulate de românii transilvăneni s-au ridicat opoziţia nemeşimii maghiare şi poziţia lipsită de realism a conducătorilor revoluţiei ungare, care au căutat să-şi păstreze dominaţia politică asupra întregului teritoriu ce altădată fusese încorporat în regatul feudal maghiar. Ignorînd aspiraţiile naţionale ale popoarelor conlocuitoare. Dieta de la Pojor (Bratislava) legiferase, în martie 1848, contrar voinţei românilor, desfiinţarea principatului Transilvaniei şi anexarea lui la Ungaria.

Delegaţiile trimise de români la Viena şi Cluj n-au reuşit să determine curtea hasburgică şi dieta nobiliară a Transilvaniei să nu ia o măsură de maximă gravitate — cum era aceea a desfiinţării principatului — fără consultarea poporului român, cel mai vechi şi numeros din Transilvania. La 17/29 mai, Dieta din Cluj a hotărît „uniunea" Transilvaniei cu Ungaria, act urmat de un complex întreg de măsuri care, nu numai că nu aveau în vedere dorinţele exprimate de români pe Cîmpia Libertăţii din Blaj, dar în esenţa lor vizau deznaţionalizarea lor forţată şi crearea unui stat burghez în hotarele vechiului regat maghiar. Hotărîrea Dietei din Cluj a fost sancţionată şi de împărat, la 29mai/10 iunie 1848. „Zorii libertăţii — cum scria un istoric ungur — au apărut în Ardeal într-o formă cam ciudată... Primăvara libertăţii au prăznuit-o domnii din Ardeal cu acte de teroare, cu gărzi naţionale care sileau pe iobagi la robote, cu proclamarea statariului, cu bătăi, întemniţări şi spînzurători". Ce s-a petrecut atunci în sînul cercurilor conducătoare maghiare încerca să explice Jakab Elek, într-un articol publicat în Erdélyi Hirado : „Aristocraţia transilvăneană — nota el — a crezut cu fermitate că privilegiile sale erau veşnice ; ea a crezut că, chiar dacă toate formele de organizare socială şi toate organizaţiile politice din lume ar fi fost răsturnate, s-ar putea face astfel ca **această mică regiune care este Transilvania să supravieţuiască întocmai ca o relicvă pietrificată a evului mediu, ca o mumie ermetic închisă faţă de orice contact cu spiritul şi ideile vremii** (subl.ns.).

Ce le rămînea de făcut românilor ? După repetate, dar zadarnice încercări de a determina o schimbare a atitudinii guvernului ungar, în sensul de a recunoaşte naţiunea română şi a anula „uniunea" Transilvaniei cu Ungaria, românii transilvăneni s-au văzut nevoiţi să ia armele în mînă pentru a-şi apăra drepturile cerute prin **Petiţia de la Blaj**.

De pe urma acestor dezacorduri între revoluţionarii maghiari şi români a profitat din plin reacţiunea, în primul rînd Curtea din Viena care, fidelă principiului „divide et impera", şi chemînd în ajutor baionetele ţarului, a reprimat în sînge revoluţia. Coaliţiei reacţiunii nu i s-a putut opune, din păcate, o coaliţie revoluţionară a tuturor popoarelor asuprite.

După ce, împreună cu armatele otomane, reprimaseră revoluţia din Moldova şi Ţara Românească, la 6/18 iunie 1849 trupele ţarului au intrat în Transilvania şi Ungaria şi, pînă la începutul lunii august, au înfrînt armatele revoluţionare ungare.

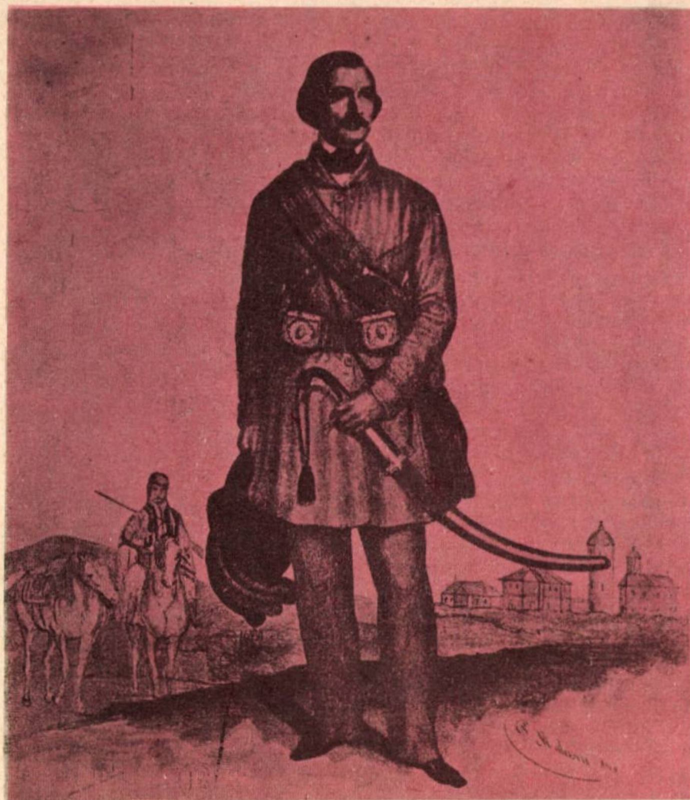
O astfel de situaţie o avuseseră în vedere Bălcescu, Petöffi, Eftimie Murgu, G. Bariţ, László Teleki, Cezar Bolliac şi toţi cei care se pronunţaseră pentru unirea eforturilor revoluţionare ale românilor şi maghiarilor. Cînd conducătorii revoluţiei ungare au înţeles acest lucru, s-a ajuns, în iulie 1849, la acea înţelegere semnată la Seghedin de către L. Kossuth, în numele guvernului ungar, iar din partea română de N. Bălcescu şi C. Bolliac. Era însă prea tîrziu...

Toate aceste fapte sînt cunoscute. Aici voim să atragem atenţia asupra unui document care precede temerara misiune a lui Bălcescu din primăvara şi vara anului 1849 de împăcare a revoluţionarilor români şi maghiari. Un alt fruntaş revoluţionar român, generalul Gheorghe Magheru, aflat în exil la Viena, îngrijorat de evoluţia raporturilor româno-maghiare, s-a adresat, la 4/16 martie 1849, printr-un memoriu, lui L. Kossuth, propunîndu-i o alianţă revoluţionară cu toţi românii pe baza recunoaşterii de către guvernul ungar a „naţionalităţii şi a drepturilor politice ale poporului român din Transilvania, Banat şi Ungaria".

Documentul este cunoscut specialiştilor în versiunea sa franceză, în care a şi fost publicat cu ani în urmă. Vom reproduce aici extrase ample după **textul de bază românesc**, aflat într-un copier de corespondenţă al generalului Gh. Magheru, păstrat, şi pus la dispoziţia noastră de către un urmaş al acestuia, inginerul agronom Vlad Maghieru, din Timişoara. Îl prezentăm cu convingerea că acest memoriu este o mărturie impresionantă a conştiinţei unităţii naţionale româneşti în anii 1848—1849, un argument în plus al legitimităţii aspiraţiilor ce au înaripat acea generaţie de aur care, cu jertfe şi sacrificii, a condus naţiunea noastră pe drumul unirii şi independenţei.

Să-i dăm cuvîntul generalului Magheru, nu înainte de a face cîteva precizări. **Documentul trebuie citit cu ochii şi mintea omului de la 1848**, confruntat cu o situaţie internaţională gravă şi care vedea în ţar pe campionul absolutismului, iar în armata sa — cum spunea Fr. Engels — „rezerva cea mare a reacţiunii europene". Pentru a uşura lectura, am transcris textul într-o formă uşor modernizată, iar acolo unde am crezut de cuviinţă am dat unele explicaţii în paranteze drepte ; întreruperile le-am marcat prin trei puncte.

M. Ştefan
P. Cernavodeanu

Generalul Gh. Magheru (litografie de epocă)

Către Ludovic Koșut, la Debrețin

Domnule Președinte,

Pînă ce soarta armelor n-a hotărît încă despre destinurile generoasei și bravei națiuni maghiare, iau libertatea, domnule președinte, de a veni și a expune prea pe scurt dorințele de care este însuflețit poporul român, dorințe care deși nu se produc cu totul de (pe) față, totuși nu există mai puțin în inimile tuturor. Facă cerul ca singura politică în care noi vedem comuna mîntuință, cum și a libertății, și ale cărei principii am onoarea a le însemna aci foarte strîns, să prevaleze și în sînul onorabilului guvern maghiar! căci, o mai repet, avem credința nestrămutată cum că reușita armelor maghiare este intim legată de practica acestei politici.

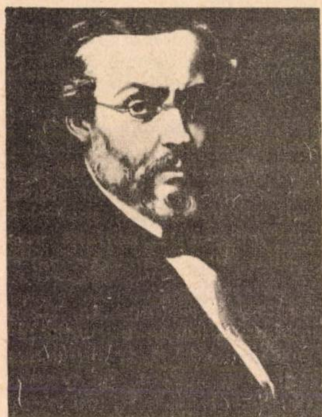
Domnule președinte, principiul naționalităților, comprimat de atît lung timp de către suverani, a sfărîmat în sfîrșit stavilile sale și explozia sa a fost cu atît mai fugoasă (violentă) și irezistibilă, cu cît compresiunea a fost lungă, odioasă și inică (nedreaptă). Nația maghiară a urmat și dinsa impulsia comună: astfel ea se naționaliză, se izolă printr-o separație mai completă de imperiu, numi ministerul (guvernul) său și-și dete — ca cum spre a se sancționa întreaga-i separațiune — un minister al pricinilor străine. Românii, slavii de miază-zi nu rămăseră în urmă, și suflarea regeneratoare a naționalității foarte i-a electrizat și i-a deșteptat din acea lungă aservire din care îi scufundase o politică empie (nelegiuită) și neomenoasă.

Este dar un fapt netăgăduit cum că azi tocmai principiul naționalităților domină toate celelalte chestiuni politice (și, negreșit, reacția acestui principiu violat este mai energică la națiile care au fost mai aservite și mai oprimate) și că fiecare naționalitate tinde a se constitui, a căpăta o legitimă independență, a arunca orice element străin și a-și asigura, într-un cuvînt, existența politică. De aici, deci, urmează că este de datoria fiecărui popor, dacă prin abrutiment nu și-a pierdut cu totul conștiința existenței sale, de a trata și combate ca pe un inamic orice guvern care ar voi a nu recunoaște legitimitatea și sfînta neviolabilitate a acestui principiu.

Și într-adevăr! la cîte lupte sîngeroase, la cîte rele n-au dat urmare călcările ce guvernul maghiar, printr-o contrazicere neexplicabilă, a comis asupra acestui principiu? Și care au trebuit să fie decepțiile amare ale tuturor acestor popoare, care vedeau în revoluția maghiară ora apropiată a dezrobirii lor și triumful adevărat că dacă brava nație maghiară, cu toate minunile sale de vitejie — cu toată abondența mijloacelor sale materiale de tot felul — n-a ieșit triumfătoare pînă acum, pricina este că și-a făcut inamici din toți popülii ale căror simpatii îi erau cîștigate, voind

Nicolae Bălcescu

Cezar Bolliac

a le contesta dreptul cel mai sacru, naționalitatea lor ?

Astfel, Dieta de la Cluj – ca să nu vorbesc aci decît despre o parte numai din poporul român – dete anul trecut, 1848, un decret care sancționa unirea Transilvaniei cu Ungaria, adică simplă încorporare cu Ungaria, fără să fi recunoscut și, mai puțin, gărântuit prin vre o lege drepturile politice ale națiunei române și țintind cu totul din contra, prin izgonirea a chiar limbii lor din școalele comunale, la stingerea unui popor, carele de secoli și-a păstrat cu sfințenie, sub opresia cea mai odioasă și sub necrezute suferințe, naționalitatea sa, a unui popor care face parte însemnată dintr-o natie ce nu numără mai puțin de nouă milioane de oameni. De surda nația română trimise în mai multe rînduri emisari într-adins lîngă onorabilul guvern maghiar spre a-i exprima profunda durere și stupefacția generală ocazionate printr-această nepricepută decizie a Dietei și spre a-l suplica ⟨ruga⟩ de a părăsi această cale periculoasă – respectuoasele lor remustrări nu fură luate în considerație ; din contra, guvernul maghiar se apucă cu mai multă ardoare în măsuri de compresiune pentru naționalități și îmbrățișă cu mai multă inimoșie o politică teroristă-maghiarizatoare !

De atunci, simpatiile acelui popor pe sprijinul căruia nația maghiară trebuia să se bizuiască mai mult, simpatiile poporului român îi fură alungate și Transilvania, astă întinsă fortăreață, astă citadelă neluabilă ⟨de necucerit⟩, țară cu totul română, se declară în contra ei.

Prin asemenea măsuri, Ungaria nu numai că se izolă cu totul în lupta ce trebuia să susțină, ba încă ea provocă reacția teribilă a tuturor naționalităților **negate** de dînsa, compromise acea nobilă cauză de independență și de libertate ce întîi păruse că îmbrățișase și, într-un cuvînt, comise greșeala neauzită și neiertată de a impune acest rezbel chiar acelora care ca și dînsa voiau și erau hotărîți a muri pentru naționalitatea lor și pentru legitima lor independență !

Cu toate astea, rezbelul susținut cu atîta glorie de către maghiari intră într-o nouă fază. Azi, cînd Rusia – fără îndoială cu cugete perfide – se pare a fi hotărîtă de a interveni cu armele sale (și intervenirea sa parțială la Sibiu și Brașov [1]) confirmă destul hotărîrea sa), se poate cu drept afirma, fără temere de a greși, cum că sfîrșitul acestui rezbel nu poate fi deloc în avantajul națiunii maghiare, dacă onorabilul guvern, prezidat cu atîta mărime și glorie de domnia-ta, nu va căuta a-și împăca din nou simpatiile popoarelor vecine. Aceasta este încă cu putință, mai cu seamă despre nația română... dar momentele sînt prețioase și numărate și mai tîrziu lucrul ar deveni cu totul imposibil.

Cît despre poporul român, este bine învederat, domnule președinte, că el nu a luat armele pentru tendințe reacționare... El s-a sculat numai spre a-și apăra cel mai sacru din drepturile unui popor, precum și al unui individ, dreptul de a trăi ; el a fost împins spre aceasta prin instinctul conservației sale. De aceea și azi, cînd intervenția armată a Rusiei se pare neevitabilă, poporul român simte trebuința de a fugi de un **amic** perfid spre a se apropia de un **inamic** loial. Acest popor, ale cărui interese politice se găsesc confundate cu ale nației maghiare, prin faptul intervenției ruse, este în drept de a spera că dorințele sale cele mai intime și mai sincere nu vor fi reîmpinse ⟨respinse⟩ de către onorabilul guvern maghiar care trebuie a fi convins că azi, mai mult ca oricînd, fără concursul vreunui alt popor lupta care a întreprins-o e din tot punctul nesusținubilă. Onorabilul guvern nu va uita pe

---

1. La sfîrșitul lunii ianuarie 1849, un detașament țarist de 10 000 soldați a intrat în Transilvania, dar a fost retras la 15 februarie – n.n.

Avram Iancu

lîngă acestea că acest popor român nu este vreo populaţie neinsemnătoare, ci o naţie tare şi compactă în cuprinsul ţărilor sale ; şi, apoi, ţifrele de mai jos, scoase cu cea mai scrupuloasă exactitudine din protocoalele diferitelor autorităţi civile şi ecleziastice, sînt tot într-o vreme şi o dovadă îndestulătoare despre aceasta şi pot fi de o oarecare oportunitate. Românii locuiesc în : Moldavia şi România proprie ⟨Muntenia⟩ peste 4 000 000, Basarabia 1 000 000, ⟨deci⟩ 5 000 000. Iar în : Transilvania – 1 486 000, Banat, Ungaria şi Bucovina 2 385 000, ⟨deci⟩ 3 871 000.

Acum, de va interveni ţarul, aceasta negreşit nu va fi cu scop de a aduce un ajutor sincer şi fără alte cugete unui suveran constituţional ; nu, aceasta va fi ca să facă un pas mai mult în pasurile sale de cotropire. A se amesteca, în circumstanţele actuale, în treburile Austriei este a se face arbitrul acestei din urmă puteri şi a se pune totodată şi în contact direct cu populaţiile slave din acest imperiu. Apoi, acea utopie de a face din Orient un întins imperiu slav, deşi nu ne temem de dînsa căci o credem irealizabilă, totuşi nu este pentru aceasta mai puţin adevărat că, ca să fie echilibru durabil în această parte a Europei, trebuie a reconstitui naţionalităţile în astfel de chip ca populaţiile slave să renunţe pentru totdeauna la visul de panslavism, dacă vis asemenea a fi existat vreodată.

Spre acest sfîrşit dar şi într-un interes atît maghiar cît şi român vin, domnule preşedinte, a-ţi prezenta pe scurt bazele pe care s-ar putea tare întocmi (cimenta) o uniune nedespărţită între marea naţiune maghiară şi între cele nouă milioane de români care o învecinesc. Aceste baze sînt cuprinse în paragrafii următori :

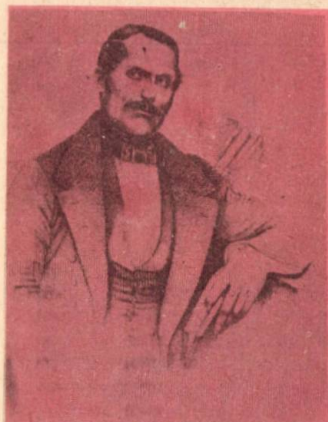
1. Recunoaşterea imediată a naţionalităţii şi a drepturilor politice ale poporului român din Transilvania, Banat şi Ungaria şi sancţionarea acestui act printr-un statut organic emanat după regulă de la guvernul maghiar şi promulgat oficialmente de către dînsul. Din parte-le, românii din aceste trei contrade ⟨privincii⟩ s-ar lega fireşte a face cauză comună cu naţia maghiară şi ar numi agenţi cu depline puteri spre a stipula cu onorabilul guvern maghiar în numele naţiunei.*

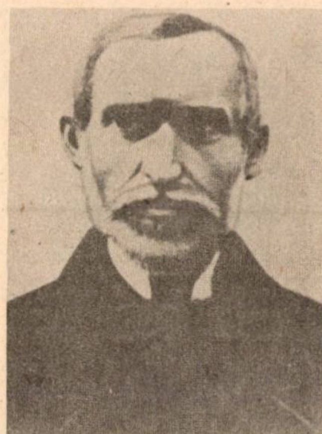
2. Populii român şi maghiar sînt singurii în Orient care strîns uniţi într-o alianţă federativă ofensivă şi defensivă ar putea să prezenteze o barieră tare slavilor de la nord, şi numai trecînd peste cadavrurile lor ar putea să se împreune cu cei de la miază-zi. Poarta otomană – pe care o ameninţă aceleaşi pericoli şi care are a se teme totul de la nord, – nu poate şi nu trebuie decît a dori fierbinte o asemenea

---

* Aici e locul, domnule preşedinte, a-ţi certifica că într-un voiaj întreprins într-adins p-între populaţiile slave de la miază-zi, am căpătat convicţia, din convorbiri şi întrevederi ce-am avut cu capii lor cei mai influenţi şi cetăţenii lor cei mai luminaţi, că şi ele, cu această condiţie, ar face cauză comună cu naţia maghiară în contra oricărui inamic, oricare ar fi el (nota generalului Gh. Magheru).

Kossuth Lajos – litografie de Barabás Miklós

George Bariţ

Simion Bărnuţiu

federaţie şi ar avea numai cîştig a adera chiar ea la independenţa principatelor de la Dunăre, care, cu ţările române dimprejur, ar intra în numita federaţie. Poarta ar avea cu chipul acesta o naţie amică tare constituită la Dunăre şi care i-ar servi de zid... Celelalte puteri nu vor aplauda mai puţin stabilirea unei asemenea stări a lucrurilor : căci venitorul ⟨viitorul⟩ lor comercial în Orient ar fi pentru totdeauna asigurat şi Rusia s-ar afla într-o neputinţă absolută de a neodihni mai mult pacea lumii prin politica sa ameninţătoare şi provocătoare în Orient către Turcia. Dacă guvernul maghiar ar primi a face propuneri în înţelesul acesta cabinetului înălţimii sale sultanului, este cu totul de sperat că un succes întreg ar curma aceste negociaţii.

Astfel sînt, domnule preşedinte, bazele prea pe scurt expuse, pe care naţia română compusă din nouă milioane de suflete ar fi gata să între într-o uniune intimă şi sinceră cu brava naţie maghiară. Nu putem îndestul invita onorabilul guvern a-şi întoarce deocamdată şi fără zăbavă o serioasă atenţie asupra celui dintîi din aceste două paragrafuri ; căci, dacă după toată dreptatea şi toată echitatea onorabilul guvern maghiar ar îndeplini legitimile cereri ale poporului român din Transilvania, Banat şi Ungaria şi nu s-ar mai îndoi de a recunoaşte naţionalitatea lor şi toate drepturile ce se ţin de dînsa, atunci şi noi, românii din Principatele danubiene, ne-am angaja pe dată a plăti tributul nostru de recunoştinţă naţiei maghiare pentru ale sale binefaceri conforme justiţiei către fraţii noştri mai susnumiţi, formînd o legioană ⟨legiune⟩ spre a combate şi noi inamicul a oricărei libertăţi şi progres şi mai cu seamă azi inamicul neîmpăcat al naţiei maghiare şi al naţiei române.

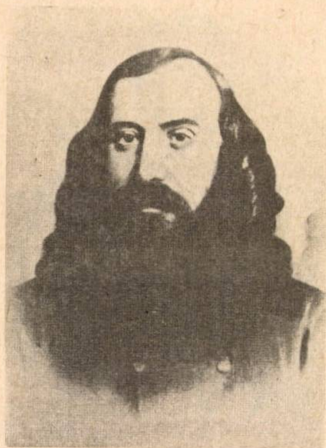
Sîntem plini de speranţă că aceste propuneri vor fi departe de a fi reîmpinse ⟨respinse⟩. Altfel, nu este de îndoit că brava naţie maghiară nu numai n-ar putea ieşi triumfătoare din lupta gigantică ce susţine azi, nu numai ar pierde poate chiar multe din anticile ei drepturi, dar va avea a-şi reproşa totdeauna că a servit şi a facilitat fără voie-i cugetele secrete şi gîndurile ascunse...

Aşadar, dacă onorabilul guvern maghiar va binevoi a lua în consideraţie propunerile ce subsemnatul am onoarea de a face aci, vei face, domnule preşedinte, a se transmite opinia sa emisarului aducătorului acesteia, spre a comunica apoi această părere tuturor celorlalţi capi ai naţiunii române, care, în înţelegere cu naţia, vor avea a numi agenţi speciali spre a trata pe aceste baze cu onorabilul vostru guvern.

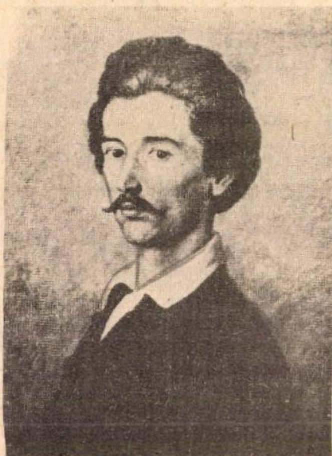
1849, martie 4/16

Baden

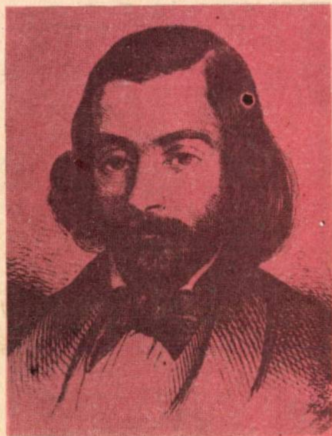
(subînsemnat) G. Magheru

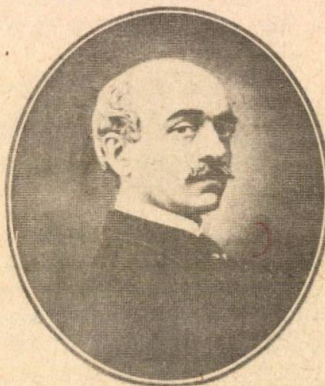
Eftimie Murgu

Petőfi Sandor

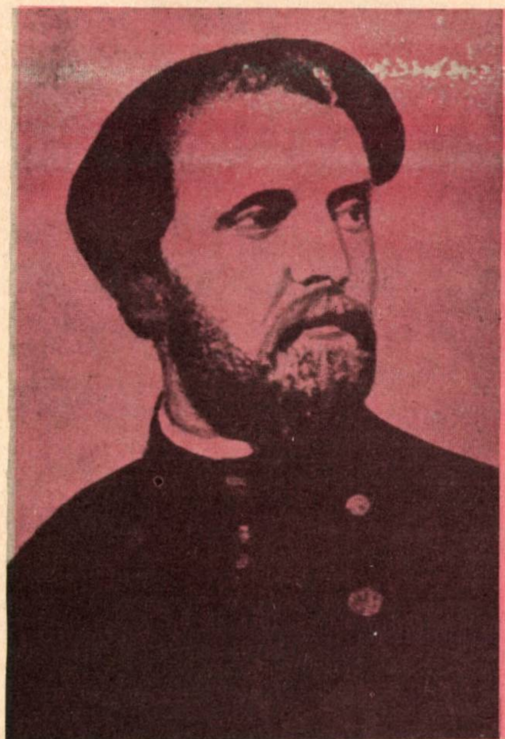
C.A. Rosetti

Vasile Alecsandri

CONTRIBUȚII ROMÂNEȘTI LA RĂZBOIUL DE SECESIUNE (1861-1865) DIN STATELE UNITE

Generalul GEORGE POMUȚ

În al șaptelea deceniu al veacului trecut, Statele Unite au cunoscut un singeros război civil (Civil War), purtat cu multă cruzime de statele agrare din sud împotriva celor industriale din nord care cereau desființarea sclaviei negrilor.

Primăvara anului 1865 a fost deosebit de bogată în evenimente. La 9 aprilie, generalul Lee, comandantul suprem al sudiștilor, a capitulat în fața generalului Grant ; la 14 aprilie, președintele Abraham Lincoln a fost asasinat de actorul Booth cu mai multe focuri de revolver într-o lojă a teatrului „FORD" din Washington; în seara aceleiași zile, agricultorul Payne din Florida a încercat un atentat neizbutit împotriva secretarului de stat Seward ; la 16 aprilie, generalul Jonston a capitulat în fața generalului nordist Sherman ; la 10 mai președintele statelor sclavagiste confederate, Jefferson, a fost descoperit și arestat iar în zilele de 23 și 24 mai, armatele victorioase ale nordiștilor au participat la marile defilări și serbări populare, organizate la Washington.

Punctul culminant al acestor festivități a fost rezervat zilei de 24 mai 1865 cînd a defilat faimoasa armată din Tennesse, de sub comanda generalului erou, William Sherman.

Cronicele ziarelor de atunci ca și relatările oficiale au menționat că defilarea a fost deschisă de regimentul 15 voluntari din Jowa, în fruntea căruia călărea tînărul și viteazul colonel George Pomuț, emigrant român din Transilvania, a cărui chipeșă înfățișare a făcut o impresie deosebită.

Despre faptele de arme ale lui George Pomuț, românii nu au avut cunoștință decît după 1890. Deși a murit la 12 octombrie 1882, abia după opt ani au fost găsite, la Tribunalul Orfanal din Petersburg (azi Leningrad) două lăzi ferecate care i-au aparținut și despre care J. M. Cramford, succesorul lui Pomuț în postul de consul general al Statelor Unite în capitala imperiului țarist, spune că păstrau o considerabilă sumă de bani care a fost împărțită săracilor orașului, precum și acte oficiale, teancuri de scrisori de la cei mai proeminenți oameni politici din Statele Unite și numeroase acte de proprietate în Missouri și Jowa.

Atît prietenii lui din America cît și rudele din România au întreprins ample și stăruitoare cercetări spre a da de urma acelor comori. Pînă în cele din urmă, speranțele lor s-au spulberat deoarece actele de proprietate se prescriseseră. De la George Pomuț nu a mai rămas decît amintirea unui vajnic ostaș, erou al războiului de secesiune, luptător pentru abolirea sclaviei negrilor.

Date asupra vieții și activității lui George Pomuț se găsesc în raportul amintitului J. M. Cramford către E. Curtis, ministrul american

la Petersburg, în rapoartele acestuia către Rutherford B. Hayes, președintele Statelor Unite în 1890, în paginile presei americane care s-au ocupat mult de activitatea lui militară și diplomatică dar mai cu seamă din istoria oficială a regimentului 15 Jowa, prefațată de generalul Belknap, comandantul și prietenul lui George Pomuț, care a apărut în 1887 [1]).

George Pomuț s-a născut în 1828, din părinți români în orășelul Gyula (Ungaria). A urmat academiile militare din Viena și St. Etienne, ceea ce l-a ajutat ca, la izbucnirea revoluției maghiare din 1848, să fie numit secretarul lui Ujhazy, guvernatorul civil al fortului Komárom. Cu toată rezistența opusă de armatele revoluționare de sub conducerea generalului Bem, după înfrîngerile de la Albești (lîngă Sighișoara) și de la Siria (lîngă Arad) fortul Komárom a capitulat de asemenea. Tînărul ofițer George Pomuț ia calea pribegiei. Drumurile lui duc prin Italia și Franța pentru ca, în 1850, să se termine în Statele Unite ale Americii de Nord. S-a stabilit în Jowa unde, împreună cu mai mulți foști tovarăși de arme, era preocupat de construirea orașului New Bud (Buda Nouă). Timp de zece ani s-a ocupat de vînzarea de loturi de pămînt, solicitate de emigranți.

Încă de la primele ciocniri dintre sudiști și nordiști (confederați și unioniști) din 17 mai 1861, George Pomuț, animat de generoasele sentimente ale patriotismului progresist și rămas credincios ideilor de la 1848, se înrolează căpitan în regimentul 15 voluntari din statul Jowa, al cărui efectiv a fost, inițial de 1 113 soldați și 37 ofițeri. Fiind cel mai instruit dintre toți voluntarii regimentului, colonelul Reid îl numește direct pe comandant, colonelul George Pomuț.

Regimentul 15 voluntari Jowa a fost desființat în orașul Louisville din statul Kentucky. Porniseră la luptă pentru abolirea sclaviei, adică pentru onoarea Statelor Unite, 1 115 soldați și 37 ofițeri. La ultimul apel nu au mai răspuns decît 207 soldați și 5 ofițeri.

Meritele lui George Pomuț au continuat să fie recunoscute și după stabilirea păcii. Astfel în ziua de 16 februarie 1866, noul președinte al Statelor Unite, Andrew Johnston, l-a numit consul general la Petrsburg, iar zece ani mai tîrziu, în mai 1876, președintele R.P. Hayes, l-a avansat general de brigadă.

Alegerea lui George Pomuț pentru a reprezenta interesele Statelor Unite în capitala Rusiei nu a fost întîmplătoare. Acolo Statele Unite aveau nevoie, în conjunctura politică și economică de atunci, de un bărbat energic și versat. Alesul corespundea, din toate punctele de vedere, acestor necesități.

Cu un deceniu mai înainte luase sfîrșit războiul Crimeii (1853—1856). Războiul fusese iscat de Rusia care încerca să se erijeze în protectoare a ortodoxiei din nordul și sudul Dunării ceea ce ar fi însemnat un amestec direct și permanent în afacerile interne ale imperiului otoman. Încurajată de Anglia și Franța, cărora li s-a alăturat și Sardinia, Turcia a declarat război Rusiei. Flota turcească a fost distrusă de amiralul Nahimov la Sinope. Ca urmare, flota anglo-franceză a pătruns în Marea Neagră, frontul stabilindu-se, în cele din urmă, în Crimeea, în jurul orașului Sevastopol. Părăsită de aliații pe care conta (Austria și Prusia) Rusia a opus o eroică rezistență dar a fost totuși înfrîntă și silită să ceară pace care s-a încheiat în 1856 la Paris.

Înfrîngerea Rusiei în Războiul Crimeii a fost provocată de cauze economice foarte adînci. După caracterizarea lui Marx și Engels, acest război a fost o luptă disperată a unei națiuni cu mijloace de producție înapoiate împotriva unor națiuni cu cele mai moderne raporturi sociale și economice. Acel război a dovedit superioritatea capitalismului față de regimul feudalo-iobag... „Rusia nu poate să-și mărească forța militară... fără o prealabilă transformare radicală a întregii ei organizare internă socială și politică, și în special în producție“ (Marx și Engels, Opere, Ed. rusă, vol. VIII, pag. 452).

Înfrîngerea țarismului în războiul Crimeii în urma căruia Rusia a pierdut posibilitatea de a-și consolida poziția în Orientul apropiat a pus în discuție și problema Oceanului Pacific și a Americii de Nord.

Relațiile cu China au fost reglementate, oarecum favorabil, prin tratatele de la Aigun (1858) și cel de la Peking (1860) în baza cărora Rusia obținea teritoriile întinse dintre fluviul Usurii și Pacific, pe țărmul căruia, în 1860, a pus temelie orașului Vladivostoc. (Apud prof. A. M. Pankratova, Istoria U.R.S.S., vol. II, București, 1950, ed. Cartea Rusă).

In această perioadă, în care Rusia a cunoscut o criză economică fără precedent, ea s-a văzut nevoită să ducă tratative cu Statele Unite pentru cumpărarea coloniilor rusești de pe continentul american : peninsula Alaska și insulele Aleutine.

Cumpărarea de teritorii întinse, uneori chiar de țări întregi, era ceva obișnuit pentru Statele Unite. Astfel în 30 aprilie 1909, ele au cumpărat de la francezi Luisiana cu 15 milioane dolari ; în 22 februarie 1819 au achiziționat în Africa nord-estică un teritoriu de 430 000 mile patrate ca loc de colonizare pentru sclavii negri americani liberați (Liberia) ; în același an au cumpărat de la Spania pentru 5 milioane dolari, peninsula Florida ; la 2 februarie 1848 prin pacea de la Guadelupa-Hidalgo au achiziționat, pentru suma de 15 milioane dolari, 55 la sută din teritoriul Mexicului (California și Texas, apoi părți din Arizona și New Mexic) în suprafață totală de 1 300 000 kmp. ; în 1853 au cumpărat de la Mexic, pentru 10 milioane dolari, restul din statele Arizona și New Mexic. Cea mai mare achiziție de acest fel a urmat după războiul hispano american din 1898. De data aceasta, prin constrîngere, ca urmare a războiului pierdut, Spania a cedat Statelor Unite, pentru suma de 20 milioane dolari, Cuba, Porto Rico, Guam și Filipinele.

Cu teritoriile rusești din America, gîlceava ruso-americană a fost de lungă durată. Teritoriile respective au fost explorate mai întîi de ruși (Zagoskin și Kotzebue Vranghel), apoi de englezul Cook și francezul La Peruse. Acum, la mijlocul secolului al XIX-lea, ele erau în cea mai mare atenție a Statelor Unite. La început americanii au propus instalarea unei linii telegrafice Alaska-Europa, via Siberia, dar rușii s-au opus. Ideea nu a fost părăsită de americani ; au realizat-o printr-un cablu suboceanic.

Dîndu-și seama de imensele bogății naturale ale teritoriilor în discuție dar mai cu seamă de poziția lor strategică, Statele Unite au propus Rusiei să le vîndă acele teritorii.

Cu ducerea la bun sfîrșit a tratativelor a fost însărcinat eroul războiului civil (Civil War) din